

**Suomen Elintarviketyöläisten Liitto SEL r.y***Varsinaiset jäsenet*

Kaas, Asta

Kellari, Anni

Rajala, Taisto

Aavasaari, Väinö

Rantakallio, Inkeri

Kero, Ilkka

Talasmäki, Arto

*Henkilökohtaiset varajäsenet*

Zitting, Arvo

Riipinen, Anna-Maija

Lemettinen, Pekka

Herrala, Sirkka

Raittola, Heimo

Nieminen, Eila

Moilanen, Erkki

Hietanen, Olavi

Sievinen, Marjatta

Pokki, Irmeli

Sutinen, Arvi

Vesanen, Armi

Rahikainen, Leo

Husso, Aili

**Suomen Kirjatyöntekijäin Liitto r.y.***Varsinaiset jäsenet*

Lahtinen, Pekka

Suominen, Toive

Rauhala, Raimo

Yli-Eerola, Marja

Leino, Pekka

*Henkilökohtaiset varajäsenet*

Raitoharju, Pertti

Rantanen, Viljo

Lahtinen, Juhani

Käyhkö, Pentti

Väisänen, Jaakko

Launonen, Mikko

Ryyti, Raakel

Saaristo, Kaija

Rautiainen, Aulis

Vettenranta, Aimo

**Suomen Laivanpäälystöliitto r.y.***Varsinaiset jäsenet*

Nylund, Sven-Erik

*Henkilökohtaiset varajäsenet*

Sinisalo, Markus

Trast, Veikko

**Suomen Merimies-Unioni r.y.***Varsinaiset jäsenet*

Ahola, Risto

Mustapää, Pentti

*Henkilökohtaiset varajäsenet*

Herdin, Robert

Nelin, Per-Erik

Anttila, Reijo

Heinonen, Lauri

**Suomen Muusikkojen Liitto r.y.***Varsinaiset jäsenet*

Mononen, Juha

*Henkilökohtaiset varajäsenet*

Taivainen, Jorma

Hakulinen, Ari

**Suomen Sosialidemokraattinen Sanomalehtimiesliitto r.y.**

| <i>Varsinaiset</i> | <i>jäsenet</i> | <i>Henkilökohtaiset varajäsenet</i> |
|--------------------|----------------|-------------------------------------|
| Tuominen, Lauri A. |                | Linnanahde, Matti<br>Niemi, Lasse   |

**Suomen Sähköalantyöntekijäin Liitto r.y.**

| <i>Varsinaiset</i>  | <i>jäsenet</i> | <i>Henkilökohtaiset varajäsenet</i>                                                                                                                                                        |
|---------------------|----------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Paananen, Seppo     |                | Helander, Jouko<br>Kaartinen, Pentti<br>Yliharju, Gunnar<br>Puustinen, Hannu<br>Söderholm, Jack<br>Merikoski, Heikki<br>Backman, Johan<br>Honkanen, Veikko<br>Rimmistö, Keijo<br>Lax, Eero |
| Wikholm, Hans       |                |                                                                                                                                                                                            |
| Järvinen, Matti     |                |                                                                                                                                                                                            |
| Talala, Paavo       |                |                                                                                                                                                                                            |
| Järveläinen, Markku |                |                                                                                                                                                                                            |

**Teknisten ja Erikoisammattien Liitto r.y.**

| <i>Varsinaiset</i> | <i>jäsenet</i> | <i>Henkilökohtaiset varajäsenet</i>                                |
|--------------------|----------------|--------------------------------------------------------------------|
| Mattila, Juhani    |                | Lindberg, Pekka<br>Niemi, Anja<br>Willman, Lauri<br>Grönvall, Ralf |
| Suomi, Maire       |                |                                                                    |

**Tekstiililaitosmiesten Liitto r.y.**

| <i>Varsinaiset</i> | <i>jäsenet</i> | <i>Henkilökohtaiset varajäsenet</i> |
|--------------------|----------------|-------------------------------------|
| Mauri, Teuvo       |                | Kallio, Vieno<br>Kurvinen, Emil     |

**Tekstiili- ja Vaatetustyöväen Liitto TVL r.y.**

| <i>Varsinaiset</i> | <i>jäsenet</i> | <i>Henkilökohtaiset varajäsenet</i>                                                                                                                                                                                                                               |
|--------------------|----------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Uusitalo, Mirjami  |                | Saari, Anna-Liisa<br>Sassila, Raili<br>Siivonen, Raili<br>Metsiö, Raili<br>Mustonen, Aune<br>Laakso, Maritta<br>Nurmi, Reijo<br>Oksanen, Marja<br>Kilpeläinen, Talvikki<br>Ernilä, Aila<br>Pöyhönen, Helvi<br>Pohjanen, Teuvo<br>Hanka, Kari<br>Stälhammar, Henni |
| Helen, Anneli      |                |                                                                                                                                                                                                                                                                   |
| Toivola, Vuokko    |                |                                                                                                                                                                                                                                                                   |
| Järvinen, Eino     |                |                                                                                                                                                                                                                                                                   |
| Karttunen, Hannu   |                |                                                                                                                                                                                                                                                                   |
| Turunen, Pirkko    |                |                                                                                                                                                                                                                                                                   |
| Pelander, Anni     |                |                                                                                                                                                                                                                                                                   |

Kuusela, Kaija  
Pulkkinen, Raimo

Luoma, Tuula  
Salonen, Irja  
Rostedt, Eino  
Vilhunen, Raija

**Toimittajaliitto r.y.**  
*Varsinaiset jäsenet*  
Uljas, Risto

*Henkilökohtaiset varajäsenet*  
Kihlström, Lars  
Hongisto, Kari

**Virkamiesten ja Työntekijäin Yhteisjärjestö VTY r.y.**

*Varsinaiset jäsenet*  
Ihalainen, Eino

Kiuru, Tauno  
Lepomäki, Sinikka  
Luoma-aho, Marja-Liisa

Koskinen, Paavo

Koskela, Sulo

Laherto, Timo

Tuhkanen, Tapio

Järvitalo, Olavi

Peltola, Raimo

Vähämäki, Toivo

Törmänen, Pirkko

Roivas, Väinö

Ropponen, Markku

Mikkola, Timo

Syrjänen, Lasse

Kettunen, Risto

*Henkilökohtaiset varajäsenet*

Kihlström, Veijo  
Kovanen, Raimo  
Mälkiä, Jouko  
Jokinen, Matti  
Tapaninen, Eeva  
Veijalainen, Jaakko  
Rönkkö, Liisa  
Vaakanainen, Elina  
Reinikainen, Anna-Liisa  
Hakala, Jorma  
Frilander, Keijo  
Laaksonen, Teppo  
Maisonlahti, Reino  
Oksanen, Aimo  
Kytömäki, Eelis  
Kangasniemi, Pauli  
Rautarinta, Risto  
Hakala, Aimo  
Ketonen, Tuija  
Vainionpää, Matti  
Rantanen, Seija  
Niemelä, Risto  
Varho, Arto  
Ahonen, Seppo  
Arvola, Väinö  
Laitinen, Marja  
Piippo, Raimo  
Penttinen, Kari  
Ahven, Viktor  
Björkgård, Jan-Erik  
Vahtera, Pentti  
Kinanen, Urpo  
Mettomäki, Viljo  
Lehti, Aaro

Mäkinen, Risto

Rahkonen, Eero

Taipalus, Tauno  
Järvenmäki, Risto  
Ahonen, Pertti  
Vingisaar, Jaan

**Yleinen Lehtimiesliitto r.y.**

*Varsinaiset jäsenet*  
Siivonen, Seppo

*Henkilökohtaiset varajäsenet*  
Korhonen, Heikki  
Nenonen, Marjatta

*Puheenjohtaja Taimi Väliheikki:* Ja näin olemme loppuun käsitelleet työjärjestyksen kohdan 15.3. Ja samalla on tullut loppuunkäsiteltyä koko työjärjestyksen kohta 15.

## 16 §

### Tilintarkastajien ja heidän varamiestensä valinta

*Puheenjohtaja Taimi Väliheikki:* Siirrymme työjärjestyksen kohtaan 16: Tilintarkastajien ja heidän varamiestensä valinta. Pyydän, että vaalivaliokunnan puheenjohtaja Pekka Salonen esittelee vaalivaliokunnan esityksen.

*Pekka Salonen (Vaalivaliokunta):* Toveri puheenjohtaja. Vaalivaliokunta esittää yksimielisesti edelleen, että SAK:n tilintarkastajiksi valittaisiin varsinaisiksi Kalevi Koskivirta, Arto Kuusiola ja Matti Kanerva, ja heidän henkilökohtaisiksi varajäsenikseen Tapio Luoma, Sinikka Pohja ja Anitra Sundgren, tässä järjestyksessä.

*Puheenjohtaja Taimi Väliheikki:* Olemme kuulleet vaalivaliokunnan esityksen SAK:n tilintarkastajiksi ja heidän henkilökohtaisiksi varamiehikseen.

Keskustelua. Keskustelu päättyy.

*Puheenjohtaja Taimi Väliheikki:* Totean, että olemme yksimielisesti valinneet SAK:n varsinaisiksi tilintarkastajiksi toverit Kalevi Koskivirta, Arto Kuusiola ja Matti Kanerva, sekä heidän henkilökohtaisiksi varamiehikseen Tapio Luoma, Sinikka Pohja, Anitra Sundgren.

Työjärjestyksen kohta 16. on loppuun käsitelty.

## **Yleiskeskustelu työjärjestyksen kohdista 12,17,18,19 ja 20 (jatkoa)**

*Puheenjohtaja Taimi Väliheikki:* Palaamme työjärjestyksen kohtien 12- 17, 18, 19, ja 20 yleiskeskusteluun. Täällä on vielä 8 puheenvuoroa käyttämättä. Ensimmäinen puheenvuoro Seppo Paananen, Sähköliitto ja Risto Ahola Suomen Merimies-Unionista. Ahola on ilmoittanut puheenvuoronsa liitettäväksi pöytäkirjaan. Merkitään.

Onko Seppo Paananen paikalla? Anteeksi, Seppo Paananenkin on ilmoittanut, että tämä puheenvuoro liitetään pöytäkirjaan. Merkitään.

Valmistautuu Arvo Pyykkö, Kumi- ja Nahkatyöväen liitto. Ja sinä aikana, kun hän tänne tulee, niin ilmoitusasia.

### **Ilmoitusasia**

*Puheenjohtaja Taimi Väliheikki:* Uutta hallitusta pyydetään jäämään ruokailutauon alettua saliin valokuvausta varten.

Toinen ilmoitusasia: Valiokunnille ilmoitetaan, että niiden tulee koontua omissa tiloissaan, koska kokouksessa tehdyt esitykset toimitetaan valiokuntahuoneisiin.

Arvo Pyykkö, ole hyvä! Seuraava puheenvuoro Kari Heikkilä, Kumi- ja Nahkatyöväen Liitto.

*Risto Aholan (Merimies-Unioni r.y.) puheenvuoro oli seuraava:* Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit. Työväenliikkeellä on ollut rahalaitostoimintaa Suomessa vuodesta 1903 lähtien. Ulkomaisten esikuvien mukaisesti SAK ja siihen kuuluvat ammattiliitot perustivat oman rahalaitoksensa, Osuuspankki Yhteistuen, vuonna 1963. Pankin jäsenenä on suurin osa SAK:n jäsenliitoista.

Huolimatta pitkästä toiminta-ajastaan eivät työväen rahalaitokset ole ylittäneet 5 %:n markkinaosuutta maan rahalaitostoiminnasta.

SAK:n XI edustajakokous käsitteli työväenliikkeen piirissä olevien pankkien ja rahalaitosten keskittämistä ja työväenliikkeen vaikutusmahdollisuuksien lisäämistä pankkitoiminnassa. Edustajakokous piti tärkeänä, että työväen rahalaitosten keskinäinen epäterve kilpailu poistetaan ja että niiden toiminnot keskitetään.

Kuluneena edustajakoussakautena SAK käynnisti neuvottelut työväenliikkeessä toimivien rahalaitosten kanssa. Neuvottelujen tuloksena SAK:n hallitus totesi, että työväen rahalaitostoiminnan edistäminen tapahtuisi parhaiten perustamalla työväen rahalaitosten neuvottelukunta. Neuvottelukuntaa ei kuitenkaan ole saatu kutsutuksi kokoon.

Menneenä toimikautena on Osuuspankki Yhteistuki kehittynyt huomattavasti nopeammin kuin pankkitoiminta yleensä maassamme ja on hoitanut kiitettävästi jäsentensä pankkipalveluja.

Tavoitteena tulee kuitenkin olla työväen rahalaitosten markkinaosuuden huomattava kasvattaminen, epäterveen keskinäisen kilpailun poistaminen sekä työväenliikkeen tavoitteiden mukaisen raha- ja pankkipolitiikan toteuttaminen maassamme. Siksi tulisi jatkaa toimenpiteitä työväen rahalai-

tosten yhteistyön kehittämiseksi ja yhteisen keskusrahallituksen perustamiseksi. Tämän lisäksi tulisi käyttää ay-liikkeen vaikutusmahdollisuuksia keskittää palkansaajien asiointi ammattiyhdistysliikkeen ja muun työväenliikkeen hallitsemiin rahallaitoksiin.

*Seppo Paanasen (Suomen Sähköalantyöntekijäin Liitto r.y.) puheenvuoro oli seuraava:* Työjärjestyksen kohta 17.2. Toverit puheenvohtajat, hyvät toverit. SAK:n vanha perinne teollisuusliittoperiaatteesta on päätös, johon SAK jäsenliittoineen on pyrkinyt vuosikymmeniä. Tuo pitkään voimassa ollut periaate on osoittautunut odotuksia vaikeammaksi toteuttaa koko SAK:laisessa kentässä. Niitä vaikeuksia, jotka ovat jarruttaneet teollisuusliittoperiaatteen täydellistä toteutumista, on monien SAK:n jäsenliittojen alueella. Liitot ovat omien päättävältäelimiensä kokouksissa lyöneet lukkoon päätöksiä, joita on kovin vaikea toiseksi muuttaa. Näin on tapahtunut Sähköliitonkin osalta.

Sähköliitto hyväksyttiin SAK:n jäsenliitoksi vuoden 1969 ylimääräisessä edustajakokouksessa, niillä liittorajoilla ja sopimusoikeuksilla, jotka liitolla on tällä hetkellä. Sähköliitto on tähän SAK:n edustajakokouspäätökseen perustuen omista liittokokouksissaan vahvistanut järjestäytymisalueeseen SAK:n liitolle antaman järjestäytymisalueen ja siihen liittyvät sopimusoikeudet.

Jos tarkastellaan Sähköliiton kannalta tämän hetkistä järjestöllistä tilannetta, on todettava, että Sähköliitto on järjestöllisessä elämässään rakentanut toimintansa siihen päätökseen, jonka SAK:n edustajakokous on sille tehnyt. Tämän lisäksi on liitto pyrkinyt kaikissa tomissaan toimimaan niin, että niinsanottujen suurten teollisuusliittojen ja Sähköliiton keskinäiset suhteet olisivat mahdollisimman hyvät kaikilla niillä alueilla, joissa asiat ovat yhtenevät. Liitto on pyrkinyt sopimaan suurien liittojen kanssa yhteistyöstä esimerkiksi sopimuspolitiikan osalta niin, että kaikissa sopimustilanteissa Sähköliiton jäsenistö on tukemassa pääliiton sopimuspyrkimyksiä. Sähköliitto on myös määrätietoisesti pyrkinyt elämään SAK:n jäsenliittona niin, että se ei toiminnallaan vahingoittaisi tai haittaisi toisten SAK:n jäsenliittojen toimintaa.

Kun Sähköliitto on pyrkinyt kaikin keinoin noudattamaan ja kunnioittamaan niitä SAK:n päätöksiä, joita Sähköliittoa varten on tehty, on luonnollista, että sähkömiehet odottavat samanlaista kohtelua SAK:n nyt koolla olevalta kokoukselta.

Sähköliiton taholta on liittojen välisissä yhteistyötä koskevissa neuvotteluissa korostettu määrätietoisesti yhteistyön merkitystä niin liittojen toimistojen, kuin myös kentätason kesken. Liiton käsityksen mukaan koko kenttää koskeva yhteistyö on vain omiaan poistamaan aikaisempien vuosien aikana mahdollisesti syntyneitä järjestötasoisia ja yksityisiin ihmisiin asti ulottuneita erimielisyyksiä. Paikallisen yhteistyön avulla monet asiat saavat aivan uuden ulottuvuuden ja vaikeitakin asioita voidaan lähestyä ilman suuria ennakkoluuloja tuntien.

Kun Sähköliitto on omaa järjestöelämäänsä käsitellyt omassa liittokokouksessaan, on luonnollista, että muutokset aikaisempiin päätöksiin on

myös tehtävä liittokokouksessa, silloin asiassa ei synny pakkotoimenpiteen makua, vaan jäsenistö voi tehdä rauhassa oman järjestönsä sisällä omia päätöksistään parhaaksi katsomaansa suuntaan.

SAK:n pyrkiessä mahdollisimman laajaan demokraattisuuteen päätöksiensä teossa, olisi toivottavaa, että tämänkin asian kohdalla menettely perustuisi jäsenistön äänen kuulemiseen, sillä näin menetellen tulos on paras mahdollinen.

Mielestäni suurien ja vaikeiden asioiden kohdalla päätöksenteon muoto on erittäin tärkeä, sillä väärin menetelmin aikaan saatu päätös saattaa olla koko asialle turmioksi.

Hyvät toverit. Sähkömiehet uskovat, että tämä kokous pystyy tekemään tästä asiasta sellaisen päätöksen, joka ottaa huomioon sähkömiesten mielenpiteen ja on silti kokonaisuutta tukeva.

*Arvo Pyykkö (Kumi- ja Nahkatyöväen Liitto r.y.):* SAK:n järjestöpolitiikka 1980-luvulla, kohta 17. Hyvät toverit! SAK:n on perinteisesti suurin ammatillinen keskusjärjestö Suomessa ja niin sen tulee olla edelleenkin. Vaikka järjestäytyminen SAK:laisiin ammattiliittoihin on ollut hyvä, kuitenkin osa työntekijöistä on vielä järjestäytymättömiä. Tämän vuoksi 1980-luvulla tulee kiinnittää huomiota siihen, että kaikki työntekijät järjestäytyvät ammatillisesti.

Ammatillisen järjestäytymisen edistämisessä on erityisesti kiinnitettävä alkaneella vuosikymmenellä huomiota teollisuusliittomutoiseen järjestäytymiseen, johon on pyritty ammattiyhdistysliikkeen perustamisesta lähtien.

Järjestäytymisestä puhuttaessa on kiinnitettävä huomio myös toimihenkilöihin. Keskustelu tältä osin on viime aikoina ollut laantumassa, mutta kysymys on kuitenkin ajankohtainen myös SAK:lle. Uuden teknologian mukaantulo ja työtehtävien muuttuminen aiheuttavat varsinaiseen tuotannolliseen työhön osallistuvan työntekijän ja toimihenkilön tehtävien yhdenmukaistumisen.

Huomio on kiinnitettävä siihen, että työehtosopimuksien määräyksiä ja ammattiliittojen toimintaa kehitetään siten, että liittojen säännöt ja toiminta vastaavat aloilla ammatti- ja työrakenteessa tapahtuvia muutoksia. Tämän suuntaisiin päätöksiin meillä tulee olla valmiuksia. Tällä tavoin turvataan SAK:n pysyminen maamme suurimpana palkansaajajärjestönä.

SAK:laisen järjestövoiman lisäämiseen liittyy myös osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksien lisääminen. Viime aikoina on voimakkaasti keskusteltu ongelmasta, joka lienee kaikissa liitoissa yhteinen. Jäsenistö on tullut passiivisemmaksi eikä osallistu esimerkiksi ammattiosastojen kokouksiin. Koko SAKrlaisen ay-liikkeen tulisikin yhdessä miettiä keinoja, millä jäsenten aktiivisuutta voitaisiin lisätä. Ammattiyhdistysliikkeen toimintaa on kehitettävä siten, etteivät jäsenet koe järjestötoimintaa byrokraattisena järjestelmänä.

Kokoustoiminta on saatava eläväksi ja mielenkiintoiseksi ammattiosastoissa. Ainoana asiana ei saisi olla liitosta saapuneitten kirjeitten lukeminen ja toimitsijan puheenvuoron kuuleminen.

Ammattiyhdistysliikkeen koulutus olisi saatava mielenkiintoisemmaksi ja kohderyhminä tulisi entistä useammin olla muutkin jäsenet eivätkä vain luottamustehtävissä toimivat.

Jäsenen harrastus- ja kulttuuritoimintaa on kehitettävä siten, että ammattiosastot voisivat tarjota tällaisia palveluksia jäsenilleen. Jäsenen urheilu- ja liikuntapalveluja on lisättävä. Tähän antaa hyvät mahdollisuudet SAK:n ja jäsenliittojen ja TUL:n solmimat yhteistoimintasopimukset. Toimintatapoja jäsenen aktiivisuuden lisäämiseksi kyllä löytyy.

Toisaalta on myös annettava jäsenistölle lisää päätäntävaltaa, niin omaa työpaikkaa koskevissa asioissa kuin myös ay-liikkeen sisällä tapahtuvassa päätöksenteossa. On myös paikallaan, että tämän vuosikymmenen tavoitteeksi otetaan jäsenistön taloudellisen vaikutusvallan lisääminen.

Yhteistoimintarahastojen muodostaminen työpaikoille ja tätä kautta tapahtuvan taloudellisen päätäntävällän siirtäminen jäsenistölle varmasti omalta osaltaan aktivoisi jäsenistöä toimintaan. Yhteistoimintarahastot eivät kuitenkaan saisi jäädä ainoastaan suurten työpaikkojen asiaksi, vaan tätä päätäntävaltaa tulisi antaa myös pienille ja keskisuurille työpaikoille.

Ohjelma-asiakirjaan SAK:n järjestöpolitiikka 1980-luvulla sisältyy myös SAK:n suositus jäsenliittojen sääntöjen yhdenmukaistamiseksi. Tavoitteena on yhtenäistää liittojen toimintaa ja jäsensuhteisiin liittyviä säädöksiä. Tämä on paikallaan, koska useissa liitoissa säännöt poikkeavat toisistaan. Näistä erilaisista säännöksistä voisi mainita mm. siirtymisen liitosta toiseen liittoon, vapautukset jäsenmaksuista esimerkiksi sairauden, työttömyyden tai äitiysloman takia sekä myös vapaajäsenoikeuksien saavuttaminen.

Nykyinen jäsenmaksujärjestelmä on ollut käytössä vuodesta 1969 lähtien. Järjestelmä on sitä tehtäessä ollut hyvä ja paikallaan. Kuitenkin sen jälkeen on tapahtunut muutoksia jäsenmaksujen tilitysjärjestelmissä. Yhä enemmän on siirrytty automaattiseen tietojen käsittelyyn.

Kumi- ja Nahkatyöväen Liiton osalta jäsenmaksujen perintä- ja tilitykset tapahtuvat Postipankin välityksellä. Esille on kuitenkin tullut useita kymmeniä jopa satoja sellaisia tapauksia, joissa työnantajat eivät noudata Postipankin lähettämiä yksityiskohtaisia ohjeita. Jäsenmaksuissa ja tilityksissä tapahtuu laiminlyömiä: rahoja ei tilitetä ajallaan, perityistä jäsenmaksuista ei tehdä jäsenkohtaisia selvityksiä Postipankille ajallaan jne. Näitä laiminlyöntejä työnantajapuolella perustellaan usein sillä, että Postipankin antamat ohjeet poikkeavat keskusjärjestöjen välisestä sopimuksesta. Kuitenkin jos noudatettaisiin kirjaimellisesti vain keskusjärjestöjen v. 1969 tekemää sopimusta olisi jäsenmaksujärjestelmän hoito, ilman pankin kehittämia palveluja lähes mahdoton hoitaa. Jäsenmaksujärjestelmän uudistaminen ja parantaminen liittyy läheisesti järjestöpolitiikan hoitamiseen. Esitän, että ohjelma-asiakirjaan "SAK:n järjestöpolitiikka 1980-luvulla" lisätään jäsenmaksujärjestelmän uudistaminen keskusjärjestöjen SAK - STK välillä.

Uudistamisen yhteydessä on tarkoin määriteltävä, milloin kyseessäolevat jäsenmaksujen ja järjestelmään liittyvien tietojen tilitykset tulee tehdä ja missä muodossa ja kenelle toimittaa. Työnantajien tulisi myös tehdä

yhtenäisten ohjeitten pohjalta tilitykset mm. sääntöjen mukaisista jäsenmaksuista vapautetuista ajoista. Ennen neuvottelujen aloittamista SAK:n tulee selvittää yhdessä jäsenliittojen kanssa kaikki puutteet, jotka on havaittu nyt voimassaolevassa keskusjärjestöjen välisessä sopimuksessa. Kiitoksia.

*Puheenjohtaja Taimi Väliheikki:* Seuraava puheenvuoron käyttäjä on Kari Heikkilä, Kumi- ja Nahkätöväen Liitosta, ja valmistautuu Mirjam Ahonen Kumi- ja Nahkätöväen Liitosta. Huomauttaisin puheenvuoron käyttäjille, että mikäli puheenvuoroonne liittyy esitys, niin esittää tämä esitys ensin, jotta se ei jää sanomatta. Ole hyvä!

*Kari Heikkilä (Kumi- ja Nahkätöväen Liitto r.y.):* SAK:n järjestöpolitiikka 1980-luvulla, SAK:n ja jäsenliittojen yhteistyö. Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit! SAK:n jäsenorganisaation kehittämiseen liittyy se, että SAK selvittää yhteistyössä liittojensa kanssa mahdollisuudet yhtenäistää työpaikka- ja liittokokousvaalitavat ja -ohjeet.

Kiinnittäisin erityistä huomiota liittokokousvaalitapoihin ja ohjeisiin. Mielestäni ei ole SAK:laisen ammattiyhdistysliikkeen arvovallan mukais- ta, että liittokokousvaalien tuloksia joudutaan ratkomaan raastuvassa, jopa korkeimmassa oikeudessa. Ääniä ei saa hylätä epämääräisten syiden takia, eikä laskea vaalien suorittamisen väliaikoina. Niin ehdokkaitten asettami- seen kuin vaalien suorittamisen seuraamiseen ja tarkkailuun on annettava avoimet mahdollisuudet.

Haluaisin tässä yhteydessä tuoda liittokokousvaaleista yhden esimerkki- tapauksen. Kumi- ja Nahkätöväen Liiton liittokokousvaalit suoritettiin edellisen kerran vuonna 1978. Elintarviketyöläisten vaalien jälkeen liiton sosialidemokraatit olivat huolissaan luotettavuuden säilymisestä liittoko- kousedustajien vaalissa sekä keskusvaalilautakunnan päätösten tasapuoli- suudesta.

Tämän vuoksi liittomme sosialidemokraatit esittivät liiton hallituksessa, että liittokokousedustajien vaaliin asetettaisiin ulkopuoliset tarkkailijat. Näin liittokokousvaalien uskottavuus ja rikkeettömyys voitaisiin turvata. Tarkkailijoina olisivat voineet toimia esimerkiksi SAK:n nimeämät edus- tajat.

Sosialidemokraattien tekemää esitystä ei kuitenkaan liiton hallituksessa hyväksytty. Meidän kenttävään ihmetystä herätti se, mitä pelättävää olisi vaalien tarkkailussa. Ulkopuolisten tarkkailijoiden tehtävänähän nimen- omaan olisi seurata, että vaalit sujuisivat hyväksytyjen ohjeiden mukai- sesti.

Pidän välttämättömänä, että SAK esityksen mukaisesti selvittää vaalita- pojen ja ohjeiden yhtenäistämisen. Tämä liittyy osana siihen, että koko SAK:laiselle jäsenistölle annetaan yhtäläiset mahdollisuudet vaikuttaa pää- töksentekoon omassa liitossaan ja siihen kuuluvissa ammattiosastoissa ja eri työpaikoilla.

Hyvät toverit! Arvo Pyykkö teki aikaisemmin esityksen jäsenmaksujär- jestelmän kehittämisestä. Kannatan Pyykön tekemää esitystä. Samalla ha-

luan todeta, että kun järjestelmää uudistetaan, on sen toteuttamisen yhteydessä pyrittävä siihen, että järjestelmä pelaisi mahdollisimman pienellä paperisodalla. Tämä sen vuoksi, ettei ammattiosastojen toimihenkilöiden aika menisi erilaisten kaavakkeiden täyttämiseen. Kiitos.

## **Ilmoitusasia**

*Puheenjohtaja Taimi Väliheikki:* Kiitos! Täällä on kiireellinen ilmoitusasia. Kulttuuriasiain valiokunta kokoontuu välittömästi huoneessaan. Samalla myöskin tiedotetaan talousvaliokunnan kokouksesta. Talousvaliokunnan kokous on illalla kello 20.

Seuraava puheenvuoro on Mirjam Ahosella, Kumi- ja Nahkатыöväen Liitosta ja valmistautuu Sylvia Virtanen, VTY.

Kalervo Kulmala pyytää puheenvuoronsa merkittäväksi pöytäkirjaan. Merkitään.

*Mirjam Ahonen (Kumi- ja Nahkатыöväen Liitto r.y.):* SAK:n tavoitteet luvulle 1980. Viimeisten vuosien aikana on puhuttu paljon matalapalkkaongelman korjaamisesta. Matalapalkkaisten työntekijöitten aseman korjaaminen on sisältynyt myös SAK:n työnantajapuolelle esittämiin vaatimuksiin. Vaikka SAK on pyrkinyt harjoittamaan solidaarista palkkapolitiikkaa, johon on useimmiten liittynyt myös pennimääräiset palkankorotukset, ei ongelma ole kuitenkaan poistunut eikä vähentynyt. Suhteelliset palkkaerot ovat pienentyneet, mutta pennimääräiset erot jopa kasvaneet.

Matalapalkkaongelmaa ei ole pystytty korjaamaan myöskään liittokohtaisilla sopimuksilla. Tästä on osoituksena mm. se, että liittomme lähes poikkeuksetta on irtaantunut keskitetyistä ratkaisuksista. Se irtaantui myös paljon puhutusta ja parjatusta pekkas-ratkaisusta.

Kenkä- ja nahka-aloilla, joilla erityisesti liittomme piirissä esiintyy matalapalkkaisuutta, ongelma ei ole poistunut näitten liittokohtaisten ratkaisujen myötä. Me kenkä- ja nahkатыöläiset edellytämme, että matalapalkkaongelman korjaamiseen kiinnitetään riittävästi huomiota.

Tiedämme, että ongelmamme eivät poistu arvostelemalla keskusjärjestöämme SAK:ta. Kysymyksen hoitamiseen täytyy löytyä keinot muulla tavoin. Mielestämme matalapalkkaongelman korjaaminen vaatii SAK:laisen ammattiyhdistysliikkeen, sen jokaisen jäsenen, herättämistä ymmärtämään asian vakavuus. Tätä voisi kutsua myös aluksi solidaarisuudelle.

Ei riitä yksin se, että kaikkien työntekijöitten palkkoja korotetaan samalla pennimäärällä. On ryhdyttävä toimenpiteisiin, joilla turvataan matalapalkkaisille työntekijöille palkkaeroja supistavat ylimääräiset palkkojen korotukset sekä vastaavat taulukko- ja ohjepalkkojen korotukset.

On turha kuvitella, että matalapalkkaongelma korjaantuisi hetkessä: On tähdättävä siihen, että asiaa hoidetaan keskitettyjen ratkaisujen puitteissa useamman sopimuskierroksen aikana. Hyvän esimerkin ongelman poistamisesta saamme mm. Ruotsin ja Norjan malleista. Meilläkin täällä Suomessa keskitetyissä ratkaisuisissa on osa palkankorotusvarasta käytettävä matalapalkkaisten työntekijöitten palkkojen ylimääräisiin korotuksiin. Kiitos.

*Kalervo Kulmalan (Kemian Työntekijäin Liitto r.y.) puheenvuoro oli seuraava:* Toveri puheenjohtaja, hyvät edustajakokouksetoverit. SAK:n tavoitteet 1980-luvulla kohta 4. Käsitykseni mukaan SAK:n hallituksen valmistelemassa ohjelmakohdassa lähdetään siitä perusolettamuksesta, että automaatiota ei pidä periaatteessa vastustaa vaan siihen prosessiin sisältyvät haasteet on otettava vastaan ja vastattava niihin. Ohjelmakohdassa lähdetään myös siitä, että automaation mukanaan tuomia muutoksia ei pidä dramatisoida ja että ne eivät sittenkään olisi niin nopeita kuin mitä pessimistisemmät ovat ennustaneet. On kuitenkin selvää, että muutosprosessi on alkanut. Ja muistettava on myös se, että kun muutos koskettaa työntekijöiden lukumäärää on yksikin työpaikkansa menettänyt työntekijä jäänyt silloin muutoksen jalkoihin. Tältä kannalta asia onkin hyvin vakava. Jos muutos toteutuessaan syrjäyttää keski-ikäisen työntekijän, on hyvin suuri vaara, että sen ikäistä työntekijää ei enää kouluteta vakavassa mielessä uudelleen ammattiin. Juuri tästä on ammattiyhdistysliikkeen kannettava osaltaan vastuuta.

Toinen näkökohta joka tulee ohjelmaluonnosta lukiessa mieleen on se, että uuden teknologian vallitessa työtehtävät jaetaan niin pieniin osiin, että työntekijä ei enää tunne suorittavansa mielekästä työtä. Tulee mieleen, että ovatkohan ohjelmaluonnoksen laatijat tulleet tätä seikkaa riittävästi pohtineeksi. Uudelleenkin koulutetun työntekijän mahdollisesti turhautuessa työnsä ääressä, on varmasti edessä sellaiset seuraamukset, jotka ovat vahingollisia. Voidaanko nämä välttää kokonaan on toinen asia. Meidän pitäisi kuitenkin ammattiyhdistysliikkeen edustajina korostaa tätä seikkaa. Meidän pitäisi myös yhteistyössä muiden ammatillisten järjestöjen kanssa, tarkoitan toimihenkilö- ja teknisten järjestöjä, korostaa sinne suuntaan missä suunnittelijat ja toteuttajat ovat, tällaisten vaarojen esiintuloa ja olemassaoloa. Oletan nimittäin prosessin seuraamusten ulottuvan myös muihin ryhmiin kuin työntekijäasemassa oleviin. Tällöin SAK:n olisi paikallaan korostaa yhteistyötä tehdessään, muiden palkansaajajärjestöjen kanssa, näiden vaarojen olemassaoloa. Ne saattaisivat saada hyvinkin vahvaa vastakaikua teknisten ja teollisuustoimihenkilöiden järjestöissä. Tällöin olisi mahdollista synnyttää yhteisrintama automaation seuraamusten eliminoimiseksi mahdollisimman vähäisiksi.

Samalla kannatan toveri Markku Vanialan tekemää esitystä käsittäen kalvo-luentosarjojen valmistusta ammattiyhdistysliikkeen rakenteesta ja historiasta.

*Puheenjohtaja Taimi Väliheikki:* Kiitos. Seuraava puheenvuoro Sylvia Virtanen, VTY, valmistautuu Harry Partanen, Metallityöväen Liitto. Sirkka Pajunen Kemian liitosta ilmoittaa puheensa merkittäväksi pöytäkirjaan. Merkitään.

*Sylvia Virtanen (VTY r.y./Valtion työntekijäin ja viranhaltijain liitto VTVL r.y.):* Kohta 20, aloitteeseen 21, sisältää muutosesityksen. Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit! KTV:n aloitteessa puututaan julkisen sektorin kannalta hyvin tärkeään asiaan. KTV:n aloitteesta on myös hyvin perusteltu

kannanoton tausta ja kuvattu ne haitat, joita yksityistäminen aiheuttaa. Esimerkiksi meidän siivoojien kannalta voin kertoa, että on sattunut jopa sellaista, että siivoojan virka on lakkautettu, työntekijä irtisanottu, ja siivoustehtävät siirretty reppufirmalle. Reppufirma on palkannut samat siivoojat pienemmällä palkalla. Työntekijälle on kaiken muun lisäksi aiheutunut tästä eläkemenetyksiä. Menettely on lisäksi tullut valtiollekin kallimmaksi, kun on pitänyt yrittäjävoittokin maksaa.

SAK:n hallituksen vastaus aloitteeseen on epätydyttävä ja ympäripyöreä. Se henkii, kuten vastaava kohta 80-luvun tavoiteohjelmassakin, asian puolinaista ymmärtämistä. Hallituksen vastaus ottaa kantaa vain kokonaisten toimintojen, kuten jonkin laitoksen siirtämiseen, mutta ei lainkaan osatoimintojen, kuten siivouksen, osaurakoinnin, konsultoinnin tai muiden vastaavien toimintojen siirtämiseen. Jos verrataan SAK:n hallituksen vastausta KTV:n aloitteessa tehtyyn päätösehdotukseen, sisältää se viidestä ranskalaisesta viivasta vain yhden. Kuitenkin aloitteessa mainitut kaikki kohdat ovat tärkeitä ongelman hoitamiseksi kokonaisuudessaan.

Edellä mainituista syistä esitän, että edustajakokous päättäisi aloitteen numero 21 osalta yhtyä aloitteessa tehtyyn päätösehdotukseen ja hylätä SAK:n hallituksen päätösehdotuksen. Kiitos.

*Sirkka Pajusen (Kemian Työntekijäin Liitto r.y.) puheenvuoro oli seuraava:*

SAK:n hallituksen esitykseen SAK:n tavoitteet 1980-luvulla kohta 4.2. Ohjelmaluonnoksessa lähdetään aivan oikein siitä, että työsuojelun kehittäminen 80-luvulla edellyttää työsuojelutoiminnan liittämistä entistä tiiviimmin osaksi teknologian ja tuotannon suunnittelua. Työskentelen kemian teollisuudessa ja haluaisin erityisesti korostaa sitä, että meidän alalla joudutaan työskentelemään tilanteessa, jossa vaarat eivät niinkään ole mekaanisia, vaan ne ovat näkymättömiä ja voivat tulla yllättäen. Katastrofitapaturmien vaara on olemassa siitä huolimatta, että kemian alalla jatkuvasti tehdään työtä yhteistoimin tällaisten tilanteiden estämiseksi. Haluaisinkin korostaa erityisesti sitä, että SAK suhteissaan muihin tahoihin, mm. vakuutusalan yhteisöihin ja työsuojeluhallitukseen jne., korostaisi erityisesti katastrofitorjunnan merkitystä ja valvonnan tehostamista niiden vaaraa silmällä pitäen. Vaikka prosessiteollisuus koteloituu koko ajan ja näyttää näennäisesti turvallisemmalta, on aina oltava valppaana ylläysten varalta. Me emme saa valvontatyössämme ja valistustyössämme koskaan antaa asioiden nuutua paikalleen. Väärä tilannearviointi on aina silloin lähellä. Haluaisin korostaa sitä, että hyväksyn ohjelmakohdan lähtökohdat ja johtopäätökset, mutta että SAK:n tulisi ohjelmaa toteuttaessaan pitää jatkuvasti näkyvissä herättämistyön tarvetta katastrofitapaturmien vaaraa ajatellen.

*Puheenjohtaja Taimi Väliheikki:* Seuraava puheenvuoro Harry Partanen, Metallityöväen Liitto, valmistautuu Sinikka Pohja Hotelli- ja Ravintolahenkilökunnan liitto. Antti Ojansivu Maaseututyöväen Liitosta ilmoittaa puheensa liitettäväksi pöytäkirjaan.

*Harry Partanen (Metallityöväen Liitto r.y.):* Työjärjestyksen kohta 20: Liittojen esitykset, asia n:o 49. Esitän puheestani vain alku- ja loppuosan ajan niukkuuden takia. Toveri puheenjohtaja, arvoisat kokousedustajat! Metallityöväen Liitto on tehnyt järjestödemokratian noudattamiseen liittyvän edustajakokousaloitteen ja haluaisin tuoda muutamia näkemyksiä esillä olevasta asiasta.

Järjestödemokratian toteutuminen työpaikkatoiminnassa on tärkeä ja välttämätön toiminnan perusta. Viime vuosina on kuitenkin tullut valitettavia piirteitä työpaikkatoimintaan, joka luo varjoa järjestödemokratian käytännön toteutumisen ylle. Ammattiosasto- ja työpaikkatoiminnan rinnalle on syntynyt erilaista toimintaa, joka ei perustu normaaliin demokraattiseen toimintaperiaatteeseen, vaan huomattaviakin taloudellisia menetyksiä työntekijälle aikaansaavia toimenpiteitä tehdään ammattiosaston sääntöjen ja menettelytapojen vastaisesti.

Tällaista menettelytapaa ei voi puolustella sillä, että työnantajapuoli toimii työehtosopimusten ja lakien vastaisesti, koska ne kysymykset tulee selvittää laillisessa järjestyksessä joko oikeudessa tai työtuomioistuimessa. Näiden elinten päätöksellä saadaan kyllä niskuroivat työnantajat järjestykseen ja noudattamaan työehtosopimuksia ja eduskunnan hyväksymiä lakeja. Olen sitä mieltä, että ammattiyhdistysliikkeen eri tasoilla tulee toimia yhteisesti ja yleensä yksimielisesti hyväksyttyjen sääntöjen ja järjestödemokratian edellyttämiä menettelytapoja noudattaen. Missään tapauksessa en hyväksy sellaista toimintaa, jota myös valitettavasti esiintyy, että työntekijöitä työpaikalla suorastaan painostetaan osallistumaan sellaisiin ulosmarsseihin, jotka on suunnattu SAK:ta tai omaa liittoa ja jopa omaa ammattiosastoa vastaan. Nähdäkseni järjestödemokratian toimivuus on turvattava työpaikoilla kaikissa tapauksissa, jotta jäsenistön luottamus ammattiyhdistysliikkeeseen vahvistuu.

Nähdäkseni SAK:n hallituksen kannanotossa tehtyyn Metallityöväen Liiton aloitteeseen on otettu selvä kanta siitä, että järjestödemokratiaa tulee noudattaa kaikissa tapauksissa keskusliitto-, liitto- ja työpaikkatoiminnassa. Kannatan tehdyn lausuntoluonnoksen hyväksymistä esitetyssä muodossa.

*Antti Ojansivun (Maaseututyöväenliitto r.y.) puheenvuoro oli seuraava:* Toveri puheenjohtaja. Hyvät kokousedustajatoverit. Tämän hetkinen työttömien määrä antaa aiheita minunkin tuoda esiin muutamia näkökohtia asiasta, lähinnä metsätyöntekijäin kohdalta. Maassamme on 30—40 000 metsätyöntekijää, ja koska tästäkin määrästä on osa jatkuvasti työpaikkaa vaila, ainakin lomaautettuna, osoittaa se väijäämättä nykyisen puutavarafirmajohtajiston kyvyttömyyden ja haluttomuuden hoitaa asioita. Pitkään on taas uhottu, että jätkät pitää panna kuriin ja varmaa on, että ainakin lomautuksia lähitulevaisuudessa tulee ehkä koko maan alueella. Tämä puolestaan tietää sitä, että puunjalostuksessaakin tulee olemaan vaikeuksia.

Toinen asia johon haluan puuttua on se, että me metsurit joudumme hankkimaan elantomme suoritus- eli urakkapalkalla ja lisäksi lainsuojatto-

minä. Tämä onkin asia, jossa myös keskusjärjestömme erittäin voimakasta tukea tarvitaan, jotta myös metsätyö saataisiin työaikalain piiriin sekä ehdottomasti työ aikapalkalla tehtäväksi. Aikapalkka onkin yksi pää tavoitteemme ja siinä tarvitsemme koko SAK:n voimakkaan mukanaolon asian kuntoon saattamiseksi kuten myös siinä, että kaikissa liitoissa siirryttäisiin suhteellisiin vaaleihin. Vain yhdessä hyvät toverit me saamme aikaan jotta-kin tavoitteisiimme pyrkiessämme. Kiitos.

*Puheenjohtaja Taimi Väliheikki:* Kiitos. Seuraava puheenvuoro Sinikka Pohja, Hotelli- ja Ravintolahenkilökunnan Liitto, valmistautuu Pertti Mäkelä Suomen Elintarviketyöläisten Liitto.

*Sinikka Pohja (Hotelli- ja Ravintolahenkilökunnan Liitto HRHL r.y.):* Puheenjohtaja, hyvät toverit! 25 vuotta sitten edustajakokouksessa on lausuttu ajatus, että SAK:lainen ay-liike tarvitsee oman rahalaitoksen työtaistelutilanteiden rahoittamisen järjestämiseksi. Nykyisin, kun ajatus on toteutettuna, on käytännössä todettu konkreettisesti se hyöty, mikä omasta pankista on lakkotilanteissa ollut.

Mielestäni työväenliikkeen rahalaitosten kesken tulee neuvotella ja sopia keskinäisen kilpailun lopettamisesta. Edelleen tulee keskustella ja etsiä yhteistyömuotoja, joiden kautta työväen rahalaitosten yhteistä markkinaosuutta voidaan kasvattaa. Kuluneen kauden tulehtunut keskusteluhenki tulee haudata ja pyrkiä rehdisti parempaan, todellisiin tuloksiin. Tältä osin yhdyn ATK:n esitykseen n:o 5.

Hyvät toverit! Työväen rahalaitostoiminnan keskittämistä ovat monet liitot esittäneet. Sitä en voi varauksetta kannattaa, vaan olen sitä mieltä, että ammattiyhdistysliikkeen, SAK:n ja sen liittojen itsenäisyys tulisi säilyttää. Meillähän saattaa lakkotilanteissa olla kysymys hyvinkin moninaisista intresseistä, joita ay-liikkeen ulkopuolisten taholla, meitä lähelläkään olevien järjestöjen piirissä, ei aina ymmärretä.

Keskittämisen tai keskusrahallaitoksen toteuttamisen yhteydessä ammattiyhdistysliikkeen määräämisvalta työtaistelujen rahoittamisessa on turvattava. Kiitoksia.

*Puheenjohtaja Taimi Väliheikki:* Kiitos. Seuraava puheenvuoro on Pertti Mäkelä, Suomen Elintarviketyöläisten Liitto.

*Pertti Mäkelä (Suomen Elintarviketyöläisten Liitto SEL r.y.):* Työjärjestyksen kohta 17.1.: SAK:n tavoitteet 80-luvulla. Toveri puheenjohtaja, hyvät edustajakokoustoverit! Vaikkakin muutamat edustajatoverit ovat puheenvuoroissaan viitanneet automaatioon ja sen mukanaan tuomiin vaikeuksiin, haluaisin kuitenkin vielä kiinnittää teidän huomiotanne tähän asiaan.

Automaatio ja uusteknologia on tulossa niin voimakkaasti kaikille työelämän aloille, ettei sen tuomia ongelmia voida vähätellä. Mielestäni ehdotuksessa SAK:n tavoitteet 80-luvulla ei näihin kysymyksiin ole suhtauduttu sillä painavuudella kuin asian tärkeys edellyttäisi.

Kehitystä ei voitane pysäyttää, mutta sitä on voitava hallita ja siksi ay-liikkeen tuleekin määrätietoisemmin ryhtyä käsittelemään sitä, millä ehdoilla tätä prosessia toteutetaan ja miten kyetään välttämään esimerkiksi yhä lisääntyvät mielenterveys- ja alkoholiongelmat. En voi pitää oikeana nykyistä tilannetta, että lasku jätetään työntekijäin ja yhteiskunnan maksettavaksi.

Tämän päivän karua todellisuutta ovat toimialarationalisoinnit ja sanee-raukset, joihin osin on ajauduttu yritysten heikon hoitamisen seurauksena. Näitä toimia toteutettaessa on perusteluina esitetty kilpailukyyn ja tuottavuuden parantaminen. Käytännössä tämä on merkinnyt joko kokonaisten tehtaiden sulkemista tai työpaikkojen määrän supistamista ja siten yhä lisääntyvää työttömyyttä. Näin tältäkin osin lasku jää jälleen työntekijöitten ja yhteiskunnan maksettavaksi.

Ohjelmaehdotuksen ympäristökysymyksien yhteydessä todetaan haittojen korvaamisen kuuluvan niiden aiheuttajille. Käsitykseni mukaan tätä samaa periaatetta tulee vaatia noudatettavaksi myös näiden ongelmien yhteydessä. Työntekijöitten etujen ja aseman turvaamiseksi automaatiota ja uusteknologiaa käytäntöön sovellettaessa ammattiyhdistysliikkeellä tulee olla riittävät valmiudet.

Esitänkin, että edustajakokous velvoittaa SAK:n hallituksen määrätietoisesti huolehtimaan työntekijöitten etujen turvaamisesta automaatiota ja uusteknologiaa käyttöön otettaessa. Samoin hallituksen tulee huolehtia siitä, että SAK:n koulutustoiminnalla turvataan ay-liikkeen kaikilla tasoilla riittävät valmiudet automaation ja uusteknologian hallitsemiseksi ja vaihtoehtojen etsimiseksi esille nousevissa kysymyksissä. Kiitos toverit viimeisestä yleiskeskustelun puheenvuorosta.

*Puheenjohtaja Taimi Väliheikki:* Vesa Hukkanen, Metallityöväen Liitosta ilmoittaa kannattavansa Eila Nurmen esitystä raskaana olevien naisten suojelusta. Muilta osin hän esittää puheensa liitettäväksi pöytäkirjaan. Edelleen Jorma Rantanen Metallityöväen Liitosta esittää puheensa liitettäväksi pöytäkirjaan, samoin Kusti-Pekka Tuovinen Rakennustyöläisten Liitosta.

*Vesa Hukkanen (Metallityöväen Liitto r.y.):* Työjärjestyksen kohta 20. Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit! Kumi- ja Nahkatyöväen Liitto on tehnyt liittoaloitteen raskaana olevien naisten suojelusta. Tämä asia on tärkeä monella muullakin ammattialalla, koska tällä hetkellä työelämässä esiintyy arvaamaton määrä kemiallisia aineita ja nyt tiedetään näiden aineiden aiheuttavan sikiövaurioita myös miesten kautta.

Tutkimustoiminnalla on tässä asiassa paljon tekemistä. SAK:n onkin vaadittava näitä tutkimuksia, joiden perusteella työpaikoille laaditaan työsuojeluohjeet ja normit. Sillä yksikin työperäisistä aineista johtuva sikiövaurio on liikaa. Minä metallimiehenä kannatan edellä mainittua aloitetta, johon kaikkien hedelmöity siässä olevien on syytä yhtyä. Kannatan Eila Nurmen puheenvuoroa tässä asiassa. Kiitos.

*Jorma Rantasen (Metallityöväen Liitto r.y.) puheenvuoro oli seuraava:* SAK:n viestintäpoliittisessa ohjelmassa sanotaan mm.: "Tiedonvälityksen merkitys taistelussa suomalaisen yhteiskunnan valta-asemista on käymässä yhä tärkeämmäksi. Ennakoitua kehitystä on luonnehdittu siirtymiseksi informaatioyhteiskuntaan, jossa tiedolla ja sen tehokkaalla välittämällä on kehityksen suunnan kannalta keskeisempi sija kuin koskaan aikaisemmin."

Viime aikainen mikroelektroniikan kehitys on tehnyt mahdolliseksi kehittää eräitä laitteita toiminnaltaan ja hinnaltaan soveltamiskelpoiseksi. Näistä mainittakoon telefaks. Telefaks-palvelulle on ominaista noin kolmen minuutin siirtoaika A4-sivua kohti. Teleteks on teleksin kehittyneempi muoto, jossa päästään tehokkaampaan ja nopeampaan tekstin siirtoon tilaajalta toiselle, parempaan tulostusjälkeen ja helpompaan sanoman muotoiluun. Videoteks käyttää tavallista televisiota näyttölaitteena, jolla esitetään tietokannasta noudettu informaatio. Näyttö voi koostua yksinkertaisista kuvista, tekstistä ja piirroksista. Vielä voidaan mainita eräs palvelumuoto, sähköinen posti, eli elektronimail. Käsitteellä ei vielä ole käytännön sisältöä, mutta tätäkin ollaan kehittämässä.

Kuten edellä olevasta huomataan, ei ole yhdentekevää, kuka näiden laitteiden kautta tietoa levittää ja kuka niitä rakentaa ja valvoo. Se, joka niitä hallitsee ja omistaa uudet edellä mainitut telepalvelut ja myöskin kaupallisen kaapelitelevisiion, pitää myöskin valtaa tässä maassa. Kapitalistisen yhteiskunnan koko koneisto on viimeaikaisten esimerkkien valossa suunnattu nimenomaan valtionjohtoisia yhtiöitä vastaan. Kaadettiin Valco ja Televa, ahtaalle on ajettu Valmet, Enso-Gutzeit, Kemira, jotka ovat joutumassa huikeisiin työntekijöiden vähentämiin. Sama ajojahti on käynnissä toimilupalaitosten ja porvarillisen valtalehdistön taholta posti- ja lennätinlaitosta kohtaan sen kehittäessä uusia tele- ja viestintäpalveluja. Edellä mainittujen esimerkkien valossa esitän, että SAK:n viestintäpoliittisen raportin kohta 9, tiedonvälityksen uusi tekniikka, tehtäisiin seuraava muutos: toimisi määrätietoisesti uusien telepalvelujen saattamiseksi lainsäädännöllä yhteiskunnan valvontaan.

Järjestödemokratian kehittäminen ja noudattaminen. SAK:laisen ammattiyhdistysliikkeen voiman ja sisäisen yhteistyön keskeinen perusta on keskinäinen solidaarisuus ja demokraattinen järjestökäytäntö. Me olemme sikäli kansainvälisestäikin ainutlaatuinen järjestökokonaisuus, että työväenliikkeen pääsuunnat ovat saman keskusjärjestön piirissä. Liikkeemme eheytyminen ja kasvu on ollut olennaisesti riippuvainen siitä, että yhteistyöpolitiikka on nostettu tärkeäksi ja yhdistäväksi tekijäksi.

Viime aikoina liikkeemme kasvun ja tehtäväkentän laajentumisen sekä ympäröivän yhteiskunnan muuttumisen myötä meidän on entistä tärkeämpää arvioida liikkeemme sisäistä toimintaa ja jäsenistön roolia siinä. Demokraattisia uudistuksia edellyttävänä liikkeenä meidän on sisäisesti oltava demokraattinen. Järjestödemokratia ja jäsenistön osallistumismahdollisuuksien parantaminen, kuten SAK:n hallituksen lausuntoluonnoksessa korostetaan, on moniulotteinen ja useampia järjestötoiminnan kehittämisasiota sisältävä. Mikään ammattiosasto tai liitto ei voi julistautua

demokraattiseksi, vaan demokraattisuuden toimivuuteen vaikuttavat liiton ja osaston mm. rakenne, päätöksentekojärjestelmä, jäsenkunnan tietoisuus sekä koulutuksen ja tiedotustoiminnan tila sekä monet ulkoiset tekijät. Siksi puhuminen järjestödemokratian kehittämisestä tulisikin nähdä liikkeen kokonaistoiminnan eräänä tavoitteena ja sen saavuttamiseksi eri aloilla ja työpaikoilla voidaan käyttää erilaisia menettelytapoja.

Minun mielestäni SAK:laisen ay-liikkeen voima on siinä, että me pyrimme parantamaan työpaikkatasolla, ammattiosastoissa ja koko organisaatiossa jäsenvaltaisuutta. Mielestäni SAK:lainen ay-liike on maassamme demokraattisin etu- ja kansalaisjärjestö.

Sisäisen demokratian kehittämisen pääkysymys on hiljaisen enemmistön toimintaan mukaansaaminen. Demokratian kannalta ei riitä, että ihmiset osallistuvat liittokokousvaaleihin tai sopimusratkaisuja koskevien esitysten tekemiseen ja niistä äänestämiseen. Tämä on tärkeää, mutta ei riittävää. Näkisin, että erityisen merkittävää on lisätä ay-liikkeen päätöksentekoa työpaikoilla mm. yritysdemokratiaa laajentamalla ja määritellä ammattiosastojen ja työhuonekuntien tehtäväkenttä tarkemmin.

Niin ikään liikkeen sisäiset toimintamuodot kaipaavat melkoista tuule-tusta ja uutta ajattelua. Järjestöpoliittisessa ohjelmaluonnoksessa esitetty ajatus lisätä ay-toimintoja työaikaan on varmaan hyvä ja sisäistä demokra-tiaakin vahvistava kehityssuunta.

Meidän on näin ison liikkeen hallinnollinen päätöksenteko rakennettava edustuksellisen demokratian periaatteille. Olkoon tässä pelisäännöt mahdollisimman demokraattiset ja vailla tulkintaongelmia. Ei ole SAK:n etu, että sen jäsenliittojen vaalimenettelytapoja riepotellaan julkisuudessa.

Käsitykseni on, että ay-demokratialla on kaksi puolta. Toinen edellytys on siinä, että menettelytavat liikkeen sisällä ovat mahdollisimman demokraattiset ja toinen puoli on, että demokraattisessa järjestyksessä syntyneitä päätöksiä — vaikkapa äänestäenkin — noudatetaan. Muutoin olemme kes-tämättömällä perustalla ja hylkäämme demokratian pelisäännöt.

Minusta tämä SAK:n hallituksen vastausesitys Rakennusliiton ja Metal-liliiton aloitteisiin on tasapainoinen ja kannatettava. Siinä pidetään de-mokratian jatkuvaa kehittämistä tärkeänä ja edellytetään myös demokrati-an noudattamista. Ei kai meidän keskuudessamme näistä perusperiaatteis-ta voi syntyä erimielisyyttä.

*Kusti-Pekka Tuovisen (Rakennustyöläisten Liitto) puheenvuoro oli seuraava:* Työjärjestyksen kohta 12. Toveri puheenjohtaja, hyvät edustajatoverit. Haluan puheessani hieman kritisoida mennyttä ja lopuksi palauttaa mie-leen muutamia keskeisiä tavoitteita. Kun katsomme taaksepäin mennyttä viisivuotiskautta ja sen aikana tehtyjä työehtosopimuksia sekä SAK:n roo-lia niitä solmittaessa, niin ei siitä paljon voi kiitosta antaa, sillä niin lepsua on SAK:n teot olleet.

Kuten tiedämme SAK on tällä hetkellä suurin ja vaikutusvaltaisin työ-väenjärjestö. Kun näin on, on myöskin selvää, että SAK:n päätöksiin ja tekemisiin pyritään vaikuttamaan varsin monilta eri tahoilta. Kuitenkin SAK:lla pitäisi olla vain yksi taho: miljoonajäseninen jäsenistö, jota sen on

kuunneltava ja jonka etujen mukaan sen on toimittava.

On kuitenkin havaittavissa merkkejä siitä, että mitä suuremmaksi ja vaikutusvaltaisemmaksi SAK tulee sitä kauemmaksi se vieraantuu jäsenistöstä ja heidän asettamista tavoitteista. Eräänä vieraantumisen syynä on pidettävä tes-sopimusten alhaista tasoa, ja erityisesti sitä tapaa, millä ne on tehty ja varsinkin tänä vuonna. On todella erikoista se käyttäytyminen, mitä osa SAK:n valtuuston jäsenistä teki.

Sopimusneuvottelujen kuluessa SAK ei myöskään tarpeeksi korosta joukkovoiman merkitystä, joka olisi tärkeä osa ajatellen jäsenistön osallistumista työehtosopimustoimintaan. Johtuen tästä irrallisuudesta sopimusten neuvotteluvaiheessa on SAK:n ollut helpompi antaa periksi asettamistään tavoitteista, kuin jos jäsenistö osallistuisi aktiivisesti sopimusten tekoon neuvotteluvaiheessa.

Ja ennen kaikkea, jos tulos asetettaisiin jäsenäänestykseen, olisivat tulokset varmasti parempia kuin mitä tähän saakka. SAK:n on toiminnassaan toteutettava laajaa jäsendemokratiaa ja puolustettava jäsenistönsä etuja, vaikka joukkovoimalla uhaten. Sopimustavoitteet on asetettava laajan jäsenkäsittelyn pohjalta.

Jo edellisen edustajakokouksen asettamia tavoitteita on SAK:n saatava toteutetuksi ja parannetuksi. Niitä ovat mm. vuosiloman pidennys, talviloma, joka myös on saatava rakennustyöläisille, viikoittaisen työajan lyhentäminen. Näistä on jo pää saatu auki, mutta ei tavoitteitten mukaisesti.

Mutta eräs asia on unohtunut tai hautautunut jonnekin, ja se on: eläkeiän alentaminen raskaissa ja kuluttavissa ammateissa, joita mm. ovat valimo-, sukellus-, vuoro- ja kaivostyöt. Osalla metallikaivoksissa työskentelevillä on jo alhaisempi eläkeikä, mutta ei kalkkikaivoksissa. Tähän on SAK:n paneuduttava, jotta saataisiin eläke-edut yhdenmukaisiksi maan alaisissa töissä.

Nyt julkisuuteen tulleen eläkeikäkomitean mietintö ei juuri paljoakaan sellaisenaan paranna tilannetta. On lähdeittävä edellisen edustajakokouksen Rakennustyöläisten liiton aloitteen ja SAK:n tavoitteen pohjalta toiminnan ja tekojen linjalle tässä raskasta ja kuluttavaa työtä tekevien niin tärkeässä asiassa. Kiitos.

*Puheenjohtaja Taimi Väliheikki:* Kiitos. Totean, että yleiskeskustelu työjärjestyksen kohdista 12, 17, 18, 19 ja 20 on loppuun käsitelty, johon käytettiin 201 puheenvuoroa. (Suosionosoituksia). Työjärjestyksen kohta 12 tuli näin kokonaan loppuun käsiteltyä.

Pykälien 17, 18, 19 ja 20 osalta käsittely jatkuu. Asiat ovat valiokunnissa.

Kokous keskeytyy. Lähdemme ruokailemaan ja jatkamme ruokailutauon jälkeen klo 19.00.

Kokous keskeytettiin klo 17.56.

Kokous jatkui klo 19.06. Puheenjohtajana toimi Lauri J. Havia.

## 15 §

### Valtuuston puheenjohtajien ja muiden valtuuston jäsenten valinta (jatkoa)

*Puheenjohtaja Lauri J. Havia:* Ennen kuin ryhdymme käsittelemään työjärjestyksen kohtaa 17. palaamme työjärjestyksen kohtaan 15.

*Puheenjohtaja Lauri J. Havia:* Vaalivaliokunta ei ilmeisesti muistanut, tai tieto ei mennyt perille, että valtuuston valinnan yhteydessä aikaisempien edustajakokousten tavoin eheyttämispäätöksestä lähtien on aina todettu, että valtuuston jäsenyyteen kuuluvat myöskin hallituksen jäsenet.

Järjestävä valiokunta äsken keskusteli asiasta tuolla pöydässä ja ehdottaa nyt edustajakokouksen päätettäväksi, että valtuuston jäseniä ovat myöskin SAK:n hallituksen jäsenet.

Avaan keskustelun esityksestä.

Keskustelu päättyy.

Puheenjohtajan esitys hyväksytään keskustelutta yksimielisesti.

Työjärjestyksen kohta 15 loppuunkäsitlety.

## 17 §

### Hallituksen esitykset ohjelmiksi (jatkoa)

#### **17.3. SAK:n kulttuuripoliittinen ohjelma**

*Puheenjohtaja Lauri J. Havia:* Ja nyt siirrymme työjärjestyksen kohtaan 17. Ja ensimmäiseksi siellä 17.3. SAK:n kulttuuripoliittinen ohjelma. Tämän ohjelman esittelee kulttuuriasiain valiokunnan puheenjohtaja Pekka Virtanen. Ole hyvä.

*Pekka Virtanen (Kulttuuriasiain valiokunta):* Toveri puheenjohtaja, hyvät edustajat. Minä pyytäisin ennen tämän asian esittelyä, että edustajat ottaisivat asiakirjanipustansa esille SAK:n hallituksen esityksen SAK:n XII edustajakokoukselle ohjelma-asiakirjaksi SAK:n kulttuuripoliittisen ohjelman. Tämän asiakirjan esilläpito on tärkeää sen vuoksi, että valiokunta ei ehtinyt saada monistetuksi niitä muutosesityksiä, jotka se esittää tehtäväksi tähän ohjelmaan ja sen johdosta asian seuraamisen vuoksi on paikallaan pitää tämä SAK:n hallituksen esitys silmälläpitävänä, jotta on helpompi seurata niitä muutosesityksiä, joita kulttuuriasiain valiokunnan taholta esitetään.

Nämä muutosesitykset tullaan jakamaan edustajille, mutta katsoimme kuitenkin nyt aiheelliseksi tämän esitellä siitä huolimatta vaikka me jouddumme nyt kuulolta seuraamaan niitä muutosesityksiä, joita valiokunnan taholta esitetään. Mainitsen myöskin, että kulttuuriasiain valiokunta on

yksimielinen kaikkien niiden muutosesitysten osalta, jotka täältä nyt tulen esittämään.

Valiokunta esittää, että edustajakokous päättää seuraavin muutoksin yhtyä SAK:n hallituksen esitykseen SAK:n kulttuuripoliittiseksi ohjelmaksi.

Ja nyt pyytäisin ottamaan tästä esityksestä sivun 8, kohta 3.4. Siitä kolmas kappale esitetään muutettavaksi seuraavaan muotoon:

"Ammattirakenteen ja työelämän muuttuessa jälkipolville on tallennettava työn ja työväenliikkeen historiaan liittyvä tieto. Tärkeää on tukea teollisuudessamme vielä esiintyvien käsityötaitojen ja -ammattien säilymistä. Nämä taidot ja ammatit ovat oleellisen tärkeä ja säilyttämisen arvoinen osa kulttuuriperinnettämme ja teollisen taiteen olemassaolon ja kehittymisen perusedellytys."

Sanasta "Yhteiskunnan" kappale muuttuu uudeksi kappaleeksi, jonka viimeisen virkkeen sana on sivulla 9 ja siinä on mainittu "eettisyyden". Tämä on kirjoitusvirheen synnyttämä ilmaisuja tarkoitettu on sanan olevan "esteettisyyden". Siis sana "eettisyyden" muutettaisiin "esteettisyydeksi".

Sivu 9, kohta 3.5. ensimmäinen kappale esitetään muutettavaksi seuraavaan muotoon:

"Kulttuurityöntekijät ja taiteilijat ovat ammattiryhmiä, joilla on keskeinen merkitys kulttuurin ja yhteiskunnan henkisessä kehityksessä. Nämä ammattiryhmät ovat monilta osin alipalkattuja tai vaikeassa työllisyystilanteessa. Monet taiteilijaryhmät ovat edelleen esimerkiksi eläkekysymyksissä väliinputoajia."

Edelleen sivulla 9, kohta 3.5. toinen kappale esitetään muutettavaksi:

"Ammattiyhdistysliike edellyttää, että yhteiskunta vastaa työpaikkojen luomisesta kaikilla taiteen aloilla ja takaa taiteilijoille riittävät toimeentuloedellytykset. Taiteilijoille on turvattava kunnollinen tekijänoikeussuoja, jonka merkitys teknisen kehityksen seurauksena korostuu. Lainsäädäntötoimenpitein on taiteilijoiden sosiaali- ja erityisesti eläketurvassa ilmenevät epäkohdat poistettava."

Sivulla 10, kohta 3.6. viidennen ranskalaisen viivan kohdalla, riviltä 4 poistetaan sana "motivaatio" ja tilalle sana "kiinnostus".

Sivulla 11, toisen ranskalaisen viivan kohdalla sanan "tuomista" jälkeen lisätään sana "kouluissa".

Sivulla 12, kohta 4. viimeisen kappaleen loppuun lisätään teksti "ja työväen historian ja kulttuurin tutkimuksesta".

Sivu 17, viidennen ranskalaisen viivan kohdalle sanan "keruuta" jälkeen lisätään sanat ", työväen historian tutkimusta". Siis keruuta -sananjälkeen tulisivat sanat ", työväen historian tutkimusta".

Sivulla 17 edelleen viimeisen ranskalaisen viivan jälkeen lisätään uusi ranskalainen viiva, jonka tekstiksi ehdotetaan "tukee työväenliikkeen lapsi- ja nuorisojärjestöjen toimintaa ja kulttuurityötä."

Sivu 19, ensimmäisen kokonaisen kappaleen jälkeen lisätään uusi kappale, joka kuuluu: "Ammattiyhdistysliike haluaa lisätä yhteistyötä eri taiteenalojen ammatillisten järjestöjen kanssa."

Näillä muutoksilla, hyvät edustajat, kulttuuriasiain valiokunta ehdottaa, että tämä ohjelma voitaisiin vahvistaa edustajakokouksessa SAK:n kulttuuripoliittiseksi ohjelmaksi.

*Puheenjohtaja Lauri J. Havia:* Kiitoksia toveri Virtanen. Olemme kuulleet kulttuuriasiain valiokunnan yksimielisen muutosehdotuksen SAK:n kulttuuripoliittiseen ohjelmaan.

Halutaanko sen johdosta keskustella?

Pyydettyjä puheenvuoroja ei ole. Keskustelu päättynyt.

Edustajakokous yksimielisesti hyväksyy SAK:n kulttuuripoliittisen ohjelman kulttuuriasiain valiokunnan esittämässä muodossa.

Asia on loppuun käsitelty. Teille jaetaan nämä muutostekstit lähimmän tunnin aikana.

Kulttuuripoliittinen ohjelma on painettu erillisenä ohjelmakirjana.

*Puheenjohtaja Lauri J. Havia:* Nyt aiomme noudattaa sellaista käsittelyjärjestystä, että etenemme yksi valiokunta kerrallaan. Tämän jälkeen Virtanen tulee meille esittelemään valiokunnan lausunnot niihin liittojen aloitteisiin, jotka ovat kulttuuriasiain valiokunnassa olleet käsiteltävänä.

## 20 §

### Liittojen esitykset edustajakokoukselle (jatkoa)

#### **Esitys n:o 55**

*Puheenjohtaja Lauri J. Havia:* Ensimmäisenä niistä on esitys n:o 55, KTV, Ammattiyhdistysopistojen työskentely julkisen sektorin kannalta. Kulttuuriasiain valiokunnan puheenjohtaja Pekka Virtanen, ole hyvä!

*Pekka Virtanen (Kulttuuriasiain valiokunta):* Toveri puheenjohtaja, hyvät edustajat. Kulttuuriasiain valiokunta käsitteli mielestään huolellisesti nämä aloitteet samoin kuin äsken esitellyn kulttuuripoliittisen ohjelman, mutta ei nähnyt aiheelliseksi tehdä enempää esityksen n:o 55 kuin esityksen n:o 60 osalta mitään tarkistusta tai muutosesitystä, vaan molempien näiden esitysten kohdalta valiokunta esittää, että edustajakokous päättää yhtyä SAK:n hallituksen näistä esityksistä antamiin lausuntoihin.

*Puheenjohtaja Lauri J. Havia:* Olemme kuulleet kulttuuriasiain valiokunnan lausunnon tai kannan esitykseen n:o 55.

Halutaanko asian johdosta keskustella.

Keskustelu päättynyt.

Totean, Edustajakokous yksimielisesti hyväksyy aloitteen n:o 55 johdosta hallituksen lausunnon edustajakokouksen päätökseksi.

#### **Esitys 55**

**Ammattiyhdistysopistojen työskentely julkisen sektorin kannalta**  
Kunnallisten työntekijäin ja viranhaltijain liitto KTV r.y.

SAK:n opistojen toiminta on kehittynyt opetuksellisesti oikeaan suuntaan kuluvalla edustajakokouskaudella. KTV on myös entistä enemmän ryhtynyt yhteistyöhön opistojen kanssa kehittämään liiton tarpeita vastaavia koulutustilaisuuksia SAK:n koulutusohjelman puitteissa. Tästä toiminnasta liitolla on ollut myönteisiä kokemuksia. Puutteena on kuitenkin tullut esiin julkisen alan ja erityisesti kunnallisen sektorin työmarkkinakysymyksiä tuntevan suunnittelu- ja opetushenkilöstön puute. Opistojen koulutussuunnittelu ja koulutuksen toteutus on liiaksi painottunut teollisuusliittojen ongelmatiikkaan. Tästä syystä kunnallisen sektorin ammattiyhdistystoimintaan liittyvät tarpeet ja ongelmat eivät tule riittävällä tavalla esiin opistojen käytännön toiminnassa.

KTV ehdottaa, että Ammattiyhdistysopiston sisäistä työnjakoa muuttamalla sekä ottamalla kuntapuolen ay-toiminnan näkökohdat huomioon Pohjolan Opiston työskentelyssä ja kiinnittämällä opetushenkilöstöön julkisen sektorin koulutustarpeisiin erikoistuvia opettajia, voidaan tilannetta parantaa. Näin SAK:n opistot palvelisivat entistä paremmin KTVrkin koulutustarpeita ja samalla liitto voisi lisätä kurssiensa määrää opistoilla.

SAK:n hallituksen lausunto esitykseen n:o 55

SAK:n piirissä on tyydytyksellä todettu julkisen sektorin koulutustoiminnan kasvu ja KTV:n lisääntynyt aktiivisuus myös SAK:n opistojen käytössä. Kurssit on toteutettu hyvässä yhteistyössä jäsenliittojen kanssa myös julkisella sektorilla. SAK on myös tietoinen KTV:n oman kurssikeskuksen laajentamissuunnitelmista.

SAK:n hallitus esittää edustajakokoukselle, että julkisen sektorin koulutustarpeisiin kiinnitetään jatkossakin huomiota SAK:n opistojen kehittämisessä.

Esitys nro 60

*Puheenjohtaja Lauri J. Havia:* Seuraavana on siis aloite n:o 60. Myöskään sen johdosta kulttuuriasiain valiokunta ei ehdota muutoksia hallituksen lausuntoon. Halutaanko asiasta keskustella.

Pyydettyjä puheenvuoroja ei ole.

Keskustelu asiasta on päättynyt.

Totean edustajakokouksen yksimielisesti hyväksyneen hallituksen lausunnon edustajakokouksen päätökseksi aloitteesta n:o 60.

Esitys 60

Koulutus- ja muut palvelut pienliitoille

Suomen Sosialidemokraattinen Sanomalehtimiesliitto r.y.

Suomen Sosialidemokraattinen Sanomalehtimiesliitto maksaa käytettävissä olevista tuloistaan (39 749,-) SAK:lle jäsenmaksuja 3 300 markkaa eli 8,3 prosenttia.

Jäsenmaksujemme vastineeksi emme saa keskusjärjestöltä SAL-lomarahajärjestelmää lukuunottamatta käytännöllisesti katsoen mitään. Liittoamme ei huomioida SAK:n kansainvälisessä toiminnassa eikä koulutus- ja

järjestötoiminnassa, joihin osallistuminen aina edellyttää eri maksuja, joihin liitollamme ei ole varaa.

Esitämme SAK:n edustajakokoukselle, että keskusjärjestön toimisto päättää erityisjärjestelyistä, joilla SAK:n alaiset pienimmät jäsenliitot pääsevät osallisiksi SAK:n koulutus- ja muista palveluista siten, etteivät liitot joudu suorittamaan palveluista erillismaksuja, jotka estävät hyvistä pyrkimyksistä huolimatta ko. liittojen laajemman osallistumisen SAK:n järjestölliseen toimintaan sen koko laajuudessa.

### **SAK:n hallituksen lausunto esitykseen n:o 60**

SAK:n opistot ovat valmiina palvelemaan kaikkia SAK:n jäsenliittoja ja perivät kaikilta yhtäläiset kurssimaksut palvelujen rahoittamiseksi.

SAK:n hallitus hyväksyi keväällä 1981 ay-koulutuksen kehittämisen keskipitkän aikavälin suunnitelman "Ay-koulutus 80-luvulla".

SAK:n hallitus esittää edustajakokoukselle, että SAK:n hallitus tutkii mahdollisuudet perustaa ay-liikkeen koulutusrahasto, jolla voitaisiin tarjota kaikille SAK:n jäsenille taloudellisesti tasavertaiset mahdollisuudet osallistua ay-koulutukseen.

## **17 §**

### **Hallituksen esitykset ohjelmiksi (jatkoa)**

#### **17.2. SAK:n järjestöpolitiikka 1980-luvulla**

*Puheenjohtaja Lauri J. Havia:* Seuraavaksi otamme käsittelyyn järjestövaliokunnalle kuuluvat asiat. Ehdotuksen esittelee Aarno Aitamurto.

*Aarno Aitamurto (Järjestövaliokunta):* Ensin työjärjestyksen kohta 17.2. Meillä järjestövaliokunnassa kaikki päätökset olivat yksimielisiä, mutta vielä on kesken käsittelyn vastaus kahteen aloitteeseen, liittojen esityksiin n:o 49 ja 51.

Valiokunnan esitykset tullaan myös jakamaan, mutta nyt täytyy asiat käydä läpi samoin kuin äskeisen valiokunnan. Pyydän ottamaan sieltä mapista ensimmäisen järjestöpoliittisen asiakirjan. Kuten sanottu valiokunta yksimielisesti esittää tämän hyväksymistä muutamin muutoksin.

Valiokunnan muutokset SAK:n järjestöpolitiikka 1980-luvulla -ohjelmaan kuuluvat seuraavasti: Sivu 1, toinen kappale: poistetaan ensimmäinen ja-sana.

Sitten sivu 2, toisen kappaleen toinen virke muutetaan näin kuuluvaksi: Tämä virke alkaa SAK:laisen ammattiyhdistysliikkeen jne.: "SAK:laisen ammattiyhdistysliikkeen toiminta kattaa koko maan ja lähes kaikki työpaikat."

Sitten sivu 3, yläriivi, poistetaan sanat: "suhteessa muihin palkansaaja-järjestöihin".

Sama sivu edelleen, lisätään uusi kappale: "Yksityisen jäsenen osallistumis- ja vaikutusmahdollisuudet ovat rajalliset ja niitä tulee parantaa."

Sivu 4 kohta 3.1. kolmannen kappaleen viimeinen virke, joka koskee

rakennusalan työllisyyttä, näin kuulumaan: "Rakennusallalla työskenteli pitkään n. 190 000 henkilöä, mutta määrä on laskenut n. 155 000 henkilöön."

Sitten seuraava muutos on sivulla 6, kohta 3.2. toinen kappale, tämä keskimäinen kappale ja sen keskeltä kolmannelta virkkeestä lähtien näin kuulumaan teksti: "Tuotantoryhmät ja solutyöt lisääntyvät. Tämä kehityssuunta merkitsee asteittaista siirtymistä henkilökohtaisista työjärjestelyistä kollektiivisiin työjärjestelyihin. Tämä vaikuttaa ay-liikkeen perustason edunvalvontaan, palkansaajien yhteenkuuluvuuteen ja luottamusmiesten asemaan."

Viimeinen virke säilyy ennallaan.

Seuraava muutos on sivulla 7 kohta 3.3. ja tämän kolmannen kappaleen loppu muutetaan seuraavaksi. Tässä puhutaan yhteiskunnan rakennemuutoksista ja sen seurauksena tämän tekstin alkuosa, kolme riviä ennallaan ja sitten loppu: "... ja toisista ihmisistä ja nämä muutokset vaikuttavat myös ammattiyhdistysliikkeeseen."

Sivulle 8 ei ole muutoksia.

Sivu 9, 4.1. toinen ranskalainen viiva ja siellä viides rivi korjataan, luultavasti konekirjoittajan virhe, sanotaan, että "työn koon" pitäisi olla "jossa työpaikkojen koon".

Sivu 11 kohta 4.3. ja tämä ensimmäinen johdantokappale aloitetaan seuraavalla virkkeellä: "Sopimus- ja järjestörajaongelmat on pyrittävä ratkaisemaan ennen niiden kärjistymistä." Muuten kappale jatkuu ennallaan.

Sitten mennään sivulle 14, kohta 6.3. täällä ihan alareunassa: "SAK:n järjestöorganisaation perusyksikkö on ammatillinen paikallisjärjestö. Paikallisjärjestö on SAK:n jäsenliittojen ammattiosastojen paikallinen yhdysside."

Sitten sivu 16, kohta 6.4 ja kolmas kappale: "Jäsenistön oikeuksia ja toimintamahdollisuuksia ammattiyhdistysliikkeessä ei ole selvitetty riittävästi ja toimintaan osallistumisen kynnys on asetettu uusille jäsenille liian korkealle." Loppuosa tästä kappaleesta ennallaan.

Sitten sama sivuja alin ranskalainen viiva näin kuulumaan: "— liittojen ja niiden eri organisaatiotasojen vastuu- ja työnjakoa tulee selkeyttää päämääränä toimivuuden lisääminen."

Sivu 17, viidennen ranskalaisen viivan kohdalla teksti muutetaan seuraavaksi: "— sopimuksia, lakeja ja ammattiyhdistystoimintaa kehittämällä on ammattiosastojen ja jäsenistön vaikutusmahdollisuuksia parannettava."

Sitten sama sivu ja kuudes ranskalainen viiva, vedetään yli kaksi sanaa: "ja passiivisten". Alku tulee siis kuulumaan: "Uusien jäsenten perehdyttämiseen jne...."

Sitten kahdeksas viiva, pieni stilistinen korjaus, "— on kehitettävä SAK:n, liittojen, niiden ammattiosastojen jne...."

Seuraava muutos on sivulle 22, kohta 10 "Naistoiminnan tavoitteet" ja viimeinen kappale: "Työelämän tasa-arvoa koskevan selvityksen perusteella SAK ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin, joilla poistetaan naisten ammattiyhdistystoimintaan vaikuttavat osallistumisesteet."

Sitten sivu 23 ja ylin rivi: "Nuorisotoiminnan kohteina ovat työelämässä mukana olevat ja työttömät nuoret sekä ammatillisissa oppilaitoksissa olevat." Loppuosa kappaleesta ennallaan.

Tämän sivun loppuun uusi ranskalainen viiva täällä käytetyn kokouspuheenpuheen johdosta: " — SAK pitää varhaisnuorisotyötä tärkeänä ja osaltaan tehostaa toimia lasten ja nuorten virikkeellisen toiminnan tukemiseksi."

Sitten sivu 25, kohta 13. ja ensimmäinen ranskalainen viiva, sen loppuun lisätään kaksi sanaa, nimittäin: "eri tasoilla", teksti päättyy siis "yhteistoiminnan kehittämiseksi eri tasoilla."

Sivu 26 ja kohta 15. Suhteet työnantajajärjestöihin ja viranomaisiin. Ensimmäisen kappaleen viimeinen virke näin kuuluvaksi: "SAK ei hyväksy toimia, jotka tähtäävät ay-liikkeen itsenäisyyden ja toiminnan rajoittamiseen."

Samasta kohdasta seuraavasta kappaleesta, tässä ensimmäisellä rivillä oleva sana.. "tarvittavia" ... muutetaan sanaksi.. "tarvittaessa" ...

Sitten sivu 27, uusi neljäs kappale. Ja samalla kun tämä kappale lisätään, poistetaan koko tekstin viimeinen kappale. Sitä viimeistä kappaletta on kehitetty vähän laajemmalle ja sekin on täältä tehtyjen esitysten johdosta: "SAK selvittää yhteistyössä jäsenliittojen kanssa, miten nykyistä voimaperäisemmin kansainvälistä solidaarisuus- ja rauhantyötä organisoidaan ay-liikkeen eri järjestötasoilla. Lisääntyvä kansainvälistyminen edellyttää, että ammattiyhdistysliikkeen järjestötoiminnassa kiinnitetään erityistä huomiota solidaarisuus- ja rauhan toteuttamiseen."

Toveri puheenjohtaja. Tässä meidän muutokset tähän asiakirjaan.

*Puheenjohtaja Lauri J. Havia:* Kiitoksia toveri Aitamurto. Olemme kuulleet järjestövaliokunnan muutosehdotukset SAK:n järjestöpolitiikka 80-luvulla ohjelmaan. Halutaanko asian johdosta keskustella?

Pyydettyjä puheenvuoroja ei ole. Keskustelu asiasta on päättynyt.

Totean edustajakokouksen yksimielisesti hyväksyneen "SAK:n järjestöpolitiikka 80-luvulla" -ohjelman, järjestövaliokunnan muuttamassa ja esittämässä muodossa.

Järjestöpolitiikka 80-luvulla ohjelma on painettu erillisenä ohjelmakirjana.

### **Ohjeet SAK:n ammatillisten paikallisjärjestöjen yhteistyöstä lääneissä**

*Puheenjohtaja Lauri J. Havia:* Tämän lisäksi...

Välihuuto: Tässä vielä jatkuu tämä kohta ...

*Puheenjohtaja Lauri J. Havia:* Minä olen tulossa siihen juuri, jos te antaisitte puheenjohtajan johtaa puhetta, niin tämä kävisi aika sähäkästi. Nimittäin ... (suosionosoituksia...) tähän liittyy lausuma, joka kuuluu näin: "Valiokunta käsitteli ohjeet SAK:n ammatillisten paikallisjärjestöjen yhteistyöstä lääneissä ja esittää, että edustajakokous yhtyy SAK:n hallituksen esitykseen."

Halutaanko tämän asian johdosta keskustella.

Pyydettyjä puheenvuoroja ei ole. Keskustelu on päättynyt.  
Hallituksen esitys on tullut edustajakokouksessa yksimielisesti hyväksytyksi.

Ohjeet on painettuna "SAK:n järjestöpolitiikka 1980-luvulla" ohjelmassa.

*Puheenjohtaja Lauri J. Havia:* Seuraavaksi valiokunta on käsitellyt lausumaa ruotsinkielisten erityiskysymyksistä ja esittää, että edustajakokous SAK:n hallituksen esitykseen, joka on teille kokousmateriaalin mukana jaettu. Aitamurrolla puheenvuoro tähän asiaan.

*Aarno Aitamurto (Järjestövaliokunta):* Niin toveri puheenjohtaja, tämä esitys on yksimielinen, mutta tämä liittyy työjärjestyksen kohtaan 21, edustajakokouksen lausumat.

*Puheenjohtaja Lauri J. Havia:* Näin ollen se siirretään työjärjestyksen kohtaan 21. Valiokunta on vain pannut nämä sitten vähän väärään järjestykseen, koska nämä lausumat ovat järjestöpoliittisen ohjelman ja esitysten välissä.

## 20§

### Liittojen esitykset edustajakokoukselle (jatkoa)

*Puheenjohtaja Lauri J. Havia:* Siirrymme käsittelemään työjärjestyksen kohtaa 20. liittojen esitykset edustajakokoukselle. Ensimmäisenä esitys numero 1. Aitamurto. Ole hyvä.

#### **Esitys n:o I**

*Aarno Aitamurto (Järjestövaliokunta):* Niin, toveri puheenjohtaja, tästä valiokunta esittää, että edustajakokous yhtyy SAK:n hallituksen lausuntoon.

*Puheenjohtaja Lauri J. Havia:* Halutaanko asian johdosta keskustella? Keskustelu päättynyt.

Edustajakokous hyväksyy yksimielisesti SAK:n hallituksen lausunnon edustajakokouksen päätökseksi aloitteeseen numero 1.

#### **Esitys n:o 1**

#### **Palkansaajajärjestöjen yhteistyö**

Metallityöväen Liitto r.y.

Palkansaajien keskuudessa on tapahtunut voimakas rakennemuutos ja järjestäytymisasteen nousu. Palkansaajien järjestöistä on tullut merkittävä yhteiskunnallinen voimatekijä. Järjestöt ovat viime vuosina kehittäneet yhteistoimintaansa eritavooin mm. puheenjohtajatasen yhteisten esiintymisten muodossa.

Hyvin tärkeä yhteistyön alue on yhteistoiminta yritysten sisällä varsinkin Yhteistoimintalain astuttua voimaan heinäkuun 1. päivänä 1979. Sen soveltaminen käytäntöön on ollut varsin ongelmallista. Palkansaajilla on merkittäviä yhteisiä etuja sekä Yhteistoimintalain soveltamisessa että yritysten ja työpaikkojen sisäisen demokratian kehittämisessä.

Metallityöväen Liitto ehdottaa SAK:n edustajakokoukselle, että "SAK:n edustajakokous velvoittaa SAK:n hallituksen ryhtymään toimenpiteisiin SAK:n, TVK:n, STTK:n ja Akavan yhteisen toimintaohjelman laatimiseksi yritys- ja työpaikkademokratian kehittämiseksi mm. Yhteistoimintalakia ja sopimusmääräyksiä uudistamalla."

### **SAK:n hallituksen lausunto esitykseen n:o 1**

SAK:n hallitus toteaa, että SAK on ollut aloitteellinen palkansaajakeskusjärjestöjen yhteistoiminnan kehittämiseksi yleisesti ja erityisesti yhteistoimintalain soveltamisneuvottelujen yhteydessä.

SAK:n hallitus yhtyy Metallityöväen Liiton tekemään aloitteeseen ja pitää tärkeänä aikaansaada SAK:n, TVK:n, STTK:n ja AKAVA:n kesken yhteisen toimintaohjelman yritys- ja työpaikkademokratian kehittämiseksi mm. yhteistoimintalakia ja sopimusmääräyksiä kehittämällä.

Tulevan yhteistyön keskeisinä periaatteina pidetään järjestöjen itsenäisyyttä ja yhteistoimintalain soveltamisesta saatuja kokemuksia.

SAK:n hallitus viittaa myös edustajakokoukselle tulevan järjestöpoliittisen ohjelman palkansaajajärjestöjen yhteistyön kehittämistä koskevaan kohtaan.

### **Esitys n:o 46**

*Aarno Aitamurto (Järjestövaliokunta):* Toveri puheenjohtaja. Samoin valiokunta esittää, että yhdytään SAK:n hallituksen lausuntoon.

*Puheenjohtaja Lauri J. Havia:* Olemme kuulleet valiokunnan kannan esitykseen numero 46.

Asian johdosta ei ole pyydettyjä puheenvuoroja. Keskustelu on päättynyt.

Edustajakokous on yksimielisesti hyväksynyt esityksen johdosta tehdyn SAK:n hallituksen lausunnon edustajakokouksen päätökseksi.

### **Esitys n:o 46**

#### **Ammattiosastojen oikeudet työpaikoilla**

Kumi- ja Nahkatyöväen Liitto r.y.

Tuotantovälineiden yksityisomistukseen perustuva yksinvalta ja työntekijöiden sekä heidän ammatillisten järjestöjensä heikko oikeudellinen asema työpaikoilla muodostavat kestäättömän tilanteen, joka vaatii ammattiyhdistysliikkeeltä välittömiä toimia tilanteen korjaamiseksi.

Ammattiyhdistysaktiivien painostus ja irtisanomistapauksia saamme nähdä päivittäin. Rationalisointitoimet koskettavat yhä useampia työntekijöitä aiheuttaen epävarmuutta ja turvattomuutta ja lisäksi ongelmia, joiden vaikutuksen kokonaisuudessaan näemme vasta vuosien kuluttua.

Edellä esitetyn perusteella esitämme, että keskusjärjestö ryhtyy toimiin, joilla: työntekijän asemaa koskevien lakien ja sopimusten tulkintaetuoikeus siirretään työntekijäpuolelle, rationalisointitoiminta työpaikoilla määrätään sopimusvaraiseksi, taataan pääluottamusmiehille kaikki tiedot yrityksen kaupallisesta, taloudellisesta ja tuotannollisesta tilasta, työntekijöille taataan oikeus nimetä heidän luottamustaan nauttiva henkilö yrityksen tilintarkastajaksi, työsuojeluvaltuutetuille annetaan oikeus keskeyttää vaarallinen työ.

### **SAK:n hallituksen lausunto esitykseen n:o 46**

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK r.y:n hallitus on samaa mieltä Kumi- ja Nahkatyöväen Liitto r.y:n aloitteesta ilmenevän näkemyksen kanssa, jonka mukaa ammattiosastojen ja työntekijöiden edustajien oikeuksia vaikuttaa työpaikkansa asioihin on lisättävä. SAK:n hallitus viittaa SAK:n tavoitteet 80-luvulla -ohjelmaan, jossa on esitetty työntekijöiden oikeuksien lisäämistä yhdensuuntaisesti Kumi- ja Nahkatyöväen Liitto r.y:n aloitteen kanssa.

### **Esitys nro 47**

*Aarno Aitamurto (Järjestövaliokunta):* Toveri puheenjohtaja. Myös tässä valiokunta esittää, että edustajakokous yhtyy SAK:n hallituksen lausuntoon.

*Puheenjohtaja Lauri J. Havia:* Olemme kuulleet lausunnon esityksestä numero 47.

Pyydettyjä puheenvuoroja ei ole.

Keskustelu asiasta on päättynyt.

Edustajakokous on yksimielisesti hyväksynyt SAK:n hallituksen lausunnon edustajakokouksen päätökseksi.

### **Esitys n:o 47**

#### **Jäsenyys liitosta toiseen siirryttäessä**

Kumi- ja Nahkatyöväen Liitto r.y.

Useimpien SAK:n jäsenliittojen sääntöjen mukaan jäsenen on siirtyessään liitosta toiseen huolehdittava, että edellisen liiton jäsenkirja on kunnossa siihen saakka kun jäsenyys uudessa liitossa alkaa. Muussa tapauksessa on liityttävä uudelleen jäseneksi.

Usein kuluu kuitenkin muutama viikko ennen kuin uudessa työpaikassa ehditään hoitamaan uuden työntekijän jäsenasioita. Mikäli jäsen tällöin aikoo välttyä rästäläisyydeltä, hänen tulisi hoitaa jäsenkirjansa kuntoon entisen ammattiosastonsa kanssa. Tämä taas saattaa edellyttää esimerkiksi matkustamista toiselle paikkakunnalle ja muita hankaluuksia.

Tämän epäkohdan poistamiseksi esitämme, että SAK ryhtyy toimenpiteisiin kaikkien jäsenliittojensa tai jäsenliittojen ammattiosastojen sääntöjen yhdenmukaistamiseksi niin, että ne sallivat 30 päivän siirtymisajan ilman jäsenyyden katkeamista.

#### **SAK:n hallituksen lausunto esitykseen n:o 47**

**SAK:n** hallitus pitää Kumi- Nahkatyöväen Liiton aloitetta jäsenoikeuksien yhdenmukaistamiseksi kannatettavana.

SAK:n hallitus viittaa järjestöpoliittisessa ohjelmassa todettuun kannanottoon, jonka mukaisesti "SAK laatii suosituksen jäsenliitoilleen niiden sääntöjen yhdenmukaistamiseksi, tavoitteena yhtenäistää liittojen toimintaa ja jäsensuhteisiin liittyviä säädöksiä". SAK:n hallitus toteaa, että asiaa on ryhdytty valmistelemaan keskusjärjestön sisäisen työryhmän toimesta. Samassa yhteydessä tullaan selvittämään mitä mahdollisuuksia on työttömyyskassasäädösten yhdenmukaistaminen näiltä osin.

SAK:n hallitus katsoo, että jäsenoikeuksien yhdenmukaistamisen ei tulisi rajoittaa yksinomaan SAK:n jäsenliittojen väliseksi, vaan keskeisten jäsenoikeuksien tulisi olla yhteneväiset liitto- ja keskusjärjestörajoista riippumatta.

#### **Esitys n:o 48**

*Aarno Aitamurto (Järjestövaliokunta)* Toveri puheenjohtaja. Hieman vaihtelua välillä. Toisen kappaleen alku näin kuulumaan: SAK:n hallitus ei pidä tarkoituksenmukaisena jne. Siis pois sanat: "demokratiaa lisäävänä ja". Sitten kolmannen kappaleen viimeinen virke, joka alkaa sanoilla: "Näin ei haluttu" jne, poistetaan.

*Puheenjohtaja Lauri J. Havia:* Olemme kuulleet esitykseen numero 48 tehdyt korjaukset. Halutaanko asian johdosta keskustella.

Keskustelu päättynyt.

Totean, että edustajakokous on yksimielisesti hyväksynyt SAK:n hallituksen lausunnon siten muutettuna kuin järjestövaliokunta esittää.

Esitys numero 49 on vielä valiokunnassa kesken käsittelyn. Hyppäämme sen yli.

#### **Esitys n:o 48**

##### **Keskusjärjestön sääntöjen muuttaminen**

Kumi- ja Nahkatyöväen Liitto r.y.

SAK:n voimassa olevat säännöt sisältävät määräyksiä, jotka rajoittavat SAK-laisiin ammattiliittoihin kuuluvien jäsenten mahdollisuuksia vaikuttaa keskusjärjestön edustajakokousratkaisuihin.

Sääntöjen mukaan esityksiä varsinaiselle edustajakokoukselle saavat tehdä ainoastaan keskusjärjestön hallitus ja jäsenliitot. SAK:n jäsenliittojen ammattiosastoilla ei ole suoraa esitysoikeutta edustajakokoukselle, mikä rajoittaa huomattavasti jäsenistön mahdollisuuksia saada katsomiin asioita edustajakokouksen perusteelliseen käsittelyyn.

Sääntöjen mukaan edustajakokoukseen valitsee kukin jäsenliitto yhden edustajan kutakin alkavaa 2 500 henkilöjäsentään kohti. Keskusjärjestön säännöt, kuten useiden jäsenliittojenkaan säännöt, eivät määrittele tapaa, jolla edustajat edustajakokoukseen valitaan. Mainitusta sääntöjen aukkokohdasta johtuen lähes poikkeukseton sääntö on, että liitot valitsevat edustajansa liiton hallintoelimissä. Tästä johtuen liittojen jäsenillä ei yleisesti ottaen ole minkääläistä mahdollisuutta vaikuttaa edustajakokousedustajien valintaan. Tällainen moninkertainen edustuksellisuus estää jäsenidemokratian toteutumisen ja toisaalta jäsenistön äänen kuulumisen keskusjärjestön edustajakokouksessa.

Edellä mainittuun perustuen ja pyrkien lisäämään jäsendemokratiaa ammattiyhdistysliikkeen piirissä Kumi- ja Nahkatyöväen Liitto esittää seuraavia muutoksia SAK:n nykyisiin sääntöihin (muutosesitykset alleviivattuina):

12 §, 3 mom., 1 lause Esityksiä varsinaiselle edustajakokoukselle saavat tehdä hallitus, jäsenliitot ja näiden jäsenyhdistykset paikkakuntansa Ammatillisen Paikallisjärjestön kautta.

14 §, 1 mom., 1 lause Kukin jäsenliitto saa edustajakokoukseen yhden edustajan kutakin alkavaa 2 500 henkilöjäsentään kohti. Liitoissa, joissa ei ole suhteellista vaalitapaa, valitaan edustajat liiton jäsenkentässä toimeenpantavalla yleisellä suhteellisella vaalilla. Liitoissa, joissa on käytössä suhteellinen vaalitapa, voidaan valita edustajat yksimielisesti päätettävällä tavalla.

### **SAK:n hallituksen lausunto esitykseen n:o 48**

SAK:n hallitus toteaa, että ammattiyhdistystoiminta ensisijaisesti rakentuu edustuksellisen demokratian toimintaperiaatteille. Keskusjärjestön jäseniä ovat ammattiliitot. Liittoihin kuuluvien ammattiosastojen vaikutusmahdollisuudet keskusjärjestön edustajakokouksessa käsiteltäviin asioihin ovat riippuvaisia ennen muuta liittojen sisäisestä demokratiasta ja asioiden käsittelytavasta.

SAK:n hallitus ei pidä demokratiaa lisäävänä ja tarkoituksenmukaisena, että edustajakokouksesityksiä liittojen ja keskusjärjestön hallituksen lisäksi voivat tehdä ammattiosastot ammatillisen paikallisjärjestön kautta. SAK:n jäsenjärjestöjä ovat ammattiliitot ja niihin kuuluvien ammattiosastojen tulee keskusjärjestön edustajakokousasioihin vaikuttaa liittonsa kautta. Ammatillisilla paikallisjärjestöillä on nykyisen käytännön mukaisesti ollut mahdollisuus antaa lausuntoja edustajakokoukseen tulevista APJ:n toimintaa koskevista asioista.

SAK:n säännöissä ei ole määritelty tapaa, jolla liittojen tulisi edustajat SAK:n edustajakokoukseen valita. Näin on haluttu kunnioittaa liittojen itsenäistä päätöksentekoa kokousedustajiensa valinnassa.

SAK:n hallitus viittaa järjestöpoliittisessa ohjelmassa esitettyyn sääntöjen yhdenmukaistamista koskevaan selvitystyöhön. Sen osana on tarpeen arvioida mm. se, tulisiko keskusjärjestön edustajakokoukseen tulevien edustajien valinta liitoissa suorittaa samalla päätöksentekotasolla.

*Puheenjohtaja Lauri J. Havia: Seuraavaksi esitys 50.*

## **Esitys n:o 50**

*Aarno Aitamurto (Järjestövaliokunta):* Toveri puheenjohtaja. Valiokunta esittää, että edustajakokous päättää yhtyä SAK:n hallituksen lausuntoon.

*Puheenjohtaja Lauri J. Havia:* Olemme kuulleet järjestövaliokunnan ehdotuksen. Halutaanko sen johdosta keskustella?

Keskustelu asiasta on päättynyt. Edustajakokous on yksimielisesti hyväksynyt SAK:n hallituksen lausunnon esityksestä no 50.

## **Esitys n:o 50**

### **Säännöt toiminnan perusta**

Metallityöväen Liitto r.y.

Ammattiyhdistysliikkeen suunnitelmassa organisaationsa uudistamista tulee ensisijaisena lähtökohtana olla ay-liikkeen jäsenten vaikuttamis- ja osallistumismahdollisuuksien turvaaminen. Jäsenille on luotava tasavertaiset mahdollisuudet osallistua ammattiyhdistysliikkeen toimintaan. Kaiken toiminnan perustana on ammattiosastojen esitysten pohjalta liittokokouksissa hyväksytyt säännöt ja tavoiteohjelmat.

Ammattiyhdistysliikkeen on entistä täsmällisemmin määriteltävä omat toimintarajansa ja puitteensa sellaisiksi, että jokainen jäsen pystyy käytännössä osallistumaan ay-liikkeen kokouksiin ja siellä tehtäviin päätöksiin. Samoin jokaiselle jäsenelle on taattava esteetön mahdollisuus osallistua toimeenpantaviin liittokokousvaaleihin, työehtosopimusta koskeviin jäsenäänestyksiin ja ammattiosastoa sekä työpaikkaa käsittelevien erillisso-  
pimusten käsittelyyn ja hyväksymiseen.

Edelliseen viitaten Metallityöväen Liitto r.y. esittää, että:

1. SAK:n on laadittava liitoille suositus ammattiosastojen ja niiden jäsenten vaikuttamis- ja osallistumismahdollisuuksien turvaamiseksi ja lisäämiseksi.

2. SAK:n on valvottava jäsenliittojensa järjestykset niin, että liittokokousvaaleissa, työehtosopimuksia uudistettaessa ja muussa toiminnassa toteutetaan laajaa, sääntöjä noudattavaa jäsendemokratiaa.

### **SAK:n hallituksen lausunto esitykseen n:o 50**

SAK:n hallitus yhtyy liiton aloitteessa esitettyihin periaatteisiin jäsenen toimintamahdollisuuksista ja oikeuksista. SAK:n hallitus viittaa kokoukselle esitettävään järjestöpoliittiseen ohjelmaan, jossa esitetään toimenpiteitä ammattiosastotoiminnan ja jäsenten osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksien turvaamiseksi ja lisäämiseksi.

SAK:n hallitus pitää tarpeellisena noudattaa ja kehittää sellaisia menetelytapoja, jotka turvaavat sen, että liittokokousvaaleissa, työehtosopimuksia uudistettaessa ja muussa toiminnassa toteutetaan laajaa, ja sääntöjä noudattavaa jäsendemokratiaa.

*Puheenjohtaja Lauri J. Havia:* Seuraavaksi esitykset numero 52 ja 53, josta valiokunnalla on yhteinen esitys. Aitamurto ole hyvä.

Esitys numero 51 on myös kesken käsittelyn valiokunnassa, joten hyp-päämme sen yli. Palaamme sen käsittelyyn myöhemmin.

### **Esitykset n:ot 52 ja 53**

*Aarno Aitamurto (Järjestövaliokunta):* Toveri puheenjohtaja. Pieni Eskon puumerkki ensimmäiseen kappaleeseen. Siitä keskeltä pois sana: "tyydyt-tävästi". Eli: "ja sen mukaisesti järjestö- ja sopimusrajaongelmia on kyetty ratkomaan." Näin kuuluu tämä uusi teksti. Muuten valiokunta esittää tekstin hyväksyttäväksi.

*Puheenjohtaja Lauri J. Havia:* Olemme kuulleet valiokunnan lausunnon esityksiin numero 52 ja 53 ja siinä on vain yhden sanan muutos.

Halutaanko asiasta keskustella? Keskustelu asiasta päättynyt.

Totean edustajakokouksen yksimielisesti hyväksyneen SAK:n hallituksen lausunnon esityksiin 52 ja 53 järjestövaliokunnan muuttamassa muo-dossa.

### **Esitys n:o 52**

#### **Teollisuusliittomuotoinen järjestäytyminen ja sen mukainen työehtosopimustoiminta**

Paperiliitto r.y.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK r.y. on hyväksynyt jäsenlii-toilleen ohjeeksi teollisuusliittomuotoisen järjestäytymisen toteuttamisen. Tätä ohjetta on myös käytännössä useiden liittojen toimesta pyritty toteut-tamaan ja siinä on osittain onnistuttukin. Liittorajojen sekavuudesta johtu-via ongelmia ei kuitenkaan ole pystytty poistamaan keskusjärjestön jäsen-kentältä. Tämä tulee jatkuvasti esille SAK:n järjestökentän varsin monella taholla hoidettaessa työehtosopimuspolitiikkaa. Sekavista liittorajoista johtuen löytyy työehtosopimusten soveltamisalueissa edelleen päällekkäi-syyttä, joka naittaa koko ammattiyhdistysliikkeen kannalta tärkeän ja jän-tevän työehtosopimuspolitiikan toteuttamista. Selkiintymättömään tilan-teeseen vaikuttaa keskeisesti se, että SAK ei ole tehnyt teollisuusliittomuo-dosta ja sen mukaisesta työehtosopimuspolitiikasta riittävän selkeää ja jäsenliittojaan velvoittavaa päätöstä.

Edellä olevaan perustuen esittää liittomme, että SAK:n XII edustajako-kous ottaa edelleen käsiteltäväkseen otsikossa mainitsemamme asian ja päättää antaa SAK:n hallitukselle tehtäväksi selkiinnyttää keskusjärjestön jäsenliittojen järjestäytymisalueet teollisuusliittomuotoisiksi. Samalla tulee SAK:n hallituksen valvoa työehtosopimuspolitiikkaa ohjatessaan, että te-ollisuusliittoperiaatetta toteuttava jäsenliitto on yksinoikeutettu allekirjoit-tamaan alansa työntekijöitä koskevan työehtosopimuksen.

### **Esitys n:o 53**

#### **Teollisuusliittomuotoisen järjestäytymisen toteuttaminen**

Puutyöväen Liitto r.y.

SAK:laisessa ammattiyhdistysliikkeessä on tavoitteeksi asetettu teollisuus-

liittomuotoinen järjestäytyminen. Asiaa koskeva päätös on tehty eheyttämiskokouksessa v. 1969. Samaan päämäärään tähtäävä päätös on tehty X edustajakokouksessa ja v. 1976 pidetyssä XI edustajakokouksessa hyväksyttiin menettelytapaohjeet liittorajakiistojen ratkaisemiseksi.

Edustajakokouksensa päätöksistä huolimatta ei SAK ole kaikilta osin kyennyt teollisuusliittoperiaatetta toteuttamaan. Koska liittorajakiistat tuovat mukanaan myös tes-poliittisia ongelmia, tulisi asia ottaa esille XII edustajakokouksessa ja tehdä päätös, joka entistä paremmin palvelisi teollisuusliittomuotoisen järjestäytymisen aikaansaamista.

Mekaanisessa metsäteollisuudessa epäkohta tulee voimakkaimmin esille saha- ja levyteollisuuden laitoksissa, joissa monissa tapauksissa huolto-osastojen työntekijät ovat järjestäytyneet Metallityöväen Liittoon. Tilanne heijastuu myös työehtosopimustoimintaan siten, että alan sopimuksen allekirjoittajina esiintyy Puutyöväen Liiton lisäksi Metallityöväen Liitto. Sopijaosapuolena on Metallityöväen Liiton jäsenillä oikeus valita luottamusmies, joka puolestaan aiheuttaa tiettyä epämääräisyyttä työsuhdeasiain hoidossa. Järjestelmä, joka mahdollistaa kahdet luottamusmiehet ei koskaan ole osoittautunut hyväksi.

Vuonna 1979 suorittamamme tutkimus osoitti, että Metallityöväen Liiton jäseniä toimi huolto-osastojen luottamusmiehinä 28 tuotantolaitoksessa ja työskenteli niissä 877 Metallityöväen Liiton jäsentä. Useissa tapauksissa oli järjestäytyminen hajanaista siten, että osa huolto-osaston työntekijöistä kuului Puutyöväen Liittoon ja osa Metallityöväen Liittoon. Metallityöväen Liiton jäsenten todellinen lukumäärä mekaanisessa metsäteollisuudessa on huomattavasti em. lukua suurempi, sillä joko yksittäisiä jäseniä tai pieniä ryhmiä työskentelee muissakin laitoksissa kuin niissä, joihin Metallityöväen Liitto on valinnut luottamusmiehen.

Vuoden 1980 aikana on tilanne edelleen huonontunut, sillä erään tuotantolaitoksen huolto-osastolla toiminut työhuonekunta on hajonnut, osan jäsenistä siirryttyä liitostamme Metallityöväen Liittoon. Asia ei ole ratkennut teollisuusliittoperiaatteen mukaisesti liittojen välillä käydyissä keskusteluissa eikä myöskään SAK:n järjestövaliokunta ole tehnyt päätöstä, jolla Metallityöväen Liitto ja siirtyvät jäsenet velvoitettaisiin noudattamaan keskusjärjestön edustajakokouspäätöksiä.

Koska tähän mennessä SAK:n edustajakokouspäätökset teollisuusliittomuotoisesta järjestäytymisestä eivät ole toteutuneet, esitämme että "SAK:n edustajakokous päätöksillään velvoittaisi SAK:n hallituksen huolehtimaan siitä, että teollisuusliittomuotoinen järjestäytyminen toteutettaisiin myös käytännössä. Päätösten tulee olla sellaisia, että ne sitovat liittoja, osastoja ja yksityisiä jäseniä."

### **SAK:n hallituksen lausunto esityksiin n:ot 52 ja 53**

SAK:laisessa ammattiyhdistysliikkeessä on asetettu järjestäytymisen ensisijaiseksi tavoitteeksi teollisuusliittomuotoinen (toiminta- ja työmuotoinen) ammatillinen järjestäytyminen. Asiaa koskeva päätös on vahvistettu kaikissa keskusjärjestön edustajakokouksissa. 1976 XI edustajakokouksessa hyväksyttiin myös menettelytapaohjeet liittorajakiistojen ratkomiseksi

ja sen mukaisesti järjestö- ja sopimusrajaongelmia on kyetty tyydyttävästi ratkomaan. Vaikka monia myönteisiä tuloksia on teollisuusliittomuotoisen järjestäytymisen edistämiseksi saavutettu on tämän periaatteen soveltaminen kohdannut monia ongelmia. Teollisuusliittomuotoisen järjestäytymisen keskeisistä lähtökohdista on vallinnut erilaisia käsityksiä ja eri liitoilla on sen soveltamisesta erilaisia tulkintoja.

SAK:n ja jäsenliittojen suhteet nykyisten sääntöjen mukaisesti ovat sel-laiset, ettei keskusjärjestöllä ole riittäviä mahdollisuuksia määrätietoisesti ohjata järjestöllistä kehitystä. Se edellyttää SAK:n ja liittojen hyvää yhteis-työtä vastaisuudessakin.

SAK:n hallitus yhtyy Paperiliiton ja Puutyöväen Liiton aloitteisiin siinä, että teollisuusliittomuotoista ammatillista järjestäytymistä on käytännössä ryhdyttävä määrätietoisesti edistämään ja selkiinnyttävä myöskin järjes-tö- ja sopimusrajoja SAK:n jäsenliittojen välillä ja suhteessa SAK:n ulko-puolella oleviin ammattiliittoihin.

Teollisuusliittomuotoisen järjestäytymisen edistäminen on myös elinkei-no- ja ammattirakenteiden muutoksien myötä sekä palkansaajakunnan keskinäisen solidaarisuuden lisäämisen kannalta entistä tärkeämpää kaikkil-la SAK:n järjestäytymisaloilla.

SAK:n hallitus viittaa myös järjestöpoliittiseen ohjelmaan, missä on yksityiskohtaisemmin määritelty teollisuusliittomuotoisen järjestäytymi-sen keskeiset perusteet ja edellytetty keskusjärjestöltä asian edellyttämää kokonaisvaltaista selvitystyötä.

#### **Esitys n:o 54**

*Aarno Aitamurto(Vaalivaliokunta):* Toveri puheenjohtaja. Valiokunta esi-tää, että edustajakokous päättää yhtyä SAK:n hallituksen lausuntoon.

*Puheenjohtaja Lauri J. Havia:* Olemme kuulleet valiokunnan ehdotuksen esitykseen numero 54. Halutaanko sen johdosta keskustella? Keskustelu asiasta on päättynyt.

Totean, että edustajakokous on yksimielisesti hyväksynyt SAK:n halli-tuksen lausunnon esitykseen numero 54 päätökseen järjestövaliokun-nan ehdottamassa muodossa.

#### **Esitys n:o 54**

#### **Teollisuuden toimihenkilöiden järjestäytyminen**

Paperiliitto r.y.

Liittomme esittää, että SAK:n XII edustajakokous ottaisi käsiteltäväkseen teollisuuden toimihenkilöiden järjestäytymiskysymyksen ja päättäisi antaa SAK:n hallitukselle tehtäväksi vaikuttaa, että oloissamme vanhentunut toimihenkilökasite ei estä teollisuuden työntekijäryhmien järjestäytymistä teollisuusliittoperiaatteen mukaisesti omilla aloillaan SAK:n jäsenliittojen paikallisiin osastoihin. Toteutettaessa esittämäämme toimihenkilökäsi-teen uudelleenarviointia tulee samalla selvittää rajat teollisuuden teknillis-ten toimihenkilöiden ja SAK:n järjestökentän sekä toisaalta teollisuuden korkeamman toimihenkilökunnan ja SAK:n järjestökentän välillä.

## **SAK:n hallituksen lausunto esitykseen n:o 54**

SAK:n hallitus yhtyy Paperiliiton näkemykseen siinä, että toimihenkilökäsite ei ole kiistaton ja toimihenkilöiksi katsottavat palkansaajat eivät taloudelliselta, sosiaaliselta ja yhteiskunnalliselta asemaltaan ole samanlaisia. Toimihenkilönimikettä on käytetty myöskin järjestösuhteita tulehduttaneella tavalla järjestölisten päämäärien saavuttamiseksi. SAK:laisen ayliikkeen järjestäytymisen ensisijainen peruste on teollisuusliittomuotoinen järjestäytyminen kaikilla tuotannon aloilla, eikä järjestäytymisen raja yksiselitteisesti ole työntekijöiden ja toimihenkilöiden välillä.

SAK:n hallitus viittaa järjestöpoliittiseen ohjelmaan, jossa käsitellään toimihenkilöiden järjestäytymistä SAK:laiseen ammattiyhdistysliikkeeseen. SAK:n hallitus pitää tärkeänä, että SAK:n teollisuusliittojen ja teollisuustoimihenkilöitä edustavan Teollisuustoimihenkilöliiton keskinäinen yhteistoiminta kehittyy nykyisestäään. Tähän on myöskin tähdännyt SAK:n teollisuusliittojen ja STL:n yhteistyötä koskevan kannanoton valmistuminen ja yhteistyöneuvottelukunnan nimeäminen. SAK:n hallitus yhtyy liiton kantaan siinä, että on tarpeen selkeyttää järjestö- ja sopimusrajoja myöskin teknisten ja ns. ylempien toimihenkilöiden ja toisaalta SAK:n järjestökentän välillä.

*Puheenjohtaja Lauri J. Havia: Esitys 59.*

## **Esitys n:o 59**

*Aarno Aitamurto (Järjestövaliokunta):* Toveri puheenjohtaja. Valiokunta esittää, että edustajakokous päättää yhtyä SAK:n hallituksen lausuntoon.

*Puheenjohtaja Lauri J. Havia:* Olemme kuulleet valiokunnan kannan esitykseen numero 59 ja siitä annettuun hallituksen lausuntoon.

Halutaanko sen johdosta keskustella? Pyydettyjä puheenvuoroja ei ole. Keskustelu asiasta on päättynyt.

Edustajakokous on yksimielisesti hyväksynyt SAK:n hallituksen lausunnon päätökseksi esitykseen numero 59.

## **Esitys n:o 59**

### **Ammattiyhdistysliikkeen ja työväen sivistysjärjestöjen koulutusyhteistyön edelleen kehittämisestä**

Rakennustyöläisten Liitto r.y.

Ammattiyhdistysliikkeen toiminnallisuuden ja vaikutusvallan lisääminen edellyttää jäsenistön tietoisuutta ja aktiivisuutta. SAK:n 80-luvun koulutus suunnitelma suuntautuu ennen kaikkea paikallistasoisen koulutuksen laajentamiseen jäsenjoukkojen omakohtaista yhteiskunnallista ajattelua ja osallistumista kehittävään suuntaan. Se vaatii työväenliikkeen kaikkien koulutusresurssien hyväksikäyttöä, poliittisiin epäluuloihin perustuvien rajoitusten ennakoluulotonta karsimista ja ammattiyhdistysliikkeen sekä työväen sivistysjärjestöjen laajaa koulutuksellista yhteistyötä.

Esitämme ammattiyhdistysliikkeen ja työväen sivistysjärjestöjen koulutusyhteistyötä kehitettäväksi niin, että SAK, liitot ja niiden alajärjestöt

voivat ammattiyhdistysliikkeen yhteistyöluonteeseen mukaisesti ammattiyhdistys- ja siihen läheisesti liittyvässä yhteiskunnallisessa opiskelussa käyttäa rajoituksetta kummankin työväen sivistysjärjestön opintokerho-, lyhytkurssi- sekä aineistopalveluja ja että liitot yhtäläisin perustein korvaavat opintokustannukset ja lisäävät sivistysjärjestöille taloudellista tukea.

### **SAK:n hallituksen lausunto esitykseen n:o 59**

SAK:n hallitus viittaa niihin ay-liikkeen ja työväen sivistysjärjestöjen yhteistyötä koskeviin päätöksiin ja suosituksiin, jotka tehtiin SAK:n XI edustajakokouksessa, ja esittää, että samaa käytäntöä jatketaan seuraavalla edustajakokouksella.

*Puheenjohtaja Lauri J. Havia: Esitys 64.*

### **Esitys n:o n:o 64**

*Aarno Aitamurto (Järjestövaliokunta)* Toveri puheenjohtaja. Valiokunta esittää, että edustajakokous päättää yhtyä SAK:n hallituksen esitykseen.

*Puheenjohtaja Lauri J. Havia:* Edustajakokous hyväksyy yksimielisesti valiokunnan kannan, mutta päätökseen on pyytännyt puheenvuoron Seppo Laine Toimittajaliitosta.

*Seppo Laine (Toimittajaliitto r.y.)* Hyvät toverit. Joudun jättämään eriävän mielipiteeni tähän päätökseen, joka koskettaa Toimittajaliiton aloitetta työväenlehtien tukitoiminnan suhteen, johtuen siitä, että tehty päätös merkitsee sitä, että kaikki työväen lehdet, työväen sanomalehdet, eivät ole tasavertaisessa asemassa. Eriävä mielipiteeni kuuluu seuraavasti:

Eriävä mielipide: Oikeiston lehtistöylivoiman murtaminen edellyttää työväenlehtien levikin voimakasta lisäämistä. Ammattiyhdistysliikkeen tukitoimilla on tässä suuri merkitys. Tukitoiminnassa on turvattava työväenliikkeen eri mielipidesuuntien tasavertaisuus. Sitä edellyttävät myös SAK:n ohjelmat ja säännöt. SAK on periaateohjelmansa mukaan riippumaton poliittisista puolueista ja voi tehdä päätöksensä itsenäisesti.

Edellä esitetty ja jäsenistön tasavertainen turvaaminen edellyttävät, että SAK ottaa työväenlehtituen piiriin kaikki työväen sanomalehdet, mukaan lukien Tiedonantajan.

Tähän esittämääni käsitykseen on edustajakokousedustajia yhtynyt 32 kappaletta. Lisäksi samalla haluan ilmoittaa, että tämän kokouksen kuluessa on suoritettu myöskin tukikeräystä Tiedonantajalle, jonka tuotto tähän mennessä on 1850 markkaa.

Seppo Laineen eriävään mielipiteeseen yhtyivät Airi Myry (TeVa), Mikko Taskinen (KTV), Hannu Vanhala (Metalli), Mauri Perä (Rakennustyöl. liitto), Veikko Puustinen (Metalli), Esko Kokkonen (Rakennustyöl. liitto), Teuvo Kauhanen (SEL), Pentti Vesterinen (Rakennustyöl. liitto), Aimo Järvenpää (Metalli), Heikki Ilomäki (Paperiliitto), Kauko Haukka (TeVa), Veikko Laine, (Rakennustyöl. liitto), Eeva Hänninen (Metalli), Ritva Normasto (Liikeliitto), Anne Lempinen (TeVa), Maire Lahtinen (Liikeliitto), Pauli Kilpeläinen (Metalli), Pekka Pahkamaa (Metalli), Esko Eljas (Metal-

li), Erkki Salo (KTV), Osmo Pietarila (KTV), Liisa Lähteenmäki (Kumi- ja Nahkatyöv. liitto), Väinö Paakkunainen (Metalli), Maire Kivikoski (Kumi- ja Nahkatyöv. liitto), Taisto Koskinen (S Sähköalant.t. liitto), Paavo Vilhunen (Paperiliitto), Eeva Salo (Kumi- ja Nahkatyöv. liitto), Heikki Karjalainen (AKT), Pekka Lehtinen (Kemia), Seija Ristimää (TeVa), Heimo Raitola (SEL) ja Aino Jokinen (SEL).

*Puheenjohtaja Lauri J. Havia:* Tämä eriävä mielipide merkitään kokouksen pöytäkirjaan ja tämän jälkeen totean, että esitys numero 64 on loppuun käsitelty.

Päätös merkittiin pöytäkirjaan.

### **Esitys n:o 64**

#### **Työväenlehtien tukitoiminta**

Toimittajaliitto r.y.

Porvarillisen lehdistön ylivoima suhteessa työväenliikkeen tiedotustoimintaan on tunnetusti suuri. Työväenlehtien osuus sanomalehtien kokonaislevikistä on vain 12 prosenttia.

SAK:lainen ammattiyhdistysliike on tehnyt merkittävää työtä työväenlehdistön taloudelliseksi tukemiseksi ja levikin lisäämiseksi. Lehtiseteleillä, mainoskampanjoilla, asiamiestoiminnan tukemisella yms. on suuri vaikutus porvarillisen lehdistön vaikutusvallan rajoittamisessa. Työväen lehdistön levikin kasvu vaikuttaa myönteisesti myös ammatillisen ja muun työväenliikkeen toimintaan.

Työväenlehtien tukitoiminnassa ei voi esiintyä syrjintää. SAK:n säännöt, ohjelmalliset asiakirjat sekä yleisesti hyväksytyt ammattiyhdistystoiminnan periaatteet edellyttävät, että jäsenistön tasa-arvoa kunnioitetaan ja että kaikki työväenliikkeen mielipidesuunnat ovat tasavertaisessa asemassa. Tämän pitäisi olla selvä lähtökohta työväenlehtien tukemisessa. Jokaisella työväenlehden tilaajalla tulee olla oikeus tähän tukeen riippumatta siitä, mitä työväenlehteä hän haluaa tilata. Ellei näin tapahdu, joutuvat ammattiyhdistysliikkeen jäsenet epätasa-arvoiseen asemaan.

Maamme kolmanneksi suurin työväenlehti Tiedonantaja on SAK:n työväenlehtituen ulkopuolella. Huomattava osa SAKlaisen ammattiyhdistysliikkeen jäsenistä ei voi käyttää lehtiseteleitänsä haluamansa työväenlehden tilaamiseen.

Toimittajaliitto esittää, että SAK:n edustajakokous päättää ammattiyhdistysliikkeen periaatteiden mukaisesti ottaa kaiken työväenlehtien tukitoiminnan piiriin, kaikki vähintään kolme kertaa viikossa ilmestyvät työväen sanomalehdet.

### **SAK:n hallituksen lausunto esitykseen n:o 64**

Lausuntonaan Toimittajaliiton työväenlehtien tukitoimintaa koskevan aloitteen johdosta SAK:n hallitus toteaa, että työväenlehtikampanjan alkaessa sovittiin periaatteesta, jonka mukaan kampanjassa ovat mukana ne työväenlehdet, jotka siihen työväenpuolueet ja niiden kustantajajärjestöt

ilmoittavat. SAK ei ole halunnut puuttua työväenpuolueiden lehdistökysymykseen, koska se on puolueiden sisäinen asia. Tätä periaatetta työväenlehtikampanjassa noudatetaan edelleen.

*Puheenjohtaja Lauri J. Havia:* Lopuksi järjestövaliokunta esittää edustajakokoukselle, että tekstien vaatimat stilistiset muutokset voidaan suorittaa SAK:n toimiston toimesta. Tämä valiokunnan ehdotus voitaneen hyväksyä?

Hyväksytään yksimielisesti.

### **Ilmoitusasioita**

*Puheenjohtaja Lauri J. Havia:* Nyt ennen kuin siirrymme seuraaviin asioihin niin ensiksikin yksi ilmoitusasia. Huomenaamulla kello 8.00 on molempien ryhmien kokoukset. Siis huomenaamulla kello 8.00, siltä varalta, että jotkut teistä lähtevät tänä iltana kesken pois. Kovin pitkään emme tänä iltana todennäköisesti jätkäkään. Ja ryhmäkokoukset kello 8.00 merkitsevät sitä, että me voimme jatkaa edustajakokousta hyvin mahdollisesti jo kello 9.00, jos ryhmissä ei mene aikaa. Se on täysin mahdollista.

Toinen ilmoitusasia. Kokousedustajat voivat tuoda huomenna matkatavaransa, siis huomisaamuna kokouspaikalle. Niille on varattu vartioitu tila vaatenaulakoitten läheisyyteen. Tämä sen vuoksi, että te joudutte huoneenne luovuttamaan, ja ettei teidän tarvitse päivällä kokouksen välillä käydä sitten enää hotellissa. Siis täällä on paikka matkatavaroitten säilyttämiseen, kun aamulla tulette tänne.

Nyt keskeytämme kokouksen kymmeneksi minuutiksi ja sen jälkeen jatketaan ohjelmien käsittelyä.

Ja vielä totean, että talousvaliokunta kokoontuu huoneessaan kello 20.00

Kokous keskeytetään kymmenen minuutin jaloittelutauon ajaksi. Puheenjohtajaksi siirtyy tauon jälkeen Mirjami Uusitalo.

Kokous keskeytettiin kello 19.50.

Kokous jatkui kello 20.00.

Puheenjohtajana toimi Mirjami Uusitalo.

*Puheenjohtaja Mirjami Uusitalo:* Kokousedustajia pyydetään saliin. Kokous jatkuu.

## **18 §**

### **Hallituksen esitykset selonteoksi**

#### **18.3. Viestintäpoliittinen selonteko**

##### **Kannanotto**

*Puheenjohtaja Mirjami Uusitalo:* Ryhdymme käsittelemään työjärjestyksen kohtaa 18, selonteot edustajakokoukselle. Menemme takaperin tässä.

Lähdemme käsittelemään 18.3, viestintäpoliittinen selonteko. Tämän kannanoton esittelee energia-, tutkimus- ja viestintäpoliittisen valiokunnan puheenjohtaja Tuulikki Kannisto. Ole hyvä! Tästä on jaettu paperit jokaiselle kokousedustajalle.

*Tuulikki Kannisto (Energia-, tutkimus- ja viestintäpoliittinen valiokunta):* Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit! Viestintäpoliittiseen selontekoon liittyen valiokunta esittää seuraavan kannanoton.

Tutustuttuaan edustajakokoukselle laadittuun viestintäpoliittiseen selontekoon valiokunta esittää selonteon

4. luvun ponsiin perustuen, että edustajakokous päättää suosittaa, että SAK, liittojen itsenäistä päättävävaltaa kunnioittaen.

1. Ryhtyisi alkavalla edustajakokouskaudella kaikkiin tarvittaviin toimiin, joita käsiteltävänä olevassa viestintäpoliittisessa selonteossa esitettyjen tavoitteiden toteutuminen edellyttää, ottaen erityisesti huomioon tämän selonteon toimenpide-ehdotukset sekä seuraisi alkavalla edustajakokouskaudella viestintäpoliittisessa selonteossa samoin kuin ay-lehtiraportissa tehtyjen esitysten toteutumista raportoiden tavoitteiden siihen astisesta toteutumisesta SAK:n seuraavalle, vuonna 1986 kokoontuvalle edustajakokoukselle.

2. Vahvistaisi tiedotustoiminnan asemaa niveltämällä sen aikaisempaa kiinteämmin järjestön päätöksentekoon ja toimintaan käynnistämällä tiedotusstrategisen suunnittelutyön ja lisäämällä 80-luvulla tuntuvasti ammattiyhdistysliikkeen tiedotustyöntekijöiden määrää.

3. Loisi olemassa olevan järjestörakenteen puitteissa entistä toimivampia mahdollisuuksia jäsenistön äänen kuulumiselle myös päätöksentekotasolla sekä ryhtyisi parantamaan paikallisjärjestöjen ammattiosastojen ja luottamushenkilöiden edellytyksiä suoriutua tiedotustoiminnallisista tehtävistään järjestämällä koulutusta, kehittämällä organisaatioita ja lisäämällä tiedotustoiminnan taloudellisia voimavaroja.

4. Kehittäisi ammattiyhdistyslehistöä SAK:n ay-lehtityöryhmän suositusten mukaisesti pitäen kiireellisinä toimenpiteinä.

a. Palkkatyöläisen muuttamista keskusjärjestön kustantamaksi, kaikki luottamushenkilöt tavoittavaksi ja Löntagarenin muuttamista SAK:n ja liittojen yhteisesti kustantamaksi, kaikille ruotsinkielisille jäsenille meneväksi lehdeksi.

Edellisen kohta 4.a. kuuluu ruotsiksi seuraavasti:

Utvecklar fackföreningspressen enligt de rekommendationen som gjorts av FFC:s arbetsgrupp för fackföreningspressen och därvid betraktar det som bräddskande av att göra Palkkatyöläinen tili en av centralorganisationen finansierad tidning som när alla förtroendepersoner och Löntagaren tili en av FFC och förbunden gemensam finansierad tidning som går ut tili alla svenskspråkiga medlemmar.

b. ay-lehtien yhteistyömuotojen kehittämistä, voimavarojen tehokkaamman käytön sekä SAK:n ja liittojen lehtien paremman työnjaon saavuttamiseksi.

c. ay-lehtien toimituksellisten voimavarojen lisäämistä.

d. Ammattitaidon merkityksen painottamista eriyttämällä päätoimitajan tehtävät lehdissä ammattitoimittajien hoidettaviksi, kehittämällä ay-toimittajien koulutusta sekä ottamalla huomioon tiedotus- ja toimittushenkilökunnan palkkaamisessa koulutuksen tai käytännön kokemuksen kautta hankitun ammatillisen pätevyyden sekä

e. Sen seikan suosittamista jäsenliitoilleen, että kullekin ay-lehdelle luotaisiin välittömästi kirjallinen tavoitteenasettelu toimituspoliittisen ohjesäännön muodossa.

5. Arvioi alkavalla edustajakokouskaudella yhdessä työväenliikkeen lehtien kustantajajärjestöjen kanssa mahdollisuudet monipuolistaa ammattiyhdistysliikkeen työväenlehtityötä ja päättäisi tähän liittyen niveltää varsinaisen työväenlehdistön levikkityön ammattiyhdistysliikkeen muuhun toimintaan kehittämällä SAK:n ja kustantajajärjestöjen välistä yhteistyöjärjestelmää vastaamaan työväenlehtityön yleisten puitteiden luomisesta.

6. Pyrkisi kaikessa viestintäpolitiikkaan liittyvässä toiminnassaan siihen, että yleinen viestintäpoliittinen tilanne maassamme muodostuisi nykyistä kansanvaltaisemmaksi ja eri yhteiskuntaryhmien näkemyksiä yhdenvertaisemmin suosivaksi ja ammattiyhdistysliikkeen näkemyksiä paremmin esille tuovaksi.

7. Toimisi aktiivisesti valtiovallan lehdistölle kohdistamien tukimuotojen kehittämiseksi tavalla, joka turvaa monipuolisen sanomalehdistön olemassaolon mm. vähentämällä lehdistön taloudellista riippuvuutta ilmoitustuloista sekä valikoivin tukimuodoin vahvistaa tärkeää yhteiskunnallista informaatiota levittävien lehtien ja erityisesti tällä hetkellä epäedullisessa postitariffiluokassa olevien ammattiyhdistyslehtien asemaa.

8. Tukisi korostetusti radio- ja televisiotoiminnan saattamista kokonaisuudessaan parlamentaarisen tai muutoin yhteiskunnallisen omistukseen ja valvontaan sekä edellyttäisi Yleisradion oman ohjelmatoiminnan, esimerkiksi alueradiotoiminnan, kehittämisen ensisijaisena tehtävänä ja vasta toissijaisena ylikansallisten ohjelmanvälitysjärjestelmien rahoittamista ja niihin osallistumista sekä edellyttäisi että työväenliikkeen näkökannat saavat Yleisradion ohjelmatoiminnassa ansaitsemansa arvon.

9. Toimisi määrätietoisesti sähköisen tiedonvälityksen kaupallisuuden kasvun estämiseksi sekä kiirehtisi tämän toiminnan saattamista lainsäädännöllä yhteiskunnan valvontaan.

10. Edistäisi kaapelitiedon välityksen kansan valtaisesti hyväksyttävien muotojen kehittämistä edellyttämällä Posti- ja Lennätinlaitoksen ryhtyvän yhdessä Oy Yleisradio Ab:n kanssa selvittämään uuden joukkotiedotustekniikan sovelletutusten toteuttamismahdollisuuksia sekä varautuisi tarvittaessa itse hyödyntämään uutta tekniikkaa tiedotustoimintaan, mikäli sen voitaisiin katsoa edesauttavan ammattiyhdistysliikettä toiminnassaan.

Tämä on valiokunnan yksimielisesti esittämä kannanotto.

*Puheenjohtaja Mirjami Uusitalo:* Kuulimme viestintäpoliittisen selontekokannanoton energia-, tutkimus- ja viestintäpoliittisen valiokunnan puheenjohtajan esityksenä. Halutaanko keskustella tästä? Keskustelua.

Keskustelu päättynyt. Olemme yksimielisesti hyväksyneet kannanoton

viestintäpoliittiseen selontekoon.

### 18.3. loppuun käsitelty.

## 18.2. Tutkimuspoliittinen selonteko

### Kannanotto

*Puheenjohtaja Mirjami Uusitalo:* Siirrymme kohtaan 18.2, tutkimuspoliittinen selonteko. Tämä kannanotto on tulossa ihan tuossa tuokiassa monistuksesta, mutta voitaneen hyväksyä, että Tuulikki Kannisto esittelee sen, vaikka tämä ei ole vielä teillä kaikilla. Se tulee jakoon kohta.

Hyväksytään. Tuulikki, ole hyvä!

*Tuulikki Kannisto (Energia-, tutkimus- ja viestintäpoliittinen valiokunta):* Tutkimuspoliittiseen selontekoon liittyen valiokunta esittää seuraavanlaisen kannanoton:

Tutustuttuaan selontekoon ammattiyhdistysliike ja tutkimustoiminta SAK:n edustajakokous esittää, että SAK:n hallitus ryhtyy toimenpiteisiin.

1. Suomen tutkimuspolitiikkaan vaikuttamiseksi siten, että palkkatyöväestön kannalta keskeiset tutkimusalueet tulevat otetuiksi huomioon tutkimuksen painopistealueina. Näitä ovat mm. työolosuhteisiin ja niiden parantamiseen sekä teknologian kehityksen vaikutuksiin liittyvä tutkimus.

2. Tutkimuksen rahoitukseen vaikuttamiseksi, jotta valtion rahoittamaa tutkimusta, josta huomattava osa kanavoituu yrityksille mm. kauppa- ja teollisuusministeriön kautta, saataisiin myös ammattiyhdistysliikkeen jäsenistöä hyödyttäviin kohteisiin.

3. Ammattiyhdistysliikkeen aktivoimiseksi osallistumaan tiedepoliittiseen keskusteluun ja tekemään aloitteita tieteen voimavarojen lisäämiseksi sekä tutkimuksen uusiksi alueiksi unohtamatta välitöntä taloudellista hyötyä tuottamatonta perustutkimusta.

4. Tutkimusasiainvaliokunnan perustamiseksi SAK:hon koordinoimaan ammattiyhdistysliikkeen tutkimustoimintaa ja auttamaan pieniä liittoja tutkimustoiminnan käynnistämisessä. Edelleen sen tehtävänä olisi yhteyden pito tutkimuslaitoksiin ja yksittäisiin tutkijoihin sekä tutkijaryhmiin ensisijassa SAK:n omiin jäseniin.

Valiokunnan tehtävänä olisi myös vaikuttaminen tutkimuspoliittiseen päätöksentekoon.

5. Taloudellisten edellytysten selvittämiseksi tutkimusasiainvaliokunnalle tarvittavan sihteerivoiman saamiseksi. Ammattiyhdistysliikkeen tutkimustoiminnan käynnistäminen tarvitsee ennen muuta välittömistä, päivänkohtaisista kiireistä irrotettua työvoimaa sekä liitoissa että keskusjärjestössä.

6. Yhdessä perustettavan tutkimusasiainvaliokunnan kanssa ammattiyhdistysliikkeen omien tutkimustarpeiden selvittämiseksi ja niiden tärkeysjärjestykseen asettamiseksi.

7. Yhteistyön kehittämiseksi eri yliopistojen, korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten kanssa ammattiyhdistysliikkeen tutkimus- ja selvitystarpeiden vaatiman toiminnan laajentamiseksi.

8. Tutkimus- ja selvitystoiminnassa tarvittavien taloudellisten voimavarojen etsimiseksi. Jos käynnistetään ammattiyhdistysliikkeen omaa tutkimustoimintaa, tarvitaan liikkeen omaa rahoitusta, vaikka projekteihin saataisiinkin julkisen vallan taloudellista tukea.

9. Selvittääkseen tarpeen perustaa yhteistyössä muitten työväenjärjestöjen kanssa erityisesti työelämän olosuhteisiin keskittynyt tutkimuslaitos.

Edustajakokous suosittaa edellä esitettyjen ponsien käsittelyä myös liittojen päättävissä elimissä laajamittaisen selvitys- ja tutkimustoiminnan edellytysten luomiseksi.

Tämä kannanotto on myös valiokunnan yksimielinen esitys.

*Puheenjohtaja Mirjami Uusitalo:* Kiitos Tuulikki Kannisto. Teille on jaettu tämä ponsiesitys -nimisenä paperina, mutta tämä on kannanotto tutkimuspoliittiseen selontekoon, jonka Tuulikki Kannisto äsken esitteli. Keskustelua asiasta.

Keskustelu päättynyt. Olemme yksimielisesti hyväksyneet kannanoton tutkimuspoliittiseen selontekoon tämän kokouksen päätökseksi.

18.2. loppuun käsitelty.

## 20 §

### Liittojen esitykset edustajakokoukselle (jatkoa)

*Puheenjohtaja Mirjami Uusitalo:* Keskeytämme 18 kohdan käsittelyn, koska energiapoliittinen selonteko ei ole vielä tullut, ja siirrymme kohtaan 20, liittojen esitykset edustajakokoukselle. Pyytäisin edustajia ottamaan esille nämä liittojen esitykset SAK:n edustajakokoukselle.

Siirrymme täältä käsittelemään esityksiä 61, 62 ja 63, jotka sisältyivät tähän valiokunnan työhön ja näitä esittelee Tuulikki Kannisto.

Esitys n:o 61

*Tuulikki Kannisto (Energia-, tutkimus- ja viestintäpoliittinen valiokunta):* Valiokunta esittää, että edustajakokous päättää yhtyä SAK:n hallituksen lausuntoon.

*Puheenjohtaja Mirjami Uusitalo:* Näin voitaneen menetellä. Keskustelua.

Keskustelu päättynyt. Edustajakokous on yksimielisesti yhtynyt SAK:n hallituksen esitykseen. Esitys 61 loppuun käsitelty.

### Esitys n:o 61

#### **Ammattiyhdistyslehtien taloudellisen aseman parantaminen**

Metallityöväen Liitto r.y.

SAK:n ay-lehtityöryhmän raportista "Ammattiyhdistyslehistön nykytila ja kehittämisen mahdollisuudet" antamassaan lausunnossa Metallityöväen Liitto kannatti mm. ehdotusta postimaksuluokka 03 poistamiseksi edellyt-

taen, että samalla kiinnitetään huomiota postimaksuluokkaan 02 kuuluvien, lähinnä suurten liittojen lehtien jakelukustannusten jatkuvaan kasvuun.

Ongelma on todellinen, sillä aikakauslehtien postimaksujen keskimääräinen kasvu ylittää jatkuvasti vuosittaisen inflaatiovauhdin. 20—25 prosentin vuosikorotukset rasittavat pieniä ammattiyhdistyslehtiä suhteellisesti, ja suuria lehtiä markkamääräisesti kohtuuttomasti.

Ammattiyhdistysliike on yhteisesti esiintynyt postimaksuluokituksen muuttamiseksi vastaamaan paremmin lehtien taloudellista kantokykyä. Toistaiseksi eivät yhteiset esitykset viranomaisille ole tuottaneet tulosta, olipa kysymys postimaksuluokituksen muuttamisesta tai järjestö- ja ammattilehdistön saattamisesta laajemman yhteiskunnallisen tuen piiriin kuin mitä on mahdollista toteuttaa yleisten kuljetuskustannusten helpottamiseksi varattujen määrärahojen jaossa.

Järjestö- ja ammattilehdistön aseman oikeudenmukaista huomioimista on Eduskunta edellyttänyt jo kahtena eri vuonna valtion tulo- ja menoarvioon liitetyssä toivomusponnessa. Toistaiseksi Eduskunnan kantakaan ei ole tullut toteutetuksi. Tilannetta ehkä jossakin määrin helpottaa, että vuoden 1981 tulo- ja menoarviossa uskollisten lehtien ja mielipidelehtien tukemiseksi varatut määrärahat kahdelta erilliseltä momentilta siirrettiin liikenneministeriön pääluokasta opetusministeriön pääluokkaan asiaa valmistelleen toimikunnan ehdotuksen mukaisesti.

Jotta vaikeassa taloudellisessa asemassa ilmestyvien ammattiyhdistys- ja järjestölehtien asemaa kyettäisiin parantamaan vastaavalla tavalla kuin parannuksiin on pyritty uskonnollisten lehtien ja mielipidelehtien tukemiseksi.

Metallityöväen Liitto esittää, että:

1. SAK tehostaa toimenpiteitään yhdessä muiden ammatillisten keskusjärjestöjen kanssa postimaksuluokka 03:n poistamiseksi.
2. SAK edellyttää valtiovalalta, että postimaksuluokkaan 02 kuuluvien lehtien vuosittaiset tariffitarkistukset eivät saa ylittää vuosittaisen inflaation suuruutta.
3. SAK ryhtyy välittömästi toimenpiteisiin, jolla valtion tulo- ja menoarvioon lisätään opetusministeriön pääluokkaan kohtaan uskonnollisten lehtien ja mielipidelehtien tukeminen uusi kolmas momentti vaikeassa taloudellisessa asemassa toimivien järjestö- ja ammattilehtien aseman parantamiseksi.

### **SAK:n hallituksen lausunto esitykseen n:o 61**

SAK:n hallitus yhtyy kaikkiin Metallityöväen Liitto r.y:n esityksiin ammattiyhdistyslehdistön taloudellisen aseman parantamiseksi ja ehdottaa edustajakoukselle Metallityöväen Liitto r.y:n perusteluihin yhtyen:

1. SAK tehostaa toimenpiteitään yhdessä muiden ammatillisten keskusjärjestöjen kanssa postimaksuluokka 03:n poistamiseksi.
2. SAK edellyttää valtiovalalta, että postimaksuluokkaan 02 kuuluvien lehtien vuosittaiset tariffitarkistukset eivät saa ylittää vuosittaisen inflaation suuruutta.

3. SAK ryhtyy välittömästi toimenpiteisiin, jolla valtion tulo- ja meno-arvioon lisätään opetusministeriön pääluokkaan kohtaan "uskonnollisten lehtien ja mielipidelehtien tukeminen" uusi kolmas momentti vaikeassa taloudellisessa asemassa toimivien järjestö- ja ammattilehtien aseman parantamiseksi.

### **Esitys n:o 62**

*Tuulikki Kannisto (Energia-, tutkimus- ja viestintäpoliittinen valiokunta):* Valiokunta esittää, että edustajakokous päättää seuraavin muutoksin yhtyä SAK:n hallituksen lausuntoon: Ensimmäinen kappale päättyy "ammattiyhdistysliikkeen koko edunvalvontatyön tehostamiseksi.", sen jälkeen lause jatkuisi: "korostaen samalla, että ammattiyhdistyslehdet ovat kiinteä osa ammattiliittojen organisaatiota." Esitys jatkuu sitten: "SAK:n hallitus pitää oikeansuuntaisena" jne."

*Puheenjohtaja Mirjami Uusitalo:* Voidaanko esitys hyväksyä esitetyssä muodossa? Keskustelua.

Keskustelu päättynyt. Olemme yksimielisesti hyväksyneet SAK:n hallituksen lausunnon ja valiokunnan muutosehdotuksen esitykseen 62.

### **Esitys n:o 62**

#### **Ammattiyhdistyslehistön aseman parantaminen**

Suomen Sosialidemokraattinen Sanomalehtimiesliitto r.y.

Suomen Sosialidemokraattinen Sanomalehtimiesliitto r.y. kiinnitti SAK:n ay-lehtityöryhmän "Ammattiyhdistyslehistön nykytila ja kehittämisen mahdollisuudet" nimisestä raportista antamassaan lausunnossa keskeisesti huomiota ammattiyhdistysliikkeen palveluksessa työskentelevien toimittajien ja tiedottajien työskentelyolosuhteiden parantamiseen.

Esitämme SAK:n edustajakokoukselle oheisia täsmennettyjä toimenpiteitä suosituksiksi kaikille keskusjärjestön alaisille liitoille:

1. Liittojen ja keskusjärjestön lehtien toimituksellisia voimavaroja on laajennettava palkkaamalla riittävästi lisää toimitustyövoimaa ja huolehtimalla toimittajien koulutuksesta, laajentamalla mahdollisuuksia matkustamiseen toimitustyössä ja varaamalla kylliksi lisävaroja avustajapalkkioihin.

2. Tiedotusasteista liittojen ja keskusjärjestön hallintoelimissä sekä toimistoissa on käytävä avoin ja rakentavasti kriittinen keskustelu päämääränä tiedotustoiminnan merkityksen ymmärtäminen ja määrätietoisien tiedotuspoliittisten otteen hankkiminen.

3. Liittojen lehtien on asetettava itselleen selkeät toimituspoliittiset päämäärät mieluummin kirjallisesti.

4. Jokaisen liittolehden päätoimittajaksi on palkattava ammattijournalisti, joka tosiasiallisesti on painovapauslainsäädännön mukainen lehden sisällöstä vastaava toimittaja.

5. Liittolehden toimitukset on erotettava itsenäisiksi yksiköiksi. Mikäli lehti on osa liiton tiedotusosastoa on tehtävä selkeä työnjako toimittami-

sen ja tiedottamisen välillä. Toimittajien työpanos on käytettävä yksinomaan toimitukselliseen työskentelyyn.

Tiedämme, etteivät esityksemme ehkä ole kädenkäänteessä toteutettavissa. Mutta esittämiämme suuntaviivoja ymmärtäen on mahdollista päästä tuloksiin, jossa ammattiyhdistysliike ei ole jatkuvasti alakynnessä suhteessa porvarilliseen tiedotusjärjestelmään.

Liittämällä tiedotustoiminta laajemmin järjestöpolitiikan osaksi ja luomalla tiedottamiselle mahdollisimman otolliset perusedellytykset SAK:n ja sen jäsenliittojen on mahdollista päästä tulokselliseen ja määrätietoisesti hallittuun tiedonvälitykseen. Tavoite on välttämätön ammattiyhdistysliikkeen koko jäsenistön edunvalvontatyön tehostamiseksi.

### **SAK:n hallituksen lausunto esitykseen n:o 62**

SAK:n hallitus yhtyy Suomen Sosialidemokraattisen Sanomalehtimiesliitto r.y:n esityksiin ja painottaa esityksen perustelua luoda ammattiyhdistysliikkeen tiedottamiselle mahdollisimman otolliset perusedellytykset ammattiyhdistysliikkeen koko edunvalvontatyön tehostamiseksi.

SAK:n hallitus pitää oikeansuuntaisena kaikkia Suomen Sosialidemokraattisen Sanomalehtimiesliitto r.y:n täsmennettyjä toimenpide-ehdotuksia ja toivoo edustajakokouksen niihin yhtyvän. Päätöksessä on kuitenkin otettava huomioon Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK r.y:n sääntöjen 7 §:n kohta, jossa sanotaan: "Jäsenliitto on oikeutettu itsenäisesti huolehtimaan jäsentensä eduista."

### **Esitys n:o 63**

*Tuulikki Kannisto (Energia-, tutkimus- ja viestintäpoliittinen valiokunta):* Valiokunta esittää, että edustajakokous päättää yhtyä SAK:n hallituksen lausuntoon ammattiyhdistysliikkeen ja työväenlehtien yhteistyön kehittämisen tarpeellisuudesta ja korostaa, että kysymys yhteistyömuodoista tulisi ottaa kokonaisuudessaan tarkastelun ja kehittelyn kohteeksi, siten kuin viestintäpoliittisessa selonteossa ja kannanotossa on esitetty.

*Puheenjohtaja Mirjami Uusitalo:* Hyväksyttäneen valiokunnan kannanotto kohtaan 63? Keskustelua.

Keskustelu päättynyt. Olemme hyväksyneet valiokunnan kannanoton esitykseen n:o 63.

Esitys loppuun käsitelty.

### **Esitys n:o 63**

#### **Työväenlehtiäsiasta**

Rakennustyöläisten Liitto r.y.

SAK:n työväenlehtikamppailun ansiosta on työväenpuolueiden päivälehtien levikki maassamme viime vuosikymmenellä noussut. Tämä on tapahtunut oloissa, joissa useimmissa länsimaissa on päädytty puoluelehtien lakauttamiseen. Maamme työväenlehtien levikin ainutlaatuinen nousu osoittaa, että ns. markkinatalouden kovatkin lait ovat voitettavissa työväenliikkeen jäsenten ja järjestöjen yhteisin ponnistuksin.

Kuitenkin maassamme on edelleen porvarilehdillä ja porvarillisella tiedonvälityksellä suuri ylivalta ja elinkeinoelämän valtuuskunta EVA käy jatkuvaa kamppailua tämän ylivalan laajentamiseksi ja monipuolistamiseksi. Haasteeseen voi vastata tehokkaasti vain ammattiyhdistysliike ja sen miljoonainen jäsenkunta tehostamalla ponnistuksiaan työväenliikkeen oman lehdistön puolesta.

Vain työväenlehdistön ja SAK:n yhteisin toimin on mahdollista kamppailla porvarillista tiedotusylivaltaa vastaan ja hakea jalansijaa työväenliikkeen laajemmalle tiedotustoiminnalle.

Siksi esitämme, että

— lehtisetelitoimintaa SAK:n piirissä jatketaan ja SAK antaa tätä koskevan suosituksen jäsenliitoilleen,

— SAK:n työväenlehtitoimikunta säilytetään ja sen toimintaa jatketaan idearyhmänä ja työväenlehtitoimintaa koordinoivana työryhmänä, ja että

— SAK tulee arvovallallaan tukemaan sellaisia lainsäädännöllisiä ym. toimia, joilla työväenpuolueiden päivälehtien taloudellista asemaa, levikkiä ja jakelua parannetaan.

### **SAK:n hallituksen lausunto esitykseen n:o 63**

SAK:n hallitus yhtyy Rakennustyöläisten Liitto r.y:n esityksiin työväenlehtiäsiasta ja painottaa työväenlehtityön merkitystä ammattiyhdistysliikkeessä ja sen liittämistä jatkossa entistä kiinteämmin SAK:n organisaatioon ja kaikkeen toimintaan mukaan.

*Puheenjohtaja Mirjami Uusitalo:* Keskeytämme kohdan 20 käsittelyn ja siirrymme työjärjestyksen kohtaan 18 "Energiapoliittinen selonteko".

## 18 §

### **Selonteot edustajakoukselle (jatkoa)**

#### **18.1. Energiapoliittinen selonteko**

##### **Kannanotto**

*Puheenjohtaja Mirjami Uusitalo:* Teille tämän esittelyn aikana jaetaan tästä moniste. Energia-, tutkimus- ja viestintäpoliittisen valiokunnan puheenjohtaja Tuulikki Kannisto esittelee tämän. Ole hyvä.

*Tuulikki Kannisto (Energia-, tutkimus- ja viestintäpoliittinen valiokunta):* Tutustuttuaan edustajakoukselle laadittuun energiapoliittiseen selontekoon valiokunta esittää, että edustajakokous päättää hyväksyä seuraavan energiapoliittisen kannanoton:

Energiapolitiikan tehtävänä on turvata taloudellisen kasvun, hyvinvoinnin ja elintason nostamisen sekä työllisyyden kannalta välttämätön energian saanti mahdollisimman edullisesti.

Tarvittavan lisäenergian saanti voidaan jatkossa turvata kotimaisten

energiälähteiden, kivihiilen ja ydinvoimalan avulla. Yhtäkään varteenotettavaa vaihtoehtoa ei saa rajata selvitysten ulkopuolelle. Ratkaisut on tehtävä riittäviin ja luotettaviin taloudellisiin selvityksiin perustuen sekä paneamalla riittävästi painoa eri vaihtoehtojen ympäristö- ja työllisyysvaikutuksille.

Tärkeimpinä energiapolitiikan tavoitteina on nykytilanteessa yleisesti nähty energian säästö ja kotimaisen energian osuuden lisääminen. Nämä tavoitteet ovat myös ammattiyhdistysliikkeen edun mukaisia. Ammattiyhdistysliike ei voi kuitenkaan hyväksyä kotimaisenkaan energian hankinnan jättämistä sellaisten yhteisöjen haltuun, joiden ensisijaisena tavoitteena on yksityisen taloudellisen voiton saanti tai kotimaisten energiavarojen omistajien edun ajaminen.

Yhteiskunnan energiatalouden hoidon on oltava julkisen vallan tehtävä, jotta keinottelu ja yksipuolinen hyödyn tavoittelu energiakysymyksissä voitaisiin estää. Samasta syystä on turvattava myös palkansaajien vaikutusmahdollisuudet energiapoliittisessa päätöksenteossa.

Energian, ennen muuta öljyn, maailmanmarkkinahintojen nousu on ollut viime vuosina varsin nopeaa. Tähän me emme voi omilla toimenpiteillämme vaikuttaa. Myöskään tuontienergian hinnan pitäminen tuen avulla kuluttajille pysyvästi maailmanmarkkinahintaa alempana ei ole taloudellisesti mahdollista. Energian kuluttajahinta ei saa kuitenkaan nousta todellisia tuotantokustannuksia korkeammaksi. Lisäksi hinnoittelussa on kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, etteivät pienituloisten ja lapsiperheiden asumis- ja muut menot kohtuuttomasti kasva.

Energian maailmanmarkkinahintojen nousu on tehnyt kannattavaksi siirtyä asteittain lisäämään kotimaisten energialähteiden käyttöä. Energiahuoltomme on kuitenkin jatkossakin ratkaisevasti tuonnin varassa. Tuonti voidaan parhaiten turvata pitkäaikaisin kauppasopimuksin erityisesti kehittämällä Suomen ja Neuvostoliiton välistä yhteistyötä. Energiahuoltomme turvaaminen edellyttää myös pohjoismaisen energiayhteistyön lisäämistä."

Valiokunta esittää yksimielisesti tämän kannanoton hyväksymistä.

*Puheenjohtaja Mirjami Uusitalo:* Kuulimme energiapoliittisen selonteon kannanoton. Teille jaetaan siitä paperia par'aikaa. Te ette ole kerinneet tähän vielä itse tutustua, mutta kuulitte tämän. Halutaanko nyt aikaa, että te kerkiätte sen lukemaan, vai voidaanko tästä avata keskustelu?

Keskustelu alkaa.

Keskustelu päättynyt.

Olemme yksimielisesti hyväksyneet energiapoliittisen selonteon kannanoton edustajakokoukselta.

18.1. kohta loppuun käsitelty, ja myöskin työjärjestyksen 18. kohta on näin ollen tullut loppuun käsitellyksi.

Kokouksen keskeyttäminen.

*Puheenjohtaja Mirjami Uusitalo:* Tältä illalta työskentelyn lopetamme tähän, koska valiokunnista ei ole vielä tullut valmisteltuja töitä. Valiokun-

nat vielä työskentelevät. Jatkamme ryhmäkokouksilla huomen aamulla kello 8.00. Ja valmistaudumme siihen, että jos ryhmissä asiat selviävät kello yhdeksään mennessä, niin aloitamme kello 9.00, mutta viimeistään kello 10.00 jatkamme kokousta.

Kokous keskeytettiin klo 20.28.

# Neljäs kokouspäivä

**Keskiviikkona 17. päivänä kesäkuuta 1981 kello 10.40.**

Puheenjohtajana Esko Rantamäki

Sihteerinä Jari-Pekka Jyrkänne

*Puheenjohtaja Esko Rantamäki:* Pyydän, että kokousedustajat siirtyvät kokoussaliin. Hyvää huomenta hyvät toverit.

## Ilmoitusasioita

Kanslia ilmoittaa pöytäkirjaan merkittäväksi että klo 10.30 mennessä kokousedustajia paikalla 401 poissa 22, hallituksen jäseniä 18, poissa 4, valtuuston puheenjohtajia 1, tilintarkastajia 3.

Ja toinen ilmoitusasia. Liikeliiton edustajaryhmä on kerännyt keskuudestaan 400 markkaa ja tilittänyt summan SAK:n solidaarisuustilille, osoitettavaksi kehityksensaisten lasten hyväksi. Liikeliitto haastaa samalla muut liittoryhmät vastaavaan keräykseen. Merkitään pöytäkirjaan.

## Tiedoksianto tasa-arvotyöryhmän työstä

*Puheenjohtaja Esko Rantamäki:* Hallituksen jäsen Tuulikki Kannisto käyttää puheenvuoron SAK:n tasa-arvotyöryhmän työskentelystä.

*Tuulikki Kannisto (SAK:n hallitus):* Lukuisista täällä tehdyistä kyselyistä johtuen haluaa SAK:n tasa-arvotyöryhmä tälle XII edustajakokoukselle saattaa tiedoksi seuraavaa:

SAK:n hallitus nimesi vajaa vuosi sitten tasa-arvotyöryhmän, jonka tehtäväksi toimeksiannon mukaisesti tuli selvittää syrjinnän syyt, työssäkäynnin todelliset edellytykset sekä määritellä, mitä on syrjintä työelämässä, missä työelämän vaiheissa sitä esiintyy ja mitkä ovat sen ilmenemismuodot. Työryhmä tulee myös selvittämään syrjintälainsäädännön tämänhetkisen tilanteen ja tekemään ehdotukset siitä, mitkä kysymykset ovat lainsäädäntöteitse ratkaistavia esim. tasa-arvolain kautta ja mistä kysymyksistä voidaan sopia työehtosopimusteitse, sekä tekemään ehdotukset siitä, miten edetään jatkossa pitkällä aikavälillä työehtosopimusneuvotteluissa työnantajapuolen ja mitkä ovat tasa-arvokysymysten painopisteet. Ja kaiken edellämämainitun lisäksi työryhmä tulee tekemään ehdotukset, miten voidaan edistää tasa-arvon toteuttamista SAK:laisessa ammattiyhdistysliikkeessä.

Tasa-arvotyöryhmän työ on vielä kesken. Tämän vuoksi emme ole voineet tälle edustajakokoukselle jakaa selvityksiämme, emmekä toimenpidehdotuksia. Mutta ne lukuisat täällä käytetyt tasa-arvoa monesta näkökulmasta käsitelleet puheenvuorot ovat työryhmälle arvokasta aineistoa ja työryhmä tulee ne oman työnsä näkökulmasta tarkoin punnitsemaan. Työryhmä uskoo, että kun seuraavalle työehtosopimuskierrokselle valmistaudutaan, tasa-arvotyöryhmän esittämät yksilöidyt toimenpideehdotukset

syrynnän poistamiseksi, ovat osana neuvottelukysymyksiä. Työryhmä toivoi, että SAK:n hallitus ja SAK:n valtuusto huolehtivat, että näin myös tapahtuu. Kiitoksia.

*Puheenjohtaja Esko Rantamäki:* Kiitoksia Tuulikki Kannisto. Me käsittelemme asioita nyt tässä kokouksessa siinä järjestyksessä kun ne tulevat valiokunnista. Tällä hetkellä tilanne on se, että talousvaliokunnalla on asiaa esitettävänä ja näin ollen käsittelemme työjärjestyksen kohtaa n:o 19, hallituksen esitys talousohjelmaksi vuosille 1981-ja 1985. Talousvaliokunnan puheenjohtaja ole hyvä!

## 19§

### Hallituksen esitys talousohjelmaksi vuosille 1981 —1985

*Rauno Kousa (Talousvaliokunta):* Talousvaliokunta esittää SAK:n talousohjelmasta vuosille 1981 — 1985 seuraavaa: Edustajakokous vahvistaa hallituksen esityksen keskusjärjestön talousohjelmaksi vuosille 1981 — 1985 sekä toteaa olevan tärkeää laatia SAK:lle esityksen mukainen investointisuunnitelma. Kiitoksia.

*Puheenjohtaja Esko Rantamäki:* Kiitoksia. Kuultiin talousvaliokunnan esitys. Esityksestä keskustelua. Keskustelu alkaa.

Keskustelu päättyy. Edustajakokous hyväksyy yksimielisesti talousvaliokunnan esityksen. Näin työjärjestyksen kohta 19 on tullut loppuunkäsitellyä.

### Keskusjärjestön taloussuunnitelma vuosille 1981 —1985

#### 1. Perustelut

- suunnitelma perustuu edelliseen vuosia 1980—1984 koskevaan ennusteeseen, tilinpäätökseen vuodelta 1980, talousarvioon vuodelta 1981 sekä liitoilta suoritettuun jäsenmäärä- ja jäsenmaksutiedusteluun
- keskusjärjestöllä ei ole suunnittelukautta koskevaa toimintasuunnitelmaa, joten taloussuunnitelma lähtee perusolettamuksesta, että toiminnan painopisteet ja laajuus pysyvät suunnitteen ennallaan; edustajakokous käsittelee ohjelmia ja raportteja, jotka saattavat aiheuttaa toimintojen laajenemista ja painopisteiden uudelleenarviointia; tällöin tulee antaa myös ohjeet uusista tuloperusteista sekä korjata ennustetta vastaavasti
- taloussuunnitelma on karkeahko raamisuunnitelma, jossa arviointivirhe kasvaa suunnittelukauden loppuvuosia kohden; tästä syystä suunnitelma tarkistetaan vuosittain sekä lisätään ennusteeseen aina uusi viides vuosi
- suunnitelmassa ei ole puututtu keskusjärjestön jäsenmaksuperusteisiin, todettakoon, että lähes kaikki liitot, VTY:ä ja aivan pienempiä liittoja lukuun ottamatta, siirtyvät prosenttijäsenmaksun piiriin jo v. 1981, liittojen jäsenmäärä- ja jäsenmaksuennusteet selviävät alla olevista taulukoista:

**Liittojen jäsenmääräennuste v. 1981 —1985**

|                 | 1981            | 1982             | 1983            | 1984            | 1985            |
|-----------------|-----------------|------------------|-----------------|-----------------|-----------------|
| Maksavia        | 968 323         | 980 116          | 989 293         | 997 501         | 1002 488        |
| Vapaaajajäseniä | 62 543          | 64 722           | 65 625          | 66 587          | 67 360          |
| <b>Yhteensä</b> | <b>1030 866</b> | <b>1 044 838</b> | <b>1054 918</b> | <b>1064 088</b> | <b>1069 848</b> |

**Liittojen jäsenmaksuennuste v. 1981 —1985 (ilman VTY:ä), mmk**

|                           | 1981       | 1982       | 1983       | 1984       | 1985       |
|---------------------------|------------|------------|------------|------------|------------|
| Liitto                    | 293        | 315        | 341        | 368        | 402        |
| Työttömyyskassa           | 50         | 55         | 61         | 65         | 71         |
| Ammattiosasto             | 56         | 62         | 67         | 73         | 78         |
| Piiritoimisto             |            | 1          | 1          | 2          | 2          |
| <b>Yhteensä</b>           | <b>400</b> | <b>433</b> | <b>470</b> | <b>508</b> | <b>553</b> |
| Keskimäärin jäseneltä, mk | 413        | 442        | 475        | 509        | 552        |

Kulujen kasvuarvioinnissa on käytetty tiukkaa linjaa; kustannusten nousuarvio on 7—9 % vuosittain sekä määrällinen kasvu 2 —3 %

**2. Kulut**

- kulut kasvavat suunnittelukaudella yhteensä 72 % ollen v. 1985 44,3 miljoonaa markkaa
- osastojen toimintakulujen kasvu vaihtelee 6—75 %:n välillä kulujen ollessa yhteensä 11,3 miljoonaa markkaa v. 1985; vaihtelu johtuu pääasiassa vertailuvuoden 1980 tilinpäätöslukujen ja vuoden 1981 talousarvion välisestä budjetoidusta kulujen kasvusta tai vähennyksestä; osastojen toimintakuljen osuus kaikista kuluista laskee suunnittelukaudella 28 %:sta 26 %:iin
- suuntaa ei voida pitää tavoitteellisenä
- henkilöstökulut kasvavat 85% ollen v. 1985 22,5 miljoonaa markkaa; vertailuvuonna 1980 henkilöstökulujen osuus kaikista kuluista on 47 % ja vuonna 1985 51 %; palkkakulujen kasvussa on varauduttu vuosittain kahden toimitsijan ja kahden toimistotyöntekijän lisäykseen sekä 7—10%:n palkkasumman kasvuun; eläkeohjesääntöön perustuen; matka- ja päivärahojen kasvussa on huomioitu kustannustason nousun ohella henkilöstömäärän lisäys; pääosa henkilöstöpalvelumenoista johtuvat työehtosopimuksen mukaisista sosiaalimenoista sekä henkilökunnan koulutuksesta.
- hallintoelinten kulut kasvavat 50% ollen 1,2 miljoonaa markkaa v. 1985; osuus kaikista kuluista pysyy ennallaan 3 %:na
- Merikiinteistön kulujen kasvu on 37 % kulujen ollessa 3,3 miljoonaa markkaa v. 1985; osuus kaikista menoista laskee 9 %:sta 7 %:iin
- kotimaiset jäsenmaksut kasvavat 50% ollen 1,3 miljoonaa markkaa v. 1985; osuus kaikista menoista pysyy ennallaan 3 %:na
- ulkomaiset jäsenmaksut kasvavat 73% ollen 1,5 miljoonaa markkaa v. 1985; osuus kaikista menoista pysyy ennallaan 3 %:na
- korkokulujen kasvu on 152% kulujen ollessa 2,0 miljoonaa markkaa v. 1985; osuus kaikista menoista nousee 3 %:sta 5 %:iin; kasvu johtuu TEL-takaisinlainauksen 6,8 miljoonan markan nettolisäyksestä sekä v. 1981 nostetusta 1,6 miljoonan markan toimintaluotosta
- poistojen kasvu on 145% poistojen ollessa 0,4 miljoonaa markkaa v. 1985; osuus kaikista kuluista kasvaa 0,7 %:sta 1,0 %:iin; poistojen kasvu johtuu keskustoimiston peruskorjauksesta v. 1981 sekä vuosittaisista kalustohankinnoista

### **Yhteenveto kulujen jakaumasta**

| Kululaji                | 1980        |            | 1985        |            |
|-------------------------|-------------|------------|-------------|------------|
|                         | mmk         | %          | mmk         | %          |
| Osastojen toimintakulut | 7,3         | 28         | U,3         | 26         |
| Merikiinteistö          | 2,4         | 9          | 3,3         | 7          |
| Kotini, jäsenmaksut     | 0,9         | 3          | 1,3         | 3          |
| Ulkom. jäsenmaksut      | 0,8         | 3          | 1,5         | 3          |
| Henkilöstökulut         | 12,2        | 47         | 22,6        | 51         |
| Hallinnon kulut         | 0,8         | 3          | 1,2         | 3          |
| Korkokulut              | 0,8         | 3          | 2,0         | 5          |
| Muut kulut              | 0,6         | 2          | 1,1         | 2          |
| <b>Yhteensä</b>         | <b>25,8</b> | <b>100</b> | <b>44,3</b> | <b>100</b> |

### **3. Tulot**

- tulot kasvavat suunnittelukaudella 49% ollen v. 1985 yhteensä 45,1 miljoonaa markkaa
- jäsenmaksutulot muodostavat pääosan keskusjärjestön kaikista tuloista, muilla tuloilla ei merkittävästi toimintoja pystytä rahoittamaan; jäsenmaksutulot kasvavat 49 % ollen 35,3 miljoonaa markkaa v. 1975; arvio perustuu edellä olevaan liittojen omaan jäsenmaksuarvioon.

### **Yhteenveto tulojen jakaumasta**

| Tulolaji        | 1980        |            | 1985        |            |
|-----------------|-------------|------------|-------------|------------|
|                 | mmk         | %          | mmk         | %          |
| Jäsenmaksut     | 23,6        | 78         | 35,3        | 78         |
| Merikiinteistö  | 3,2         | 11         | 4,9         | 11         |
| Lehdet          | 1,2         | 4          | 2,0         | 4          |
| Asianajo        | 0,3         | 1          | 0,5         | 1          |
| Muut            | 0,6         | 2          | 1,1         | 2          |
| <b>Yhteensä</b> | <b>30,2</b> | <b>100</b> | <b>45,1</b> | <b>100</b> |

### **4. Rahoitusennuste**

- rahoitusaliijäämä on suunnittelukaudella TEL-takaisin-lainauksen jälkeen yhteensä 0,2 miljoonaa markkaa; vuoden 1981 suuri alijäämä johtuu edustajakokouksen rahoituksesta sekä keskustojen peruskorjauksesta; alijäämän rahoitus on hoidettu uudella luotolla
- tulo-rahoitus suunnittelukaudella on yhteensä 12,9 miljoonaa markkaa
- luottoja lyhennetään yhteensä 16,7 miljoonalla markalla ja uusia luottoja nostetaan 11,5 miljoonaa markkaa, josta 9,1 miljoonaa markkaa on TEL-takaisin-lainausta
- investoinnit ovat suunnittelukaudella vähäiset eli yhteensä 3,7 miljoonaa markkaa rajoittuen lähinnä vuokratalojen osakkeisiin, piiritoimistojen mahdollisiin toimitilahankkeisiin sekä kalustohankintoihin; keskusjärjestön tulee suunnittelukaudella laatia investointisuunnitelma tavoitteena saada muita tuloja, jotta paine jäsenmaksun korottamiseen vähenisi; koska kaikki merkittävimmät investoinnit joudutaan rahoittamaan uudella luotonotolla, tulee investoinneissa huomioida, että tuotto vastaa korko- ja hoitokustannuksia ja etteivät ne merkittävästi rasita keskusjärjestön maksuvalmiutta

### **5. Yhteenveto**

- keskusjärjestön tulos on koko suunnittelukauden ylijäämäinen oman pääoman kasvaessa 9,5 miljoonalla markalla; tilanne kiristyy kuitenkin voimakkaasti suunnittelukauden loppua kohden; myös liikkumavara on hyvin pieni, sillä jo keskimääräinen 5 %:n vuosittainen kulu- jen lisäys tai vastaava tulojen vähennys aiheuttaa koko ylijäämän kulumisen ja vastaavan rahoitusaliijäämän
- maksuvalmius on koko suunnittelukauden tyydyttävä; v. 1981 tulee laatia suunnitelma siitä, milloin Ammattiyhdistysopisto alkaa vastata itse luottojensa lyhentämisestä sekä keskusjärjestön lainanlyhennyksistä maksamisesta

**MENOT, 1 000mk**

| Kustannuspaikka    | 1980   | 1981   | 1982   | 1983   | 1984   | 1985   | Yhteen-<br>sä, % |
|--------------------|--------|--------|--------|--------|--------|--------|------------------|
| Hallintojaosto     | 245    | 382    | 420    | 466    | 517    | 574    | 134,3            |
| Kv.jaosto          | 664    | 565    | 621    | 689    | 764    | 848    | 27,7             |
| Hallinto-os., yht. | 909    | 947    | 1049   | 1 155  | 1281   | 1422   | 56,4             |
| Toimistomenot      | 1274   | 1 340  | 1474   | 1636   | 1816   | 2016   | 58,2             |
| Toimintamenot      | 699    | 677    | 745    | 827    | 918    | 1019   | 45,8             |
| Arkistomenot       | 49     | 57     | 63     | 70     | 78     | 90     | 83,7             |
| Talous., yht.      | 2 022  | 2 074  | 2 282  | 2 533  | 2812   | 3 125  | 54,5             |
| Työehtojaosto      | 134    | 170    | 187    | 208    | 230    | 255    | 90,3             |
| Tal.pol.jaosto     | 615    | 690    | 759    | 842    | 935    | 1038   | 68,8             |
| Oikeudell.jaosto   | 169    | 206    | 227    | 252    | 280    | 311    | 84,0             |
| Työehto-os., yht.  | 918    | 1066   | 1 173  | 1302   | 1445   | 1604   | 74,7             |
| Sosiaaliosasto     | 104    | 72     | 79     | 88     | 90     | 110    | 5,8              |
| Järjestöjaosto     | 289    | 211    | 232    | 258    | 286    | 317    | 9,7              |
| Naisasiat          | 124    | 62     | 68     | 76     | 89     | 99     | -20,2            |
| Nuorisasiat        | 210    | 253    | 278    | 309    | 343    | 381    | 81,4             |
| Ruots. asiat       | 12     | 37     | 41     | 46     | 51     | 57     | 375,0            |
| Piiritoimistot     | 188    | 225    | 248    | 275    | 305    | 339    | 80,3             |
| Järjestöos., yht.  | 927    | 788    | 867    | 964    | 1074   | 1 193  | 28,7             |
| Koulutusosasto     | 184    | 83     | 91     | 102    | 113    | 125    | -32,1            |
| Tiedotusjaosto     | 431    | 512    | 563    | 625    | 694    | 771    | 78,9             |
| Palkkatyöläinen    | 945    | 1046   | 1 151  | 1 277  | 1417   | 1 573  | 66,4             |
| Löntagaren         | 845    | 925    | 1018   | 1 130  | 1254   | 1392   | 64,7             |
| Tiedotusos., yht.  | 2 221  | 2 483  | 2 732  | 3 032  | 3 365  | 3 736  | 68,2             |
| Merikiinteistö     | 2 372  | 2 782  | 3 050  | 3 100  | 3 150  | 3 250  | 37,0             |
| Solidaar.rahasto   | 350    | 367    | 404    | 444    | 488    | 537    | 53,4             |
| Muut vuokrat       | 72     | 75     | 82     | 90     | 99     | 110    | 52,8             |
| Jäs.maksut, kotim. | 886    | 900    | 1000   | 1 100  | 1 210  | 1 331  | 50,2             |
| Jäs.maksut, ulkom. | 847    | 1000   | 1 100  | 1210   | 1 331  | 1 464  | 72,8             |
| Palkat             | 7 656  | 9 455  | 10 880 | 11 952 | 13 131 | 14 425 | 88,4             |
| Eläkkeet           | 324    | 400    | 530    | 583    | 641    | 705    | 117,6            |
| Palkkiot           | 141    | 150    | 170    | 186    | 205    | 226    | 60,3             |
| Sotu-maksut        | 572    | 686    | 855    | 907    | 980    | 1088   | 90,2             |
| Sos. vakuutukset   | 1 918  | 2 157  | 2 394  | 2 629  | 2 889  | 3 174  | 65,5             |
| Henk. palvelu      | 675    | 811    | 892    | 1008   | 1 139  | 1 287  | 90,7             |
| Matka- ja pv.rahat | 943    | 890    | 1 157  | 1 307  | 1477   | 1669   | 77,0             |
| Henk. kulut, yht.  | 12 229 | 14 549 | 15 721 | 18 572 | 20 462 | 22 574 | 84,6             |

# MENOT, 1 000 MK

| Kustannuspaikka      | 1980   | 1981   | 1982   | 1983   | 1984   | 1985   | rieneen-<br>sä, % |
|----------------------|--------|--------|--------|--------|--------|--------|-------------------|
| Edustajakokous       | 500    | 500    | 600    | 600    | 700    | 700    | 40,0              |
| Valtuusto            | 226    | 300    | 330    | 363    | 399    | 439    | 94,2              |
| Hallitus             | 62     | 70     | 80     | 88     | 97     | 107    | 72,6              |
| Hallintoelimet, yht. | 788    | 870    | 1010   | 1051   | 1 196  | 1246   | 58,1              |
| Korkokulut           | 801    | 1300   | 1450   | 1600   | 1860   | 2 020  | 152,2             |
| Poistot              | 184    | 428    | 320    | 350    | 400    | 450    | 144,6             |
| MENOT, YHTEENSÄ      | 25 710 | 29 784 | 32 402 | 36 693 | 40 376 | 44 297 | 72,3              |

# TULOT, 1000 MK

| Tulolähde        | 1980   | 1981   | 1982   | 1983   | 1984   | 1985   | Yhteen-<br>sä, % |
|------------------|--------|--------|--------|--------|--------|--------|------------------|
| Välitystoiminto  | -93    | 50     | 60     | 70     | 80     | 90     | —                |
| Laskutetut palv. | 1277   | 890    | 979    | 077    | 1 185  | 1304   | 2,1              |
| Arkisto          | 128    | 150    | 162    | 175    | 189    | 208    | 62,5             |
| Asianajo         | 341    | 350    | 378    | 408    | 441    | 476    | 39,6             |
| Palkkatyöläinen  | 542    | 670    | 737    | 811    | 876    | 964    | 77,8             |
| Löntagaren       | 685    | 700    | 770    | 847    | 932    | 1025   | 49,6             |
| Merikiinteistö   | 3210   | 3 745  | 4 007  | 4 287  | 4 587  | 4 908  | 52,9             |
| Jäsenmaksut      | 23 625 | 24 700 | 28 554 | 29 965 | 32 592 | 35 289 | 49,4             |
| Vuokratulot      | 83     | 115    | 123    | 132    | 141    | 151    | 81,9             |
| Rah. ja käyttö.  | 512    | 336    | 500    | 550    | 605    | 670    | 30,9             |
| TULOT, YHTEENSÄ  | 30 310 | 31706  | 36 270 | 38 322 | 41628  | 45 085 | 48,7             |
| Ylijäämä         | 4 668  | 1 922  | 3 868  | 629    | 1252   | 788    |                  |

# RAHOITUSENNUSTE, 1000 MK

|                      | 1981    | 1982    | 1983    | 1984   | 1985    | Yhteensä |
|----------------------|---------|---------|---------|--------|---------|----------|
| Ylijäämä             | + 1922  | + 3 868 | + 1629  | + 1252 | + 788   | + 9 459  |
| Poistot              | + 728   | + 620   | + 650   | + 700  | + 750   | + 3 448  |
| Rahoitusjäämä I      | + 2 650 | + 4 488 | + 2 279 | + 1952 | + 1538  | +12 907  |
| Invest., hankinnat   | - 1 120 | - 600   | - 600   | - 700  | - 700   | - 3 720  |
| Varausten purku      | - 1800  | -       | -       | -      | -       | - 1800   |
| Rahoitusjäämä II     | - 270   | + 3 888 | + 1679  | + 1252 | + 838   | + 7 387  |
| Lainojen lyhennys    | - 1 374 | - 1 124 | - 1 044 | - 1044 | 844     | - 5 430  |
| SAK                  | - 280   | - 364   | - 452   | - 548  | 650     | - 2 294  |
| TEL                  | - 1800  | - 1800  | - 1800  | - 1800 | - 1800  | - 9000   |
| Ay-opisto            | - 3 724 | + 600   | - 1617  | - 2140 | - 2 456 | - 9 337  |
| Rahoitusjäämä II     | + 1 500 | + 1630  | + 1800  | + 2000 | + 2 160 | + 9 090  |
| TEL-lainaus          | - 2 224 | + 2 230 | 183     | 140    | 296     | - 247    |
| Rahoitusali/ylijäämä | + 2 450 |         |         |        | -       | + 2 450  |
| Uudet lainat         |         |         |         |        |         |          |

## Liittojen esitykset edustajakokoukselle (jatkoa)

### **Talousvaliokunnan päätösehdotus työväenrahallaitosten toimintaa koskevista esityksistä n:ot 5, 6, 7, 8, 9, 10**

*Puheenjohtaja Esko Rantamäki:* Siirrymme työjärjestyksen kohtaan 20, liittojen esitykset edustajakokoukselle, oliko näitä tässä valiokunnassa?

*Rauno Kousa (Talousvaliokunta):* Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit. Talousvaliokunnan esitys koskee aloitteita, jotka käsittelevät työväen rahallaitosten toimintaa. Talousvaliokunta esittää yksimielisesti edustajakokoukselle päätettäväksi seuraavaa:

Edustajakokous yhtyy SAK:n hallituksen lausuntoon työväen rahallaitosten yhteistyöstä ja keskittämisestä sekä hallituksen pöytäkirjamerkintään siitä, ettei se ota kantaa pankkien organisatorisiin ja muihin niiden itsenäisyyttä koskeviin toimenpiteisiin.

*Puheenjohtaja Esko Rantamäki:* Kuultiin esitys. Keskustelua. Keskustelu alkaa. Keskustelu päättyy. Edustajakokous hyväksyy yksimielisesti valiokunnan esityksen.

### **Esitys n:o 5**

#### **Työväen rahallaitosten yhteistyön kehittäminen**

Auto- ja Kuljetusalan Työntekijäliitto r.y.

SAK:n XI edustajakokous käsittelee työväenliikkeen piirissä olevien pankkien ja rahallaitosten keskittämistä ja työväenliikkeen vaikutusmahdollisuuksien lisäämistä pankkitoiminnassa. Edustajakokous kehotti SAK:n hallitusta ryhtymään toimenpiteisiin, jotta työväen rahallaitosten keskinäinen epäterve kilpailu poistetaan ja että työväen hallitsema rahallaitostointa keskitetään.

SAK:n hallituksen aloitteesta on edustajakokouspäätöksen mukaisesti käyty neuvotteluja eri työväen rahallaitosten kanssa edustajakokouspäätöksen toteuttamiseksi. Neuvottelujen jälkeen SAK:n hallitus on päättänyt, että nykytilanteessa asiaa voidaan parhaiten edistää perustamalla eri työväenpankkien välinen neuvottelukunta, jonka tehtävänä olisi tehdä aloitteita työväenpankkien toiminnan edistämiseksi, keskinäisen epäterveen kilpailun poistamiseksi sekä työväenliikkeen tavoitteiden mukaisen raha- ja pankkipolitiikan edistämiseksi.

Edellä olevan perusteella Auto- ja Kuljetusalan Työntekijäliitto r.y. esittää, että:

- SAK:n edustajakokous kehoittaa SAK:n hallitusta jatkamaan toimenpiteitä työväen rahallaitosten yhteistyön kehittämiseksi ja työväen rahallaitosten yhteisen keskusrahallaitoksen perustamiseksi.
- SAK:n edustajakokous suosittelee ammattiyhdistysliikkeeseen kuuluville järjestöille ja niiden jäsenille, että nämä keskittäisivät raha- ja pankkiasiansa työväenliikkeen hallitsemiin rahallaitoksiin.

## Esitys i.r.o 6

### **Työväenliikkeen rahalaitosten saattaminen tasapuoliseen asemaan**

Kunnallisten työntekijäin ja viranhaltijain liitto KTV r.y.

SAK:n edellinen edustajakokous vuonna 1976 käsitteli työväenliikkeen rahalaitosten keskittämiseen tähtääviä ehdotuksia ja lausui mm. seuraavaa:

- SAK:n hallituksen on ryhdyttävä kiireellisiin toimenpiteisiin työväenliikkeen hallitseman rahalaitostoiminnan keskittämiseksi. Lisäksi edustajakokous piti tärkeänä, että eri työväen rahalaitosten keskinäinen epäterve kilpailu poistetaan ja että ammattiyhdistysliikkeen eheyttämisen linja toteutetaan myös työväenliikkeen pankkitoiminnoissa siten, että ensi tilassa muodostetaan työväenliikepankista yhteinen keskusrahallaitos.

Kuluneen edustajakokouskauden aikana on asetettuja tavoitteita yritetty toteuttaa mm. siten, että SAK:n kutsumana on ollut eräitä työväen rahalaitosten välisiä neuvotteluja sekä yhdistämistavoitetta on selvitetty työryhmässä, jossa olivat puheenjohtajina KTV:n silloinen puheenjohtaja Olavi Dahl ja SAK:n sihteeri Simo Elomaa. Työryhmän loppuraportti valmistui kesäkuussa 1979. Raportti, joka varsinaisen tavoitteen saavuttamisen osalta oli tulokseton, sisälsi eräitä toimenpideehdotuksia, mm. ajatuksen muodostaa työväen rahalaitosten pysyvä neuvottelukunta, johon kutsuttaisiin edustajat ammattiyhdistysliikkeestä, työväenpuolueista sekä rahallaitoksista.

Edustajakokouskauden aikana, keväällä 1979 SAK:n valtuusto käsitteli työväen rahalaitostoimintaa ja päätöksessään korosti tasapuolista suhtautumista työväenliikkeen rahalaitoksiin. Saman sisältöinen oli myöskin SAK:n hallituksen elokuussa 1979 tekemä yksimielinen päätös. Edellä olevasta voidaan todeta, että SAK:n edellisen edustajakokouksen päätökset työväen rahalaitostoiminnan keskittämisestä eivät ole toteutuneet.

KTV:n mielestä todellisenä tavoitteena pitää edelleen olla SAK:n XI edustajakokouksessa tehdyn päätöksen toteuttaminen. Välittöminä toimenpiteinä liittomme näkee, että SAK:n hallituksen on taloutta ja rahoitustoimintaa koskevista päätöksistään ja sopimuksistaan tasapuolisesti huomioitava kaikki ne rahalaitokset, jotka ovat asiakassuhteissa jäsenliittoihin.

Edellä olevan perusteella liittomme esittää:

1. SAK:n edustajakokous edellyttää, että SAK:n hallitus toimii niiden suuntaviivojen mukaan, jotka on asetettu SAK:n edellisessä edustajakokouksessa.
2. Kaikki työväenliikkeen rahalaitokset saatetaan SAK:n rahoitus- ja taloustoimintaa koskevista päätöksistä tasapuoliseen asemaan. Edustajakokous vetoaa myös SAK:n jäsenliittoihin tasapuolisuusperiaatteen noudattamisesta liittojen vastaavassa päätöksenteossa.

## **Esitys no 7**

### **Työväen ja ay-liikkeen piirissä ja niitä lähellä olevien pankkien toiminnan keskittäminen**

Metallityöväen Liitto r.y.

Metallityöväen Liitto teki SAK:n edelliselle edustajakokoukselle työväen- ja ay-liikkeen piirissä ja niitä lähellä olevien pankkien toiminnan keskittämistä koskevan esityksen, jonka johdosta edustajakokous yksimielisesti vahvisti päätöksessään seuraavat tavoitteet:

- SAK: n hallituksen on ryhdyttävä kiireellisiin toimenpiteisiin työväen hallitseman rahalaitostoiminnan keskittämiseksi.
- Edustajakokous piti tärkeänä, että työväenliikkeen hallinnassa olevien rahalaitosten ympärille ryhmittyneiden organisaatioiden kesken muodostunut epäterve kilpailu poistetaan ja että ammattiyhdistysliikkeen eheytymisneuvottelujen yhteydessä esille tullutta työväen pankkien keskittämistä kaikin tavoin edistetään.
- Edustajakokous piti tärkeänä, että työväen oman rahalaitostoiminnan edistäminen tapahtuu ensi tilassa muodostamalla työväenliikepankista yhteinen keskusrahalaitos.

Metallityöväen Liitto toteaa, etteivät edellisen edustajakokouksen tärkeinä pitämät tavoitteet ole toteutuneet.

SAK:n jäsenliitot ovat solmineet työtaistelujen rahoittamisesta koskevat sopimuksensa pääasiassa Suomen Työväen Säästöpankin kanssa ja joiltain osin Osuuspankki Yhteistuen kanssa. Sopimusten johdosta myös SAK:n jäsenliittojen muu pankkipalvelujen käyttö jakautuu Suomen Työväen Säästöpankin ja Osuuspankki Yhteistuen kesken sekä myös Peruspankki Oy:n osalle, jonka osake-enemmistön SAK:n jäsenliitot omistavat.

Metallityöväen Liitto esittää, että

1. SAK:n edustajakokous edellyttää SAK:n hallituksen jatkavan toimenpiteitä XI edustajakokouksessa tehtyjen päätösten toteuttamiseksi.
2. SAK:n edustajakokous edellyttää SAK:n hallituksen taloutta ja rahoitustoimintaa koskevista päätöksissään ja sopimuksissaan tasapuolisesti ottavan huomioon SAK:n jäsenliittoihin asiakassuhteessa olevat työväenpankit.
3. SAK:n edustajakokous vetoaa työväenliikkeen hallitsemiin rahalaitoksiin, että ne aktiivisin toimenpitein edistäisivät SAK:n edustajakokouksen asettamien tavoitteiden toteuttamista. Ammattiyhdistysliikkeen kaikille yhteisöille ja niiden jäsenistöille tulee tehdä mahdolliseksi keskittää asiointinsa koko työväen yhteiseen rahalaitokseen ja täten vahvistaa työväen rahalaitostoimintaa. Tämän suuntaisesta keskittämisestä, jota kaikin tavoin tulisi edistää, on esimerkkinä poliittisessa työväenliikkeessä ja ammattiyhdistysliikkeessä toimivien työläisten 1900-luvun alusta lähtien jatkunut yhteistoiminta, jonka ansiosta Suomen Työväen Säästöpankki on kasvanut maamme suurimmaksi säästöpankiksi.

## Esitys n:o 8

### **Työväen rahalaitosten neuvottelukunnan perustaminen — tavoitteena työväen osakepankki**

Puutyöväen Liitto r.y.

SAK:n XI edustajakokous hyväksyi sille tehdyn aloitteen pohjalta muotoilun hallituksensa esityksen, jossa pidetään tärkeänä työväenliikkeen oman keskusrahallaitoksen muodostamista ja työväen rahalaitostoiminnan keskittämistä sen — aloitteessa Työväen Osakepankiksi mainitun — yhteyteen. SAK:n hallitus on monivaiheisten neuvottelujen jälkeen lisäksi yksimielisesti todennut, että työväen rahalaitostoiminnan edistäminen tapahtuisi parhaiten perustamalla työväen rahalaitosten neuvottelukunta ja ohjaamalla neuvottelut sekä kehittämistoimenpiteet sen piiriin.

Puutyöväen Liitto esittää, että:

SAK: edustajakokous päätöksellään kiirehtisi työväen rahalaitosten neuvottelukunnan perustamista sekä antaisi sille tehtäväksi neuvottelukuntaan mukaan tulevien työväen rahalaitosten toiminnan tasapuolisen edistämisen. Neuvottelukunnan tulisi edelleen valmistella työväen rahalaitoksia palvelevien yhteisten liikelaitosten perustamista, keskeisenä tavoitteenaan yhteisen keskusrahallaitoksen, Työväen Osakepankin muodostaminen.

## Esitys n:o 9

### **Työväen pankkitoiminnan eheyttäminen kevään 83 valtuustoon mennessä Suomen Kirjatyöntekijäin Liitto r.y.**

SAK:n 11. edustajakokouksessa käsitelty esitys työväen pankkitoiminnan eheyttämiseksi ei ole johtanut tulokseen. Tosin SAK:n aloitteesta on käyty neuvotteluja, joihin on osallistunut edustajia Suomen Työväen Säästöpankista, Turun Työväen Säästöpankista, Osuuspankki Yhteistuesta, Nisulan Osuuspankista, Keskus-Osuusliike OTK:sta ja Peruspankki Oy:stä. Näitä neuvotteluja ei voida pitää SAK:n mainitun edustajakokouksen päätöksen mukaisina pankkitoiminnan eheyttämiseen tähtäävinä toimenpiteinä. Edustajakokouksen päätös tarkoitti nimenomaan Suomen Työväen Säästöpankin, Osuuspankki Yhteistuen ja Peruspankki Oy:n toimintaa.

Vastuuntuntoisen ammattiyhdistysväen olisi kiinnitettävä huomiota siihen, että nykyisen epäterveen kilpailun poistaminen merkitsisi voimavarojen vapautumista ja todellisen kilpailun mahdollisuutta porvarillisten rahalaitosten kanssa. Eheytyksen tuloksena olisi työväenliikkeen valvonnan olevan rahalaitososuuden kasvun nopeutuminen ja mahdollisuus palvella entistä paremmin mm. ammattiyhdistysliikettä.

Lisäksi pankkitoiminnan nykytila edistää eripuraisuutta ammattiyhdistysliikkeen sisällä ja on omiaan heikentämään ammattiyhdistysliikkeen eheyttä aiheuttamalla ammattiyhdistysliikkeessä toimivien aktiivien henkilösuhteiden vinoutumista.

Tässä yhteydessä on syytä todeta, että ammattiyhdistysliikkeen lisäksi sellaisten työväenliikkeen yhteisjärjestön ja liikelaitosten kuin urheilu- ja

osuuskauppaliikkeen sekä vakuutuslaitosten tuloksellinen toiminta on mahdollista vain yhtenäisin voimin.

Edellä olevaan viitaten esitämme,

- että SAK:n edustajakokous velvoittaisi keskusjärjestön hallituksen ryhtymään sellaisiin toimenpiteisiin Suomen Työväen Säästöpankin, Osuuspankki Yhteistuen ja Peruspankki Oy:n osalta, että työväen pankkitoiminta saadaan eheytyksi ammattiyhdistysliikkeen eheyttämisessä noudatettujen menettelytapoja käyttäen. Eheyttäminen olisi saatava päätökseen vuoden 1983 keväällä kokoontuvaan valtuuston varsinaiseen kokoukseen mennessä, jolloin valtuusto voisi tehdä asiaansa tarvittavat päätökset SAK:n osalta.

## **Esitys n:o 10**

### **Työväen rahalaitosten yhteistyömuotojen kehittäminen**

Suomen Merimies-Unioni

Työväenliikkeellä on ollut rahalaitostoimintaa Suomessa vuodesta 1903 lähtien. Ulkomaisten esikuvien mukaisesti SAK ja siihen kuuluvat ammattiliitot ovat perustaneet oman rahalaitoksensa, Osuuspankki Yhteistuen, vuonna 1963. Pankin jäseninä ovat tällä hetkellä likimain kaikki SAK:n jäsenliitot.

Huolimatta pitkästä toiminta-ajastaan ovat työväen rahalaitokset saaneet markkinaosuutensa nostetuksi vain 5 prosenttiin maan rahalaitostoinnista.

SAK:n XI edustajakokous käsitteli ay-liikkeen ja muun työväenliikkeen piirissä toimivien rahalaitosten vaikutusmahdollisuuksien lisäämistä. Edustajakokous piti tärkeänä, että työväen rahalaitosten keskinäinen epäterve kilpailu poistetaan ja että niiden toiminnot keskitetään yhteisen keskusrahallaitoksen ympärille.

Edustajakokouksen päätöksen mukaisesti SAK:n hallitus käynnisti neuvottelut Suomen Työväen Säästöpankin, Turun Työväen Säästöpankin, Osuuspankki Yhteistuen, Nisulan Osuuspankin, Peruspankki Oy:n ja OTK:n (= E-säästökassat) kanssa.

Monivaiheisten neuvottelujen jälkeen SAK:n hallitus totesi yksimielisesti, että työväen rahalaitostoiminnan edistäminen tapahtuisi parhaiten perustamalla työväen rahalaitosten neuvottelukunta. Sen olisi tehtävä aloitteita työväen pankkien toiminnan tasapuoliseksi edistämiseksi, niiden välisen epäterveen kilpailun poistamiseksi sekä työväenliikkeen tavoitteiden mukaisen raha- ja pankkipolitiikan toteuttamiseksi. Sen tulisi myös tutkia mahdollisuuksia työväen rahalaitosten yhteisten liikelaitosten perustamiseksi.

SAK:n hallitus päätti yksimielisesti kutsua tällaista neuvottelukuntaa valmistelevan kokouksen koolle, mutta hanke kaatui silloin eräisiin ennakoehdotuksiin.

Edellä olevaan viitaten Suomen Merimies-Unioni r.y. esittää, että SAK:n edustajakokous

- kehottaa SAK:n hallitusta jatkamaan ponnisteluja työväen rahalaitos-

ten yhteistyömuotojen kehittämiseksi työväen rahalaitosten neuvottelukunnan puitteissa, työväen yhteisen keskusrahallaitoksen perustamiseksi ja työväen kaikkien taloudellisten voimavarojen keskittämiseksi näin muodostuvaan työväen rahalaitosryhmään. Tavoitteena tulisi olla työväen rahalaitosten markkinaosuuden huomattava kasvattaminen, epäterveen keskinäisen kilpailun poistaminen sekä työväenliikkeen tavoitteiden mukaisen raha- ja pankkipolitiikan toteuttaminen maassamme

- suosittelee ammattiyhdistysliikkeen yhteisöille ja niiden jäsenille, että nämä keskittäisivät kaiken asiointinsa ammattiyhdistysliikkeen ja muun työväenliikkeen hallitsemiin rahallaitoksiin
- velvoittaa SAK:n hallituksen käymään neuvotteluja kaikkien muidenkin työväenliikkeen yhteisöjen kanssa, jotta nämä tekisivät keskuudessaan samanlaiset päätökset.

### **SAK:n hallituksen lausunto esityksiin nro 5, 6, 7, 8, 9, 10**

SAK:n XI edustajakokous käsitteli työväen ja ay-liikkeen hallinnassa ja niitä lähellä olevien pankkien toiminnan keskittämistä. Edustajakokous hyväksyi asiasta hallituksen lausunnon, joka kokonaisuudessaan kuuluu seuraavasti:

"Hallitus toteaa, että maamme talouselämän keskeisiä vaikuttajia ovat raha- ja luottolaitokset. Työväenliikkeellä on erittäin vähän mahdollisuuksia vaikuttaa niiden päätöksentekoon. Sääntöjensä mukaan keskusjärjestön tehtävänä edistää taloudellista demokratiaa ja valvoa palkansaajien taloudellisia etuja. Raha- ja luottolaitosten toiminta vaikuttaa päivittäin jäsenkunnan hyväksi suoritettuihin palveluksiin ja hyvinvointimme edistämiseen. Työväenliikkeellä on hallinnassaan muutama rahalaitos, minkä lisäksi se voi vaikuttaa eräiden muiden luottolaitosten toimintaan. SAK:n hallituksen käsityksen mukaan pankkien toimintaa keskittämällä olisi työväenpankeista kehitettävissä kilpailukykyinen vaihtoehto porvarillisille rahallaitoksille.

SAK:n hallitus esittää edustajakokouksen päätettäväksi, että se kehottaisi SAK:n hallitusta ryhtymään kiireellisiin toimenpiteisiin työväen hallitseman rahallaitostoiminnan keskittämiseksi. Edustajakokous pitää tärkeänä, että työväenliikkeen hallinnassa olevien rahallaitosten ympärille ryhmittyneiden organisaatioiden kesken muodostunut epäterve kilpailu poistetaan ja että ammattiyhdistysliikkeen eheytymisneuvottelujen yhteydessä esille tullutta työväen pankkien keskittämistä kaikin tavoin edistetään. Edustajakokous pitää tärkeänä, että työväen oman rahallaitostoiminnan edistäminen tapahtuu ensitilassa muodostamalla työväenliikepankista yhteinen keskusrahallaitos.

Käynnistääkseen edustajakokouksen tarkoittaman selvityksen SAK:n hallitus tiedusteli kirjeellään 6.10.1977 Suomen Työväen Säästöpankilta, Keskusosuusliike OTK:lta, Turun Työväen Säästöpankilta, Osuuspankki Yhteistuelta, Nisulan Osuuspankilta ja maan työväenliikkeen rahallaitosten yhteistyötä ja keskittämistä koskeviin neuvotteluihin".

Saatuaan kaikilta ao. tahoilta myönteisen vastauksen järjesti SAK 1.3.1978 neuvottelun, jossa muodostettiin työryhmä asiaa selvittämään. Työryhmä sai työnsä valmiiksi elokuussa 1979. Loppuraportin yhteenvedo kuuluu kokonaisuudessaan seuraavasti:

"Työväen rahalaitosten kesken vallitsee oleellinen erimielisyys siitä, miten työväen rahalaitostoiminnan keskittäminen tulisi suorittaa. Suomen Työväen Säästöpankki näkee ainoana mahdollisuutena muiden työväen rahalaitosten yhtymisen STS:iin. Tällaiseen ratkaisuun mm. Osuuspankki Yhteistuki, Turun Työväen Säästöpankki ja Nisulan Osuuspankki eivät katso olevan edellytyksiä.

Yhteistuen mielestä työväen rahalaitostoiminnan keskittämiseen tulisi ryhtyä perustamalla työväen rahalaitosten keskuspankki. Sen osakkaiksi ja asiakkaiksi tulevat rahalaitokset sopisivat keskenään yhteisiä etujaan ja yhteistoimintaansa koskevista toimenpiteistä. STS on ilmoittanut, ettei se katso tähän olevan mahdollisuuksia ennen kuin työväen rahalaitosten yhdistämisestä koskevat ratkaisut on varmistettu.

Työväen rahalaitostoiminnan nykyisessä rakenteessa on todettu olevan ongelmia, etuja ja haittoja. Juridiikkaa selvitetessä on todettu, että sulautumiset ovat mahdollisia vain yritysmuodoltaan samanlaisten rahalaitosten kesken. Lisäksi sihteeristö on valmistanut joukon selvityksiä mahdollisista yhteistyömuodoista. Niiden yhteensovittamiseen ei kuitenkaan ole ollut edellytyksiä sihteeristössä.

Sihteeristö katsoo työnsä tässä vaiheessa päättyneeksi ja toteaa, että sopimuksen aikaansaaminen SAK:n edustajakokouksen päätöksessä ehdotetuista työväen keskusrahalaistoksesta, rahalaitostoiminnan keskittämisestä ja epäterveen kilpailun poistamisesta ei ole tällä hetkellä mahdollisuuksien rajoissa."

SAK:n johdolla toimiva kuuden rahalaitoksen muodostama neuvottelukunta käsitteli raportin 16.8.1979 ja päätti yksimielisesti seuraavaa:

"Yksimielisenä kannanottona päätettiin ehdottaa, että SAK:n hallitus suosittelisi ammattiyhdistysliikkeen kaikille yhteisöille ja niiden jäsenistölle, että nämä ohjaisivat asiointinsa työväenliikkeen hallitsemiin rahalaitoksiin. Neuvottelukunnan kokous toteaa lisäksi, että edellä mainitun kannanoton tarkempi muotoilu kuuluu SAK:n hallitukselle. Neuvottelukunnan työ katsottiin päättyneeksi."

SAK:n hallitus käsitteli asiaa 20.8.1979 ja päätti edelleen yksimielisesti seuraavaa:

"SAK:n edustajakokouksen päätöksen perusteella koolle kutsuttu, työväen rahalaitostoimintaa selvittävä neuvottelukunta on saanut työnsä päätökseen ja jättänyt raportin työstään. Raportissa todetaan muun muassa, että työväen pankkien markkinaosuus on noin 5 % maan rahalaitostoiminnasta. Osuus on vähäinen koko työväenliikkeen vaikutusvaltaan ja palvelutarpeisiin verrattuna. Neuvottelukunnan yksimielisen kannanoton mukaan työväestön vaikutusmahdollisuuksia pankkitoiminnassa tulee lisätä ohjaamalla asiointia nykyistä enemmän työväenliikkeen hallinnassa oleviin rahalaitoksiin.

Edistääkseen työväen rahalaitostoimintaa SAK:n hallitus

- suosittelee ammattiyhdistysliikkeen kaikille yhteisöille ja niiden jäsenistölle, että nämä ohjaisivat asiointinsa työväenliikkeen hallitsemiin rahalaitoksiin,
- tutkii mahdollisuuksia muodostaa työväenrahallaitosten pysyvä neuvottelukunta, johon kutsuttaisiin edustaja ammattiyhdistysliikkeestä, työväenpuolueista sekä työväen rahalaitoksista. Neuvottelukunnan tehtävänä olisi tehdä aloitteita työväen rahallaitosten toiminnan tasapuoliseksi edistämiseksi, niiden välisen epäterveen kilpailun poistamiseksi sekä työväenliikkeen tavoitteiden mukaisen raha- ja pankkiliikkeen toteuttamiseksi maassamme. Sen tulisi myös tutkia mahdollisuuksia työväen rahallaitosten yhteisten liikelaitosten perustamiseksi."

Toteuttaakseen XI edustajakokouksen päätöstä tiedusteli SAK em. kuudelta työväen rahallaitokselta sekä molemmilta työväenpuolueilta niiden valmiutta osallistua SAK:n hallituksen suunnitteleman työväenrahallaitosten neuvottelukunnan perustamiseen. Kaikki vastasivat olevansa valmiita asiaa koskeviin neuvotteluihin. Neuvottelu järjestettiin 19.5.1980. Käydyn keskustelun pohjalta sovittiin yksimielisesti, että SAK:n ja molempien työväenpuolueiden edustajat täydentävät ja täsmentävät SAK:n hallituksen 20.8.1979 tekemää esitystä työväen rahallaitosten neuvottelukunnan toimeksiannoksi 15.6.1980 mennessä. Neuvottelukunnan perustamista selvittävä kokous suunniteltiin pidettäväksi kesäkuussa 1980.

SAK:n käymissä tunnusteluissa kävi kuitenkin ilmi, ettei toimeksiannosta tuolloin ollut mahdollista päästä yksimielisyyteen. SAK lähetti 19.8.1980 neuvotteluosapuolille seuraavan sisältöisen kirjeen:

"Työväen rahallaitosten pysyvän neuvottelukunnan perustamiseksi 19.5.1980 koolla olleen neuvottelutilaisuuden perusteella on SAK:n taholta suoritettu tunnusteluja toimeksiannon aikaansaamiseksi neuvottelukunnalle.

Valitettavasti nämä tunnustelut eivät ole johtaneet sellaiseen tulokseen, että uutta kokousta neuvottelukunnan perustamiseksi olisi syytä kutsua koolle. Asian tärkeyden vuoksi on nähdäksemme kuitenkin aineellista jatkaa keskusteluja. Tässä mielessä palaamme asiaan."

Hallitus on katsonut tarpeelliseksi selvittää edellisen edustajakokouksen jälkeiset pyrkimykset työväen rahallaitosten yhteistoiminnan aikaansaamiseksi näinkin pitkästi sekä kirjeet ja päätökset sanatarkasti, jotta kokousedustajille muodostuisi oikea ja tarkka kuva suoritetuista toimenpiteistä. Tiivistettynä voidaan sanoa, että kaikki ponnistelut yhteistyön aikaansaamiseksi ovat kaatuneet erilaisiin näkemyksiin yhteistyön muodoista. Turun Työväen Säästöpankki, Osuuspankki Yhteistuki ja Nisulan Osuuspankki korostavat yhteistyön ja keskittämisen muotoina työväen rahallaitosten neuvottelukuntaa sekä työväen ja ammattiyhdistysliikkeen rahallaitosten yhteisen keskuspankin perustamista. Suomen Työväen Säästöpankki näkee lopullisena tavoitteena työväen rahallaitosten yhdistämisen. Peruspankki on ilmoittanut yhtyvän STS:n kantaan. OTK ei ole määritellyt kannanottoaan. SAK:n hallitus on päätöksissään korostanut työväen rahallaitosten neuvottelukunnan perustanut työväen rahallaitosten ja jäsenten

asioinnin ohjaamista työväenliikkeen rahalaitoksiin.

Edustajakokous toteaa, että SAK:n XII edustajakokoukselle tehdyissä työväen rahalaitosten toimintaa koskevissa aloitteissa on kaikissa tavoitteena ao. rahalaitosten toiminnan tehostaminen ja niihin ohjautuvan pääomamäärän kasvattaminen sekä keskinäisen epäterveen kilpailun poistaminen. Keinoiksi esitetään yhteistyön kehittämistä, työväen rahalaitosten neuvottelukuntaa, työväen pankkitoiminnan eheyttämistä, asioinnin ohjaamista ammattiyhdistysliikkeen ja muun työväenliikkeen hallitsemiin rahalaitoksiin sekä tasapuolisuutta taloutta ja rahoitustoimintaa koskevis-  
sa sopimuksissa.

Edustajakokous korostaa yksimielisyyden merkitystä tavoitteita määriteltäessä ja keinoja tavoitteisiin pääsemiseksi valittaessa.

Edustajakokous toteaa:

1. Että päätavoitteena tulee olla ammattiyhdistysliikkeen ja muun työväenliikkeen kasvava osuus maamme pääomien ohjaamisessa.
2. Että työväen hallitsemien rahalaitosten yhteistoiminta ja toiminnan keskittäminen ei ole osapuolten erilaisten näkemysten vuoksi edistynyt edustajakokouksen tarkoittamalla tavalla.
3. Että tarve työväenliikkeen hallitsemien rahalaitosten yhteistoimintaan ja toiminnan keskittämiseen on kuluneen edustajakokouskauden aikana entisestäänkin korostunut mm. siksi, että työväenliikkeen rahalaitokset eivät ole esityksen perusteluosassa todetuista syistä johtuen pystyneet vastaamaan porvarillisten rahalaitosten haasteeseen eivätkä kasvattamaan markkinaosuuttaan.
4. Että pankkitoiminnan hajanaisuus on aiheuttanut erimielisyyksiä työväenliikkeen eri pankkien luottamustoimissa olevien ja eri pankkeja ay-liikkeen jäsenten kesken.

Edustajakokous päättää:

Uudistaa edellisessä edustajakokouksessa tekemänsä päätöksen työväen hallitsemien rahalaitoksien toiminnan keskittämiseksi ja edellyttää SAK:n hallituksen jatkavan toimenpiteitä tämän päätöksen toteuttamiseksi ensijaisesti Suomen Työväen Säästöpankin, Osuupankki Yhteistuen ja Peruspankki Oy:n osalta.

Edustajakokous edellyttää lisäksi:

1. Että selvitetään mahdollisimman nopeasti, kuitenkin viimeistään vuoden 1983 loppuun mennessä ammattiyhdistys- ja muun työväenliikkeen vaikutuspiirissä olevien pääomien määrän sekä laaditaan suunnitelma ja toimenpideohjelma markkinaosuuksien kasvattamiseksi, pääomien ohjauttamiseksi tukemaan ammattiyhdistys- ja muun työväenliikkeen taloudenhoitoa, maksuvalmiutta ja investointitoimintaa.
2. Että SAK ja jäsenliitot taloutta ja rahoitustoimintaa koskevissa päätöksissään ja sopimuksissaan tasapuolisesti ottavat huomioon jäsenliittoihin asiakassuhteessa olevat työväen hallitsemat rahalaitokset.

Edustajakokous vetoaa:

Työväen rahalaitoksiin, että ne aktiivisin toimenpitein edistäisivät edustajakokouksen asettamien tavoitteiden toteuttamista ja suosittelee ammat-

tiyhdistysliikkeen kaikille yhteisöille ja niiden jäsenistölle, että nämä ohjaisivat asiointinsa työväenliikkeen hallitsemiin rahalaitoksiin.

*Puheenjohtaja Esko Rantamäki:* Kohdan 20 käsittely keskeytetään.

## 17 §

### Hallituksen esitykset ohjelmiksi (jatkoa)

*Puheenjohtaja Esko Rantamäki:* Siirrymme työjärjestyksen kohtaan numero 17. Tässä kohdin on tehty talousvaliokunnalle esityksiä, jotka esittelee Kousa.

*Rauno Kousa (Talousvaliokunta):* Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit. Talousvaliokunnan esitys liittyy asialistan pykälään 17.1. Salme Rauhasen Hotelli- ja Ravintolahenkilökunnan Liitto, esitys saada kaikki SAK:n jäsenliitot jäsenmaksujen perintäsopimuksen piiriin. Valiokunta esittää yksimielisesti edustajakokoukselle päätettäväksi seuraavaa:

Edustajakokous yhtyy tehtyyn esitykseen jäsenmaksujen perintäsopimuksen kehittämistä sekä velvoittaa SAK:n hallituksen laatimaan yhdessä jäsenliittojen kanssa asiaa koskevan selvityksen. Perintäsopimuksen uudistaminen tulee ottaa esille keskusjärjestösopimuksista neuvoteltaessa ennen kuluvan työehtosopimuskauden päättymistä. Samalla edustajakokous toteaa, että työnantajan velvoite periä ja tilittää jäsenmaksut on ammattiyhdistysliikkeen sopimuksiin perustuva loukkaamaton perusoikeus.

*Puheenjohtaja Esko Rantamäki:* Kuultu valiokunnan esitys. Keskustelua. Keskustelu alkaa. Keskustelu päättyy.

Edustajakokous hyväksyy yksimielisesti valiokunnan esityksen.

Hyväksyttiin.

*Rauno Kousa (Talousvaliokunta):* Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit. Seuraava talousvaliokunnan esitys liittyy myöskin tuohon kohtaan 17.1. ja siinä Kyllikki Vähähakan, Puutyöväen Liitto, esitykseen SAK:n eläkeohjesäännön uudistamisesta. Talousvaliokunta esittää edelleen yksimielisesti edustajakokoukselle päätettäväksi seuraavaa:

Edustajakokous toteaa, että SAK:n eläkeohjesäännön vahvistaa SAK:n valtuusto. Ohjesääntö on viimeksi uudistettu v. 1975 sekä tuolloin samalla siirretty myös vapaaehtoisen eläketurvan osalta eläkevakuutuksen piiriin. Edustajakokous velvoittaa SAK:n hallituksen suorittamaan selvityksen eläkeohjesäännön uudistamistarpeesta sekä samalla huomioimaan mahdollisten muutosten aiheuttamien lisäkustannusten rahoitusmahdollisuudet.

*Puheenjohtaja Esko Rantamäki:* Kiitoksia. Kuultiin valiokunnan esitys. Keskustelua. Keskustelu alkaa. Keskustelu päättyy.

Edustajakokous hyväksyy yksimielisesti tehdyn valiokunnan esityksen.

*Kyllikki Vähäkankaan esitys kuului seuraavasti:* SAK:n hallintoelimet velvoitetaan uudistamaan SAK:n eläkeohjesääntö nykyistä joustavammaksi eläkkeelle siirtymiseen oikeuttavaa ikärajaa tarkistaen.

## 20 §

### Liittojen esitykset edustajakokoukselle (jatkoa)

#### **Esitykset n:ot 3 ja 4**

#### **Kansainvälisen valiokunnan päätösehdotus rauhantyötä koskevista esityksistä n:ot 3 ja 4**

*Puheenjohtaja Esko Rantamäki:* Siirrymme käsittelemään kansainvälisen valiokunnan asioita. Siinä on kaksi esitystä ja lausumaa. Pyydän esittelijää. Valiokunnan puheenjohtaja Elsa Aaltonen.

*Elsa Aaltonen (Kansainvälinen valiokunta):* Arvoisa puhemies, hyvät toverit. Valiokunta on käsitellyt liittojen aloitteet numero 3 ja numero 4 ja niihin annetun SAK:n hallituksen lausuman. Valiokunta yhtyy yksimielisesti SAK:n hallituksen lausuntoon seuraavalla muutosesityksellä:

Lausuntovihkon sivulla 9 neljännen kappaleen ensimmäisellä rivillä oleva sana, valtuuttaisi, muutetaan sanaksi, velvoittaa.

*Puheenjohtaja Esko Rantamäki:* Kuultiin valiokunnan esitys. Asiasta keskustelua. Keskustelu alkaa. Keskustelu päättyy.

Edustajakokous hyväksyy yksimielisesti tehdyn valiokunnan esityksen.

#### **Esitys n:o 3**

#### **Toiminta ydinaseettoman Pohjolan puolesta**

Kumi- ja Nahkatyöväen Liitto r.y.

Ajatus ydinaseettomasta Pohjolasta on viime vuosina tullut yhä ajankohdaisemmaksi. Osa Pohjolaa on joutumassa sidotuksi entistä tiukemmin osaksi USA:n ydinsotastrategiaa. Tästä ovat vaarallisia osoituksia mm. euro-ohjukset, Norjan lentokenttien uudistaminen keskimatkan ydinpommittajia varten sekä USA:n asevaraston perustaminen Keski-Norjaan.

Pohjolan tuleva kehitys vaikuttaa voimakkaasti näitten maitten työtätekevien elämään ja turvallisuuteen tulevana vuosina. Siksi on tärkeää, että myös maamme ammattiyhdistysliike mahdollisimman näkyvästi ja aloitteellisesti toimisi ydinaseettoman Pohjolan ajatuksen puolesta. Ammatti-

yhdistysliikkeellä voi laajana kansalaisjärjestönä olla ratkaiseva merkitys ydinaseettoman Pohjolan toteuttamisessa.

Edellisen pohjalta Kumi- ja Nahkатыöväen Liitto r.y. esittää SAK:n XII edustajakokoukselle, että se päättäisi:

1. Käynnistää laajan tiedotus- ja toimintakampanjan jäsenistönsä piirissä ydinaseettoman Pohjolan aloitteen tunnetuksi tekemiseksi. Tässä kampanjassa olisi hyötävä yhteistyöstä Suomen Rauhanpuolustajien kanssa. Yksi toiminnan pääkohde tänä vuonna voisi olla yhdessä Rauhanpuolustajien kanssa lokakuussa järjestettävät rauhanmarssit ydinaseettoman Pohjolan puolesta.

2. Aloittaa avoimet yhteistyöneuvottelut Suomen Rauhanpuolustajien kanssa tavoitteena yhteisten toimintakampanjoiden järjestäminen, yhteinen tiedotustoiminta sekä edistyminen aina Rauhanpuolustajiin liittymiseen saakka.

#### **Esitys n:o 4**

#### **Rauhantyyön tehostaminen**

Toimittajaliitto r.y.

Maailman Kansojen Rauhanparlamentti (Sofia 23—27.9.1980), jossa oli mukana 137 maan edustajana yhteensä 2 260 valtuutettua — mukana myös SAK:n edustaja — vetosi:

"Ydinaseiden lisääntyminen, tappavien asevarastojen kasaantuminen on saavuttanut kriittisen pisteen. Asevarustelun jatkuva voimistuminen saat-taisi luoda mitä vaarallisimman tilanteen, joka vaarantaisi asevalvonnan sekä aseidenriisuntakehityksen. Ihmiskuntaa uhkaa tuhoutumisen vaara." ...

"Me vetoamme kaikkiin, jotka vaalivat rauhaa: Ei riitä olla huolestunut! Ei riitä, että pitää tilannetta häivyttävänä! Toimikaa nyt! Kansoilla on voimaa rauhan — perusoikeutensa — turvaamiseen! Pankaa sivuun kaikki, joka erottaa meitä; yhdistykäämme ydinsodan uhkan torjumiseksi! Antakaa äänenne kuulua voimakkaammin kuin koskaan ennen! Pysäyttäkäämme ne, jotka ajavat ihmiskuntaa yhä lähemmäksi ydinsodan perikatoa!"

SAK on viime vuosina osoittanut aktiivisuutta aseidenriisunnan puolesta. SAK:n rahoittama tutkimus 'Asevarustelu ja työllisyys' antaa uusia perusteluja ammattiyhdistysliikkeen perinteisten vaatimusten ja aseidenriisuntavaatimuksen yhdistämiselle. Näin on luotu pohjaa ammattiyhdistysliikkeen entistä laajemmalle osallistumiselle rauhantyyöhön.

Tilanteen vakavuus edellyttää entistä päättäväisempää toimintaa, koko SAK:n järjestövoiman asettamista aseidenriisuntavaatimusten taakse. Tätä edellyttää myös se, että oma maamme ja koko Pohjola ovat vaarassa joutua uuden varustelukierteen ja jännityksen kiristymisen piiriin. Nyt tarvitaan kansalaisjärjestöjen ja erityisesti ammattiyhdistysliikkeen toimintaa ydinaseettoman Pohjolan puolesta.

Edellä olevan perusteella toimittajaliitto esittää SAK:n edustajakokoukselle, että edustajakokous päättää muodostaa vuoden 1981 loppupuolesta koko SAK:laisen ammattiyhdistysliikkeen kattavan tehostetun toiminnan

kaudeksi aseidenriisunnan puolesta. Tänä aikana tehostettaisiin erityisesti ammattiyhdistysliikkeen jäsenistön osallistumista toimintaan aseidenriisunnan puolesta sekä pyrittäisiin yhteistyöhön eri ammatillisten ja muiden järjestöjen kanssa ydinaseettoman Pohjolan puolesta. Tänä aikana kehitettäisiin myös toimintaa Suomen asevarustelumäärärahojen korottamisen estämiseksi ja niiden jäädyttämiseksi. Erityistä huomiota kiinnitetään SAK:n ja Suomen Rauhanpuolustajien yhteistyön kehittämiseen ja yhteisten toimintakampanjoiden aikaansaamiseen viimevuotisten rauhanmarsien järjestelyissä saatujen myönteisten kokemusten pohjalta.

### **SAK:n hallituksen lausunto esityksiin n:ot 3 ja 4**

SAK on viime vuosina toiminut aktiivisesti rauhankysymyksissä sekä kahdenvälisissä suhteissaan että kansainvälisissä järjestöissä. Tämä toiminta on perustunut siihen lähtökohtaan, että SAK itse on myös rauhanjärjestö. SAK:lla on rauhantoimintaa varten valmistelevat elimensä; rauhanasiain valiokunta ja rauhanasiain neuvottelukunta.

Työssään rauhan puolesta SAK on yhteistyössä kaikkien suomalaisten rauhanjärjestöjen kanssa, joiden tavoitteet ovat samansuuntaisia SAK:n vastaavien kanssa mukaanlukien Suomen Rauhanpuolustajat. Tämä yhteistyö on tarpeen muun muassa YK:n aseidenriisuntaviikon ja muiden vastaavien toimintojen järjestämisessä. Maailmantilanteen viime aikoina kiristyttyä ja asevarustelukilpailun kiihdyttyä tällaista toimintaa tulee tehostaa.

Samalla voidaan viitata edustajakokouksessa käsiteltävänä olevaan järjestöpoliittiseen ohjelmaluonnokseen, jossa SAK:n edellytetään selvittävän yhteistyössä jäsenliittojen kanssa, miten nykyistä voimaperäisemmin kansainvälinen solidaarisuustoiminta organisoidaan ay-liikkeen eri järjestöta-soilla.

Hallitus esittää, että edustajakokous velvoittaa hallituksen ja muut päättävät elimet suunnittelemaan pidemmällä tähtäimellä näiden kysymysten käsittelemistä ja toiminnan organisoimista.

Esityksessä n:o 4 vedotaan, että loppuvuosi 1981 muodostettaisiin "tehostetun toiminnan kaudeksi aseidenriisunnan puolesta". Edustajakokous kehottaa tässä hengessä jäsenistöä ja ammattiliittoja ryhtymään valmiste-luihin YK:n aseidenriisuntaviikon onnistumiseksi ensi lokakuussa.

Mitä tulee esitykseen n:o 3, tiedotus- ja toimintakampanjan käynnistä-miseksi ydinaseetonta Pohjolaa koskevan aloitteen tunnetuksi tekemiseksi, edustajakokous valtuuttaa hallituksen tutkimaan kampanjalle sopivaa si-sältöä ja muotoa.

*Puheenjohtaja Esko Rantamäki:* Keskeytämme työjärjestyksen 20. kohdan käsittelyn ja siirrymme kohtaan 21. edustajakokouksen lausumat.

## Edustajakokouksen lausumat

### Kansainvälinen lausuma

*Elsa Aaltonen (Kansainvälinen valiokunta):* Arvoisa puhemies, hyvät toverit. Valiokunta on valmistanut myöskin lausumaehdotuksen kansainvälisistä kysymyksistä. Tästä asiasta ei ollut hallituksen esitystä niin kuin monista muista valiokuntien käsiteltävänä olevista asioista lähinnä siksi, että kyseinen lausuma käsittelee myöskin hyvin päivänkohtaisia kysymyksiä.

Valiokunta on saanut käyttöönsä myöskin keskustelussa tätä asiaa koskevat ehdotukset samoin kuin valiokunta on perehtynyt järjestöpoliittisen ohjelman kansainvälisen osan sisältöön ja pitänyt sitä ohjeenaan samoin kuin edellä hyväksytyksi tulleita rauhantyötä ja kansainvälisiä kysymyksiä käsitteleviä liittojen esityksiä. Koska ehdotus on jaettu edustajille ja käsitelty ryhmissä ja koska ryhmistä ei ole tullut muutosesityksiä, valiokunta yksimielisesti esittää, että lausuma hyväksyttäisiin esitetyssä muodossa.

*Puheenjohtaja Esko Rantamäki:* Kiitoksia. Kuultiin valiokunnan esitys. Esityksestä keskustelua. Keskustelu alkaa. Keskustelu päättyy.

Edustajakokous hyväksyy yksimielisesti valiokunnan tekemän esityksen.

### Kansainvälinen lausuma

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK pitää edustajakokouksensa kesäkuussa 1981 aikana, jolloin kansainvälinen tilanne on huolestuttavan kireä. Suurvaltojen väliset suhteet ovat jännittyneet, asevarustelukilpailu on kiihtymässä, alueelliset kriisipesäkkeet ja yleistynyt väkivalta uhkaavat ryöstäytyä laajemmiksi konflikteiksi.

Toiminta rauhan, liennytyksen ja aseidenriisunnan edistämisen puolesta on ajankohtaisempaa kuin koskaan aikaisemmin. Rauhan turvaaminen Pohjolassa, Euroopassa ja koko maailmassa on asia, johon kukaan yksilö tai mikään yhteisö ei saa suhtautua välinpitämättömästi. SAK on periaateohjelmassaan tunnustautunut osaksi rauhanliikettä. Tämän vuoksi SAK korostaa käytännön järjestötoiminnassaan rauhantyön osuutta. SAK:n suorittama tutkimus aseidenriisunnan taloudellisista ja sosiaalisista vaikutuksista on eräänä osoituksena siitä, että järjestö pyrkii kansainvälisissä suhteissaan aktiivisesti toimimaan edellämainittujen päämäärien puolesta. Aseidenriisunta- ja työllisyystutkimuksen johtopäätösten toteuttamisessa SAK:n tulee pyrkiä käytännön ratkaisuihin.

Suomen ulkopoliittinen asema on vakaa ja tunnustettu. Suomella on hyvät suhteet kaikkiin maihin, etenkin Neuvostoliittoon ja pohjoismaihin. SAK tukee Suomen rauhantahtoista puolueettomuuspolitiikkaa, jonka kulmakivenä on YYA-sopimus Neuvostoliiton kanssa. Suomen tulee tämän

politiikan mukaisesti toimia aktiivisesti rauhan puolesta. Keskeisiä kysymyksiä ovat maailmanlaajuisen liennytyksen elvyttäminen, Euroopan ydinaseriisunnan edistäminen ja ydinaseettoman vyöhykkeen muodostaminen Pohjolaan.

SAK ilmaisee syvän huolestuneisuutensa fasististen ilmiöiden lisääntymisestä. Latinalaisessa Amerikassa jatkuu ihmisoikeuksien polkeminen mm. Chilessä, Argentiinassa, Boliviassa, El Salvadorissa ja Guatemalassa. Myös Turkissa tapahtunut sotilasvallankaappaus on johtanut kansan sortoon ja ammattiyhdistysliikkeen vainoamiseen. SAK osallistuu tuki- ja solidaarisuustoimintaan näiden maiden kansojen ja ay-liikkeen puolesta.

Etelä-Afrikan rotusortoon nojaava hallitus uhmaa YK:n päätöksiä ja kansainvälistä mielipidettä epäinhimillistä apartheid-järjestelmää ylläpitämällä ja Namibiaa laittomasti hallitsemalla. SAK toistaa kantansa, jonka mukaan Suomen olisi keskeytettävä taloudelliset ja poliittiset suhteensa Etelä-Afrikan kanssa.

Lähi-Idän tilanne jatkuu erittäin vakavana. Rauhan aikaansaamisesta on neuvoteltava siten, että kaikki osapuolet ovat mukana. Palestiinan kansan oikeudet on näissä neuvotteluissa turvattava. Kansainvälistä yhteistyötä vaatii myös Iranin ja Irakin sodan päättäminen. Aggressiivisten voimakeinojen käyttö, kuten Israelin pommitukset irakilaisista ydinvoimalaa vastaan, on ehdottoman tuomittavaa.

Maailmantaloudellinen tilanne on entistä epävarmempi. Työttömyys on voimakkaassa kasvussa kapitalistisissa teollisuusmaissa/Työttömien määräksi OECD:n alueella on arvioitu lähes 30 miljoonaa. Kehitysmaiden ongelmat ovat samalla entistä vaikeampia. Niiden osittaiseksikin ratkaisemiseksi tarvitaan maailmanlaajuisia järjestelyjä YK:n julistaman uuden kansainvälisen taloudellisen järjestyksen rakentamiseksi samoin kuin kehitysavun voimakasta lisäämistä. Myös sosialistisissa maissa on havaittavissa sopeutumisvaikeuksia mm. energiahuollon ja teknologian käyttöönoton alueella.

Vaikka kansainvälisen talouden ongelmat kohtaavat voimakkaasti teollisuusmaiden työntekijöitä ja heidän perheitään, on muistettava, että raskaimman taakan siitä kantaa kehitysmaiden asukkaiden valtaenemmistö. Viime vuosina monissa maissa tapahtunut reaaliansioiden lasku, sosiaalipalvelujen vähentäminen sekä työttömyyden ja etenkin nuorisotyöttömyyden kasvu on saatava kaikissa olosuhteissa pysäytetyksi ja elintason laskusuunta käännetyksi nousuun.

Suunnanmuutos vaatii kansainvälisen ammattiyhdistysliikkeen entistä laajempaa ja tehokkaampaa yhteistyötä. Tämä on sitäkin välttämättömympää, kun teknologiset muutokset, automaatio sekä raaka-aineiden ja energiatilanteen jatkuva vaikeutuminen kärjistää taloudellisia perusongelmia, jotka voidaan ratkaista vain lisäämällä työntekijöiden kansallisia ja kansainvälisiä vaikutusmahdollisuuksia. Monikansalliset yritykset käyttävät valtaa, joka monessa mielessä on tehnyt niistä kansallisvaltioita ja näiden päätöksenteosta riippumattomia. Ammattiyhdistysliikkeen tulee kehittää organisaatiotaan siten, että se kykenee paremmin torjumaan monikansallisista yrityksistä aiheutuvat häittatekijät. Ammattiyhdistysliike ei

vastusta kansainvälistä yhteistyötä eikä maailman työnjaon kehittämistä, mutta nykyinen vakava tilanne vaatii siltä lisääntyvää valppautta.

SAK katsoo, että Suomen on ulkoisista taloustekijöistä riippuvana maana erityisen tarkkaan seurattava kansainvälistä talouskehitystä. SAK pyrkii vaikuttamaan Suomen ulkomaankauppapoliittisiin ratkaisuihin siten, että maamme palkansaajaväestön edut turvataan. Tämä on tärkeätä edistettäessä taloudellista yhteistyötä idän ja lännen välillä samoin kuin kahdenkeskisten ja kehitysmaiden välisten yhteistoimintasopimusten aikaansaamisessa.

SAK:n mielestä ei myöskään pohjoismaisen talousyhteistyön mahdollisuuksia suinkaan ole käytetty loppuun. Neuvotteluja yhteisten teollisuuspoliittisten ratkaisujen löytämiseksi on jatkettava, samalla kun yhdestä pohjoismaasta toiseen muuttaneen vierastyövoiman asemaa ja kansalaisoikeuksia on pyrittävä kaikin keinoin kohentamaan.

Suomen ja Neuvostoliiton välinen talousyhteistyö on osoittautunut erinomaisen hyödylliseksi molempien osapuolten kannalta. SAK edellyttää, että ponnisteluja Suomen ja Neuvostoliiton välisen kaupan monipuolistamiseksi ja kaupallista-taloudellisen yhteistyön kehittämiseksi jatketaan. SAK antaa erityistä arvoa Suomesta Neuvostoliittoon suuntautuvan tavaroiden ja palvelusten viennistä aiheutuvien pysyvien työpaikkojen lisääntymiselle.

Suomen kauppasuhteissa kehitysmaihiin on uusia mahdollisuuksia vielä tarjolla. SAK:n mielestä tässä kaupassa on kehitysmaiden taloudelliset ja yhteiskunnalliset perustarpeet otettava huomioon uuden kansainvälisen talousjärjestyksen hengessä. Samalla on pidettävä huoli siitä, ettei kehitysmaiden elinolosuhteita huononnetta ja niiden asukkaiden oikeuksia poljeta mm. matalapalkkoja maksamalla ja ammattiyhdistystoimintaa vaikeuttamalla tai suorastaan kieltämällä. Pääoman pako vapaavyöhykkeille, mukavuuslippulaivastoihin jne. on kyettävä estämään. Suomalaisen työntekijöiden oikeudet kaukaisilla työmailla on saatava rinnasteisiksi kotimaan vastaavien kanssa.

SAK:n lähtökohtana kansainvälisessä yhteistyössään on solidaarisuus. Maailman kaikkien työntekijöiden edut ovat samansuuntaiset. Sorto yhtäällä heikentää työntekijöiden asemaa toisaalla. Voimakkaasti kansainvälistyneessä ja keskinäisen riippuvuuden maailmassa ammatillisten oikeuksien turvaamiseen on kiinnitettävä jatkuvaa huomiota.

Suomen kehitysyhteistyömäärärahojen osuus bruttokansantuotteesta ei hallituksen antamista lupauksista huolimatta ole noussut lähellekään 0,7 %:n tasoa. SAK katsoo, että tämä taso on saavutettava ja että laiminlyönteihin sisältyy moraalisten tekijöiden lisäksi jo Suomen poliittisen uskottavuuden heikkenemistä. Kehitysyhteistyötä ei myöskään saa nähdä vientikaupan edistämisen näkökulmasta, vaikka talousyhteistyön laajeneminen pitkällä tähtäyksellä saattaisikin koitua hyödyksi myös Suomen talouselämälle.

Suomen kehitysyhteistyötä toteutettaessa ei ammattiyhdistysliikkeen merkitystä ole otettu riittävästi huomioon. SAK:lla on valmiutta antaa ammattiyhdistyskoulutusta kehitysmaiden työntekijöille. Namibia-projek-

timme muodossa tämä koulutus on jo ollut käynnissä. SAK esittää, että valtiovalta tunnustaisi ammattiyhdistysavun merkityksen kehitysyhteistyömme periaatteiden mukaisena ja tukisi tätä koulutusta muiden pohjoismaiden tapaan.

SAK suhtautuu myönteisesti ns. prosenttiliikkeeseen, jolle on ominaista avustuspanoksen vapaaehtoisuus, ja kehottaa jäseniään mahdollisuuksiensa mukaan antamaan oman panoksensa SAK:n solidaarisuustilin tai muiden vastaavien avustusrahastojen kautta. SAK korostaa tässä yhteydessä kansalaisille annettavan rauhan ja kansainvälisyyskasvatuksen merkitystä.

Lopuksi SAK korostaa kaikkien ammattiyhdistysliikkeen kansainvälisten järjestöjen toiminnan ja niiden välisen yhteistyön kehittämistä. Erityisesti tämä koskee niitä järjestöjä, joissa SAK on jäsenenä, eli Pohjolan Ammatillista Yhteisjärjestöä PAY:tä, Euroopan Ammatillista Yhteisjärjestöä EAY:tä, OECD:n neuvoa-antavaa ay-komiteaa TUACia ja Vapaiden Ammattijärjestöjen Kansainvälistä Liittoa VAKLria. SAK osallistuu aktiivisesti myös Kansainvälisen työjärjestön ILO:n toimintaan ammattiyhdistysoikeuksien ja työolojen kehittämisen puolesta. SAK näkee tärkeänä Euroopan ay-konferenssien, joista seuraava pidetään marraskuussa 1981, merkityksen idän ja lännen välisen vuoropuhelun kanavana. SAK antaa erityistä arvoa Suomen ja Neuvostoliiton ammattiyhdistysliikkeen yhteistyölle pysyvässä neuvottelukunnassa ja muissa puitteissa, sekä kahdenkeskisille yhteistyösopimuksille muiden keskusjärjestöjen kanssa.

SAK:n XII edustajakokous korostaa pysyvän rauhan vaatimusta, kansallisen ja kansainvälisen tasa-arvon toteutumista sekä kaikkien ihmisten oikeutta perustarpeittensa tyydyttämiseen.

*Puheenjohtaja Esko Rantamäki:* Ja nyt siirrymme päätös- ja julkilausumavaliokunnan esitykseen. Puheenjohtaja Penttilä, ole hyvä. Ja nämä esitykset on tehty tässä edustajakokoukseskustelussa ja tämä käsittelee myöskin ae-toimintaa yleisesti.

### **Lausuma E-liike vahvaksi**

*Sulo Penttilä (Päätös- ja julkilausumavaliokunta):* Julkilausumavaliokunta on käsitellyt SAK:n hallituksen ehdotuksen julkilausumasta, joka käsittelee ammattiyhdistysliikkeen ja E-osuusliikkeen välistä aatteellista ja tavoitteellista yhteistyötä. Tämän tavoitteellisen julkilausuman sisältö muodostuu pääasiassa niistä yhteistoimintakysymyksistä, jotka sisältävät näiden järjestöjen periaatteellisia työväenliikkeen osa-alueihin kuuluvia tavoitteita ja esittää, että tämä SAK:n edustajakokous hyväksyisi tänne luultavasti jaetun ehdotuksen.

Valiokunta edellyttää samalla, että SAK:n hallitus jatkaa yhteistoimintaneuvotteluja niistä käytännön kysymyksistä, jotka liittyvät E-liikkeen toimintaan ja ammatillisten järjestöjen yhteistoimintakysymyksiin. Tämä koskee E-liikkeen asemaa sekä kaupan edustajana, että toisaalta myös niitä kysymyksiä, jotka ovat olleet ajankohtaisia muita E-liikettä koskevina

jäsenasioina. Näiden ehdotusten pohjalta päätös- ja julkilausumavaliokunta esittää, että tämä aatteellinen julkilausuma hyväksyttäisiin tässä kokouksessa.

*Puheenjohtaja Esko Rantamäki:* Kuultu julkilausumavaliokunnan esitys. Asiasta keskustelua. Keskustelu alkaa. Keskustelu päättyy.

Lausuma hyväksyttiin.

### **E-liike vahvaksi**

Ammattiyhdistysliikkeen ja E-liikkeen yhteistoiminnan lähtökohtana on palkansaaja-kuluttajan taloudellisen aseman parantaminen ja palkansaaja-väestön yhteiskunnallisen vaikutusvallan lisääminen.

SAK:n ja E-liikkeen kesken parhaillaan neuvotellaan toimenpiteistä, joiden tavoitteena on vahvistaa E-liikettä palkansaajien ja työväenliikkeen taloudellisenä laitoksena sekä löytää uusia ay-liikkeen jäseniä hyödyntäviä yhteistyön käytännöllisiä muotoja.

SAK:n XII edustajakokous pitää tärkeänä yhteistyöalueena E-liikkeen taloudellisen aseman vahvistamista, jolla luodaan edellytyksiä palkansaa-jain ja heidän järjestöjensä palvelemiseksi ja työllisyyden ylläpitämiseksi. Pysyvä yhteistyön kohteena tulee myös olla E-liikkeen henkilöstöpolitiikka ja sen käytännön toteuttaminen.

Yhteisesti kehitettäviä toimenpidealueita ovat mm:

- mahdollisimman monen SAK:laisen jäsenen liittyminen E-liikkeen jäseneksi sekä ostojen suuntaaminen E-liikkeeseen

- ammattiyhdistysliikkeen jäsenten aktiivinen osallistuminen E-osuus-kauppaliikkeen toimintaan ja hallintoon

- taloudellisen yhteistoiminnan lisääminen ja sellaisten palvelujen tuottaminen, joista on välitöntä hyötyä E-liikkeen ja ammattiyhdistysliikkeen jäsenistölle

- perinteisen yhteistyön tehostaminen kuluttajain edunvalvonnassa lisäämällä koulutusta sekä kehittämällä palveluja, kuluttajaneuvontaa ja tuotekehittelyä

- hyvien, toimivien neuvottelu- ja yhteistyösuhteiden aikaansaaminen organisaatioiden kaikilla tasoilla on ay- ja E-liikkeen yhteistyön pysyvä lähtökohta.

SAK:n XII edustajakokous vetoaa ammattiyhdistysliikkeen jäsenistöön yhteisten ponnistelujen aikaansaamiseksi E-liikkeen vahvistamiseksi ja työväenliikkeen taloudellisten arvojen turvaamiseksi ja kehittämiseksi.

SAK:n XII edustajakokous vetoaa myös E-osuuskauppaliikkeeseen, että se ottaa toiminnassaan huomioon SAK:laisen ammattiyhdistysliikkeen tavoitteet.

Näillä yhteisillä toimenpiteillä pyritään turvaamaan E-liikkeen eteenpäinmeno, kuluttajain kilpailukykyinen palvelu ja työntekijäin työpaikat.

*Puheenjohtaja Esko Rantamäki:* Ja seuraava esitys, ole hyvä.

## **Lausuma työpaikkojen siirtämisestä toiselle paikkakunnalle tehtaiden jälleenrakentamisen yhteydessä**

*Sulo Penttilä (Päätös- ja julkilausumavaliokunta):* Toveri puheenjohtaja. Keskustelussa työjärjestyksen kohdasta 21 on edustaja Rostedt Tekstiili- ja Vaatetustyöntekijäin Liitosta käsitellyt Porin tulipalon yhteydessä tapahtunutta työpaikkojen menetystä ja esittänyt, että SAK:n edustajakokous ottaisi tässä asiassa kantaa niihin kysymyksiin, joilla pyritäisiin myötävaikuttamaan kehitykseen niin, että vakuutuslaitokselta saatavat korvausvarat käytettäisiin vahingon kohteena olleessa tehtaassa tapahtuvan jälleenrakennustyön yhteydessä työpaikkojen uudistamiseen ja vältettäisiin työpaikkojen siirtämistä toiselle paikkakunnalle.

Päätös- ja julkilausumavaliokunta oli sitä mieltä, että ajoittain sattuvat ikävät onnettomuudet usein vaikuttavat tällä tavalla, mutta on katsonut, että tämä ei varsinaisesti kuulu SAK:n edustajakokouksen julkilausumaan. Valiokunta esittää tästä asiasta, että toimenpidekysymykset siirrettäisiin SAK:n hallitukselle ja koska tämä on varsin lyhyt ehdotus niin saanen sen lukea sanatarkasti, millaiseksi päätös- ja julkilausumavaliokunta sen on muotoillut:

Päätös- ja julkilausumavaliokunta esittää, että edustajakokous hyväksyisi seuraavan lausunnon.

SAK:n edustajakokous velvoittaa SAK:n hallituksen selvittämään mm. tarvittavat aluepoliittisen ja vakuutuslainsäädännölliset toimenpiteet, joilla voidaan estää sellaiset yritysten tai niiden toimipaikkojen uudelleensijoitukset, jotka johtaisivat työpaikkojen menetyksiin entisellä sijaintipaikkakunnalla.

Toveri puheenjohtaja, pyydän, että edustajakokous hyväksyy tämän ehdotuksen.

*Puheenjohtaja Esko Rantamäki:* Kuultu valiokunnan esitys.

Asiasta keskustelua. Keskustelu alkaa. Keskustelu päättyy.

Edustajakokous hyväksyy yksimielisesti valiokunnan esityksen.

*Eino Rostedin esitys kuuluu seuraavasti:* SAK:n hallituksen tulee vaikuttaa sellaisen lainsäädännön aikaan saamiseksi, ettei yhteiskunnan tukitoimia anneta yrityksille, jotka paikkakuntaa siirtäessään vaikeuttavat työttömyyden entisellä paikkakunnallaan. Saman lainsäädännön tulisi koskea myös vakuutuskorvauksia.

Keskeytämme työjärjestyksen kohdan 21 ja jatkamme "SAK:n tavoitteet 80-luvulla" -valiokunnan asioilla ja tästä nimenomaan liittojen tekemät esitykset ja aloitteet. Asian esittelee Kunto Kaski.

## 20 §

Liittojen esitykset edustajakokoukselle (jatkoa)

**SAK:n tavoitteet 80-luvulla — valiokunnan päätösehdotukset esityksiin n:ot 11-45, 56-58**

**Esitys n:o 11**

*Kunto Kaski (SAK:n tavoitteet 80-luvulla -valiokunta):* Hyvät toverit. Me olemme saaneet käsiteltäväksi tästä aloitenipusta aloitteet 11—45 ja 56—58. Valiokunnan osalta ehdotus on yksimielinen ja jota en jokaisen kohdan osalta tule toistamaan. Valiokunnan ehdotus on siis kaikilta osilta yksimielinen. Eilisen tavan mukaan käydään ne kohta kohdalta lävitse, rata näistä esitysnipuista näitä kohtia, niin pysyisitte paremmin mukana.

Ensinnäkin esitys numero 11. Valiokunta esittää edustajakokoukselle, että se yhtyisi hallituksen lausuntoon.

Toteaisin vielä, että siis valtaosa näistä aloitteista ovat sellaisia, joissa valiokunta ehdottaa SAK:n hallituksen lausuntoehdotuksen hyväksyttäväksi, mutta osaan lausuntoon muutoksia.

Tämä paperi on monistuksessa, eikä ehdi teille käteen. Ehkä voisitte seurata näistä esitysnipuista näitä kohtia, niin pysyisitte paremmin mukana.

Ensinnäkin esitys numero 11. Valiokunta esittää edustajakokoukselle, että se yhtyisi hallituksen lausuntoon.

*Puheenjohtaja Esko Rantamäki:* Kiitoksia. Menemme ja hyväksymme kohta kohdalta nämä esitykset ja nyt on kohta 11 ja kohdasta 11 keskustelu alkaa. Keskustelu päättyy.

Edustajakokous hyväksyy yksimielisesti valiokunnan esityksen.

**Esitys n:o 11**

**SAK:n jäsenliittojen työehtosopimusten autonkuljettajia koskevat palkkamääräykset**

Auto- ja Kuljetusalan Työntekijäliitto r.y.

Auto- ja Kuljetusalan Työntekijäliitto r.y. esittää SAK:n 14.—17.6.1981 kokoontuvalle edustajakokoukselle päätettäväksi siitä, etteivät SAK:n jäsenliitot ottaisi alakohtaisiin työehtosopimuksiinsa autonkuljettajia koskevia palkkamääräyksiä, vaan viittaisivat palkkojen osalta AKT:n solmimaan Autoliikenteen Työehtosopimukseen. Mikäli tämä ei ole mahdollista, tulisi SAK:n jäsenliittojen huolehtia siitä, etteivät heidän alakohtaisissa työehtosopimuksissa olevat autonkuljettajia koskevat vähimmäispalkat olisi AKT:n solmiman Autoliikenteen Työehtosopimuksen vähimmäispalkkoja alhaisempia.

**SAK:n hallituksen lausunto esitykseen n:o 11**

SAK:n hallitus toteaa, että järjestömme teollisuusliittopohjaisen järjestöperiaatteen ja sääntöjen 7 §:n mukaan "Jäsenliitto on oikeutettu itsenäisesti huolehtimaan jäsentensä eduista". Keskusjärjestö ei sääntöjensä mukaan voi rajoittaa jäsenliittojen sopimusvapautta, mutta pitää tärkeänä jäsenliit-

tojensa yhteistoimintaa esityksessä mainitussa ja sitä vastaavissa tapauksissa.

Keskusjärjestön tarkoituksena on kuitenkin vaikuttaa jokaisella sopimuskierröksellä yleisten sopimusehtojen yhdenmukaistamiseen esim. sosiaaliin määräyksiin, kuten sairausajan ja äitiysloman palkkaan, työaika- ja muihin sopimusmääräyksiin.

### **Esitys nro 12**

*Kunto Kaski (SAK:n tavoitteet 80-luvulla -valiokunta):* Esityksen numero 12 kohdalta valiokunta esittää niinikään SAK:n hallituksen lausuntoehdotuksen hyväksymistä.

*Puheenjohtaja Esko Rantamäki:* Esityksestä 12 keskustelua. Keskustelu alkaa. Keskustelu päättyy.

Valiokunnan esitys tulee näin edustajakokouksen hyväksymäksi.

### **Esitys n:o 12**

#### **Lyhyissä työsuhteissa olevien muusikkojen ja muiden työntekijöiden työsuhde- ja sosiaaliturvan kehittäminen**

Hotelli- ja Ravintolahenkilökunnan Liitto HRHL r.y.

Suomen Muusikkojen Liitto r.y.

Suomen Merimies-Unioni r.y.

Kevyen musiikin piirissä työskentelevien ravintola-, laiva-, keikka-, studio- ym. muusikkojen työsuhde- ja sosiaaliturva on ensisijaisesti työsuhteiden lyhyydestä johtuen heikko. Muusikoiden eläketurva on puutteellinen, vuosilomaedut ja sairausajan palkkaedut samoin. Työttömyysturvassa muusikot ovat vailla tasavertaista turvaa. Valtion työnvälitys ei hoida muusikkojen työnvälitystä, vaan siitä huolehtivat lähellä laittomuuden rajamaita työskentelevät ohjelmatoimistot.

Ulkomaiset muusikot kaupallisten ohjelmatoimistojen usein häikäilemättömänä kauppatavarana heikentävät suomalaisten muusikkojen asemaa työmarkkinoilla. Toisaalta Suomen suhtautumisesta ulkomaalaisiin saadaan väärä kuva, kun kaupallisten ohjelmatoimistojen taloudelliset edut asettavat herkästi julkisuudessa ulkomaalaisen ja suomalaisen työntekijän virheellisesti vastakkain. Lyhyiden, pääosin määräaikaisten työsuhteiden johdosta sekä jälleen kaupallisten ohjelmatoimistojen takia muusikon työsuhdeturva on lähes olematon. Mekaanisen musiikin yleistyminen aiheuttaa jatkuvasti menetyksiä työllisyysrintamalla, se köyhdyttää viihdettä ja kansainvälisiä sopimuksia heikompi tekijänoikeuslakimme sallii muusikon työn tulosten käyttämisen ilman muusikolla kuuluvaa oikeudenmukaista tekijänoikeuskorvausta.

Muusikkojen ammattikoulutus kevyen musiikin osalta puuttuu lähes kokonaan.

Muusikkojen ongelmat voivat toistua samanaikaisessa asemassa olevien pienten työntekijäryhmien kohdalla. Työlainsäädäntö ja työsuhteessa johtuva sosiaaliturva ovat rakennetut pääasiassa toistaiseksi voimassaolevia työsuhteita varten.

SAK:n jäsenten keskinäinen solidaarisuus ja toisaalta kansalaisten tasa-vertaisuus keskenään edellyttävät myös pienryhmien etujen huomioimista. Esitämme, että SAK:n edustajakokous kehottaisi SAK:n hallitusta asettamaan työryhmän selvittämään edellä todetut ongelmat sekä selvitystyön perusteella tekemään ehdotuksensa lyhyissä työsuhteissa olevien muusikojen ja muiden työntekijäin työsuhte- ja sosiaaliturvan kehittämiseksi.

### **SAK:n hallituksen lausunto esitykseen n:o 12**

Esityksessä on viitattu moniin SAK:n työskentelyssä kuluneella edustajakokouksella esillä olleisiin asioihin. Näiden ongelmien monitahoisuuden vuoksi SAK:n hallitus pitää tarkoituksenmukaisena selvityksen tekemistä esityksessä ehdotetulla tavalla.

### **Esitys n:o 13**

*Kunto Kaski (SAK:n tavoitteet 80-luvulla -valiokunta):* Kohta 13 on niin ikään samanlainen, jossa valiokunta ehdottaa hallituksen lausunnon hyväksymistä.

*Puheenjohtaja Esko Rantamäki:* Kohdasta 13 keskustelua. Keskustelu päättyi.

Lausunto esitykseen 13 hyväksytty valiokunnan esittämässä muodossa.

### **Esitys n:o 13**

#### **Toimintaan SAK:n ohjelmien toteuttamiseksi**

Kumi- ja Nahkatyöväen Liitto r.y.

SAK:lla on pääosiltaan varsin hyvä ohjelmallinen perusta. Ohjelmissa muotoillaan toiminnan periaatteelliset lähtökohdat hyvinkin täsmällisesti ja ohjelmiin sisältyy lukuisia täsmällisiä tavoitteita. SAK:n toiminnan tulee nojata ohjelmissa esitettyihin periaatteisiin ja määriteltyjen tavoitteiden tulee olla velvoittavina toimintaohjeina käytännön toiminnassa. Ohjelmat eivät saa jäädä kuolleiksi kirjaimiksi ja korulauseiksi, joita juhlapuheissa toistetaan, vaan niiden toteuttamiseksi on kehitettävä toimintaa.

Ohjelmien lyhyt tarkastelu osoittaa monien ohjelmien peruslähtökohtien kestävyys 1980-luvulla.

Periaateohjelmassa todetaan, että "ammattiyhdistysliike haluaa säilyttää itsenäisyytensä suhteessa valtiovaltaan", että "suhteessa poliittisiin puolueisiin ammattiyhdistysliike on itsenäinen ja riippumaton" ja että ammattiyhdistysliike "pidättäytyy sellaisesta yhteistyöstä, jonka tarkoituksena on ammattiyhdistysliikkeen toimintavapauden rajoittaminen tai työn ja pääoman ristiriidan hämärtäminen".

Talouspoliittisessa ohjelmassa SAK edellyttää, että "reaalipalkat nousevat vähintään työn tuottavuuden nousua vastaavasti".

Työehtosopimuspoliittisessa ohjelmassa todetaan, että "ammattiyhdistysliikkeen on pystyttävä sopimaan matalapalkkarajasta, jonka alapuolelle jääviin palkansaajiin kohdistetaan erityisiä tukitoimia."

Ammattiyhdistysnaisten ohjelmassa esitetään vaatimus siitä, että "ohje-

palkkoja on korotettava siten, että ne vastaavat teollisuuden keskituntiansioita".

Talouspoliittisessa ohjelmassa todetaan, että "täystyöllisyyden saavuttaminen on ammattiyhdistysliikkeen keskeinen talous- ja yhteiskuntapoliittinen perustavoite".

Talouspoliittisessa ohjelmassa todetaan, että "ammattiyhdistysliike ei hyväksy pyrkimyksiä pitää yllä teollisuuden kilpailukykyä jarruttamalla palkkojen nousua, erilaisilla yhteiskunnan maksamilla tukipalkkioilla".

Periaateohjelmassa todetaan: "Työntekijöille on turvattava oikeus osallistua päätöksiin, jotka koskevat yritysjohdon valitsemista, yritysten kehittämistä ja tulevaisuutta sekä yritysten tulosten oikeudenmukaista jatkoa".

Sosiaalipoliittisessa ohjelmassa vaaditaan, että "työsuojevaluuttatulla tulee olla oikeus keskeyttää työntekijäin terveydelle tai turvallisuudelle vaaraa aiheuttava työ".

Työehtosopimuspoliittisen ohjelman mukaan "työntekijöiden työsuhde- ja ammattiyhdistysasioita käsitteleviä kokouksia on voitava sopimuksien edellyttämällä tavalla pitää myös työaikana". Ohjelmassa vaaditaan edelleen, että "työnantajapuolen työehtosopimuksien tulkinta-oikeus on poistettava sekä työnantajan yksipuolista työnjohto- ja valvontaoikeutta on rajoitettava".

Hyvätkään ohjelmat eivät vielä sellaisenaan riitä. Kukaan ei vaadi kaikkien ohjelmissa olevien tavoitteiden välitöntä toteuttamista, mutta käytännön ratkaisut eivät saa olla ristiriidassa ohjelmien kanssa ja tarvitaan myös toimintaa niiden toteuttamiseksi. Mikäli näin ei tapahdu, periaatteet häviävät, toiminnasta puuttuu johdonmukaisuus ja jäsenistön luottamusjohdon horjuu vakavasti. Tosiasia on, että SAK:n johdon tekemät ratkaisut ovat kuluneella edustajakokouskaudella olleet kohtuuttomassa määrin ristiriidassa SAK:n ohjelmien kanssa.

SAK:n ohjelmiin sisältyy satoja vaatimuksia. Edustajakokoukselle esitettävä 1980-luvun tehtäviä hahmotteleva asiakirja sisältää niitä lisää. SAK:lla pitää olla kaiken kattava ohjelmallinen perusta, mutta lukuisista tavoitteista on valittava ne, joiden läpiajamiseen todella keskitytään. Esitämme, että SAK:n edustajakokous määrittelee selkeästi ne keskeiset työntekijöiden elinehtoja ja oikeuksia parantavat tavoitteet, jotka todella pyritään toteuttamaan seuraavan edustajakokouskauden aikana. Edustajakokouksen on myös hyväksyttävä selkeä toimintaohjelma, jolla asetetut tavoitteet toteutetaan.

Keskeiset seuraavan edustajakokouskauden aikana toteutettavat tavoitteet voisivat olla seuraavat:

- työntekijää ei saa erottaa tai lomauttaa vastoin työpaikan ammattijärjestön kantaa,
- työntekijöille on saatava oikeus pitää tarvittaessa kokous työaikana työpaikalla,
- työntekijäin irtisanomissuojaa on parannettava, työehtosopimusten tulkintaetuoikeus on saatava työntekijäpuolelle,
- SAK:n tulee palkkaratkaisuissaan huolehtia siitä, että ne käytännössä toteuttavat solidaarista palkkapolitiikkaa,

- SAK:n tulee laatia tänä vuonna ohjelma, jonka mukaan vähimmäispalkka on nostettava 80 prosenttiin teollisuustyöläisten keskituntiansioista,
- teollisuustyöläisten työehtosopimuksissa tulee nostaa kaikkien työntekijöiden reaali-palkkoja vähintään työn tuottavuuden nousua vastaavasti sopimuskaudella,
- viikottainen työaika on lyhennettävä 35 tuntiin ansiotasoa alentamatta ja turvattava kaikille kahden viikon palkallinen talviloma.

SAK:n edustajakokouksen tulee velvoittaa SAK:n hallituksen ja valtuuston tarkistamaan kokouksissaan asetettujen keskeisten tavoitteiden toteutumista ja täsmentää toimintaohjeita, joilla koko SAK:n järjestö voima saadaan toimintaan asetettujen tavoitteiden toteuttamisen puolesta.

### **SAK:n hallituksen lausunto esitykseen n:o 13**

Aloitteessa esitetään, että SAK:n edustajakokous määrittelee selkeästi ne keskeiset työntekijöiden elinehtoja ja oikeuksia parantavat tavoitteet, jotka todella pyritään toteuttamaan seuraavan edustajakokouksen aikana. Edustajakokouksen on myös hyväksyttävä selkeä toimintalinja, jolla asetetut tavoitteet toteutetaan.

Edustajakokouksen käsiteltävänä on SAK:n hallituksen esitys ohjelma-asiakirjaksi "SAK:n tavoitteet 1980-luvulla". Tässä ohjelmassa määritellään SAK:n toiminnan keskeiset painopistealueet ja -tavoitteet edessä olevina vuosina ja käsitellään muun muassa aloitteessa mainittuja asioita. Edustajakokouksen päätettyä ohjelmasta SAK:n valtuuston ja hallituksen tehtävänä on neuvottelutavoitteita asetettaessa ja toimintaa suunnitellessa päättää, miten ja missä järjestyksessä siinä esitettyjä tavoitteita pyritään toteuttamaan. Edustajakokoukselle esitetyn sääntömuutosehdotuksen mukaisesti SAK:n valtuuston sääntömääräisessä syyskokouksessa käsitellään ja hyväksytään SAK:n vuosittainen toiminta- ja taloussuunnitelma.

### **Esitys n:o 15**

*Kunto Kaski (SAK:n tavoitteet 80-luvulla valiokunta):* Esitys numero 15. Siinäkin valiokunta ehdottaa yhdyttäväksi hallituksen lausuntoon.

*Puheenjohtaja Esko Rantamäki:* Kohta 15 keskustelua. Keskustelu päättyy.

Edustajakokous hyväksyy valiokunnan tekemän esityksen.

### **Esitys n:o 15**

#### **Kahden viikon talviloman toteuttaminen**

Kumi- ja Nahkatyöväen Liitto r.y.

Työn lisääntynyt tuottavuus ja lisääntynyt työvauhti edellyttävät lepoa myös talvikautena. Työajan lyhentämistä puoltavat myös työllisyysnäkökohdat. Työntekijöiden ja toimihenkilöiden vuosilomaoikeutta onkin viime vuosina laajennettu talviloman muodossa. Yhä on kuitenkin saavuttamatta SAK:n XI edustajakokouksen sosiaalipoliittisessa ohjelmassa asetta-

ma tavoite kahden viikon palkallisesta talvilomasta.

Vuoden 1973 vuosilomalakia säädettäessä säilytettiin lähtökohtana kuusipäiväinen työviikko. Pääsääntöisesti viisipäiväisen työviikon ja vuosilomalain käyttämän systematiikan välillä vallitseva ristiriita on sittemmin aiheuttanut käytännön hankaluuksia ja väärinkäsityksiä työpaikoilla. Kahden viikon talviloma voitaisiin sopivasti toteuttaa siirtymällä vuosilomalaissa operoimaan viisipäiväisillä viikoilla, jolloin samalla saavutettaisiin yhdenmukaisuus käytännön työviikkojen kanssa. Lakiteknisesti uudistus voitaisiin toteuttaa lisäämällä vuosilomalain 3 §:n 2 momenttiin lauantai-päivät, joita lakia sovellettaessa ei lueta arkipäiviksi.

Vuosilomalaissa on myös eräitä silmiinpistäviä puutteita, joihin samassa yhteydessä voi kiinnittää huomiota. Vaikka lomautus on poikkeuksellinen työsuhtejärjestely, rajoittaa nykyinen vuosilomalaki työssäolopäivien veroisten lomautuspäivien lukumäärän 30. Loman siirtämiseltä edellytetty nimenomainen pyyntö on aiheuttanut työpaikoilla lukuisasti käytännön hankaluuksia, näyttövaikeuksia ja oikeuden menetyksiä. Vuosilomalain ja lomapalkkasopimuksen laahauskertoimet eivät ole vastanneet toteutunutta palkkakehitystä. Lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien, osa-aikatyöntekijöiden ja kotityöntekijöiden lomakorvausprosentteja ei ole korjattu edes nykyistä talvilomaoikeutta vastaaviksi. Lomapalkkasaatavien osalta on työntekijät asetettu muita velkoja heikompaan asemaan saatavien vanhentymisen suhteen jne.

Edellä lausuttuun viitaten esitämme, että:

Edustajakokous velvoittaisi keskusjärjestön ryhtymään toimenpiteisiin kahden viikon palkallisen talviloman toteuttamiseksi esimerkiksi edellä esitetyllä tavalla sekä edellä viitattujen ja muiden vuosilomalain puutteiden korjaamiseksi samassa yhteydessä.

### **SAK:n hallituksen lausunto esityksiin n:ot 15, 38, 39**

Työajan lyhentäminen nousee 80-luvulla yhä keskeisemmäksi tehtäväksi pyrittäessä työntekijöiden elämisen laadun parantamiseen sekä työllisyyden turvaamiseen.

SAK:n hallitus viittaa v. 1976 hyväksytyyn sosiaalipoliittiseen ohjelmaan, edustajakokoukselle esitettävään SAK:n tavoitteet 80-luvulla ohjelmaan sekä asettamaansa työaikatyöryhmän raporttiin.

SAK:n hallitus yhtyy aloitteissa esitettyyn yleiseen työajanlyhentämiskaavaan sekä esitykseen työajanlyhentämishajonnan laatimisesta.

### **Esitykset n:ot 16, 17**

*Kunto Kaski (SAK:n tavoitteet 80-luvulla valiokunta):* Sitten esitykset numero 16 ja 17 tässäkin valiokunta ehdottaa hallituksen lausunnon hyväksymistä.

*Puheenjohtaja Esko Rantamäki:* Kohta 16 ja 17, keskustelua, keskustelu alkaa. Keskustelu päättyy.

Edustajakokous hyväksyy yksimielisesti valiokunnan tekemän edistykseen.

Esitys n:o 16

Matalapalkkaohjelma

Hotelli- ja Ravintolahenkilökunnan Liitto HRHL r.y.

SAK:n periaateohjelmassa, työehtosopimuspoliittisessa tavoiteohjelmassa sekä matalapalkkalauseumassa käsitellään solidaarista palkkapolitiikkaa, matalapalkkaongelmaa sen eri ilmenemismuodoissa sekä toimintalinjoja sen ratkaisemiseksi.

Matalapalkkaisuus on erityisesti naisten ja nuorten ongelma. Ammatissa toimivista naisista sijoittuu palveluksiin ja kauppaan yli 60 % ja teollisuuteen n. 22 %, suurimmaksi osaksi tekstiili- ja vaatetusteollisuuteen. Naisia on myös esimerkiksi elintarvike-, juoma-, tupakka-, elektroniikka- ja muussa teollisuudessa.

Vuodesta 1968 lähtien on Suomen työmarkkinoilla tehty ns. tulopoliittisia kokonaisratkaisuja lukuunottamatta vuosia 1973, 1977 ja 1980. Huolimatta keskitetyistä ratkaisuista ja pyrkimyksistä solidaariseen palkka- ja tulopoliittikkaan ansioerot eivät ole merkittävästi muuttuneet eikä matalapalkkaongelmaa ole pystytty ratkaisemaan. Lähinnä liittokohtaisissa ratkaisuissa on esimerkiksi LTK:n aloilla saatu aikaan joitakin myönteisiä tuloksia lähinnä vuosina 1977 ja 1980. Periaatteellisesta paremmuudestaan huolimatta keskitetyt ratkaisut eivät harjoitetun kaltaisina ole toteuttaneet solidaarisuudessa SAK:n perustavoitteita.

Kehitys osoittaa, että solidaarista palkkapolitiikkaa ei ole harjoitettu johdonmukaisesti ja ettei solidaarisen palkkapolitiikan menetelmiä ja tavoitteita ole täsmennetty ja omaksuttu riittävästi.

Esimerkiksi Ruotsissa ja Norjassa on matalapalkkapolitiikka hoidettu keskitetymin ja suunnitelmallisemmin kuin maassamme.

Matalapalkkaisten työntekijöiden ja koko SAK:n jäsenistön kannalta johdonmukaiselta tavoitteelta vaikuttaa esimerkiksi tänä keväänä Ruotsissa solmitun ratkaisun palkankorotusmuodot.

Edellä olevaan viitaten liittomme esittää SAK:n edustajakokoukselle, että se velvoittaa SAK:n hallintoelimet laatimaan matalapalkkaohjelman. Ohjelman laatimisessa voisi huomioida Ruotsissa ja Norjassa saadut hyvät kokemukset matalapalkkaratkaisuista. Esitämme ohjelman laadittavaksi ennen seuraavia työehtosopimusneuvotteluja niin, että sitä voidaan ryhtyä toteuttamaan niissä.

## **Esitys n:o 17**

### **Matalapalkkojen kohottaminen muiden pohjoismaiden mallin mukaisesti**

Suomen Elintarviketyöläisten Liitto SEL r.y.

Suomi on ratifioinut ILO:n samapalkkaisuussopimuksen parikymmentä vuotta sitten sekä allekirjoittanut YK:n naisten syrjinnän kieltoa koskevan sopimuksen heinäkuussa 1980. Kuitenkin ottaen huomioon naisten palkkauksellisen tason esim. muihin pohjoismaihin verrattuna jäävät naisten palkat Suomessa räikeästi jälkeen. Palkkahaitari on Suomessa edelleen

huomattavasti leveämpi kuin esim. Ruotsissa ja muuallakin Länsi-Euroopassa.

Palkkauksellisen syrjinnän poistaminen ja erityisesti naisia koskevan matalapalkkaongelman ratkaiseminen eivät suinkaan ole yksin naisten tavoitteita vaan ay-liikkeen kokonaisuudessaan tulisi työläisten etujärjestönä huolehtia näiden ongelmien ratkaisemisesta sopimuspolitiikassaan.

SAK:n ja liittojen harjoittamalla "solidaarisella" palkkapolitiikalla, joka yleensä on merkinnyt pennimääräisesti yhtä suuria palkankorotuksia ja järjestelyvaran käyttöä, ei asiaa ole kyetty ratkaisemaan. Siksi liittomme esittääkin, että SAK ryhtyy luomaan muiden pohjoismaiden mallin mukaisesti järjestelmää, jolla matalapalkat kohotetaan määräajassa teollisuuden keskituntiansion tuntumaan ja turvataan niiden säilyminen saavutetussa suhteellisessa tasossa. Merkittävänä osana SAK:n jäsenistöä naisilla on oikeus vaatia keskusjärjestöltään tasapuolista ja oikeudenmukaista kohtelua myös harjoitetun palkkapolitiikan suhteen.

SAK:n hallituksen lausunto esityksiin n:ot 16, 17

SAK:n hallitus toteaa, että sopimuspolitiikan eräs keskeisimpiä tavoitteita on solidaarisuus ja pienipalkkaisten suhteellisen aseman parantaminen.

SAK:n hallitus esittää, että tähän asiaan on kiinnitettävä lisääntyvää huomiota jatkossa. Tämä edellyttää pitkäjännitteistä sopimuspolitiikkaa, jonka toteuttamiseksi on laadittava erillinen matalapalkkaohjelma. Tässä on SAK:n tavoitteet 1980-luvulle -ohjelman mukaan mm. määritettävä palkkaraja sekä päätettävä rajan alapuolella oleville palkansaajille tarpeellisista erityisistä palkkapolitiittisista toimista. Erilliskorjausta vastaava korjaus on tehtävä myös perus- ja ohjepalkkoihin sopimusten vähimmäisturvan tason parantamiseksi.

Esitys nro 18

*Kunto Kaski (SAKn tavoitteet 80-luvulla valiokunta):* Sitten on numero 18, johon valiokunta esittää tätä hallituksen lausuntoa muutettavaksi sillä tavalla, että tässä oleva toinen kappale muutetaan kuuluvaksi seuraavalla tavalla:

SAK:n hallitus viittaa edustajakokoukselle esitettyyn SAK:n tavoitteet 80-luvulla ohjelmaluonnokseen. Luonnoksen mukaan vanhempainloman aikainen taloudellinen turva on nostettava mahdollisimman hyvin vastamaan ansionmenetystä. Kevään työmarkkinasopimuksen ja eduskunnan päätösten mukaisesti äitiysrahan suhteessa ansionmenetykseen nousee vuoden 1983 samaksi kuin sairauspäiväraha.

*Puheenjohtaja Esko Rantamäki:* Kohta 18, keskustelua, keskustelu alkaa. Keskustelu päättyy.

Edustajakokous hyväksyy yksimielisesti valiokunnan tekemän esityksen.

## **Esitys n:o 18**

### **Äitiys- ja vanhempainloman ajan ansionmenetyksen korvaaminen**

Hotelli- ja Ravintolahenkilökunnan Liitto HRHL r.y.

Äitiyssuoja on kehittynyt viimeisten vuosien aikana lähinnä äitiysloman pidentymisen ja vanhempainloman toteutumisen kautta. Äitiysajan ansionmenetyksen korvaaminen vanhemmille on kuitenkin vielä puutteellinen ja myös eri alojen kesken hyvin epätasainen. Verollisena vuoden 1982 alusta toteutuva äitiyspäiväraha etenkin 75 äitiyspäivän jälkeen jää vielä tuntuvasti alle työstä maksettavan palkan.

Useimmiten äitiyspäivärahan markkamääräinen taso jää alhaiseksi nimenomaan siksi, että vanhemmat ovat nuoria, vailla työkokemuksen tuomaa ansionlisää ja että äiti on työssä naisvaltaisella alemmin palkatulla alalla. Naisvaltaisilta yksityisiltä palvelualoilta ja naisvaltaisilta teollisuusaloiltakin puuttuu lisäksi lähes kokonaan äitiysajan palkkaa koskevat työehtosopimusmääräykset.

Nuorten parien ja yleensä äitien sekä pienten lasten hyvinvoinnin tasavertainen kehittäminen edellyttää äitiysloman ajalta suoritettavaksi äitiys- tai vanhempainlomalla olevalle pieni- ja keskituloiselle palkansaajalle täyden korvauksen ansionmenetyksestä. Ansionmenetyksen korvaaminen ei kuitenkaan saa rasittaa yksipuolisesti työvoima- ja naisvaltaisia palvelualoja, koska se merkitsisi vaikeuksia näiden alojen palkkapolitiikan hoitamiseksi.

Edellä olevaan viitaten esitämme, että SAK:n edustajakokous asettaisi pieni- ja keskituloisten palkansaajien osalta tavoitteeksi äitiysajan ansionmenetyksen korvaamisen täysimääräisesti. Korvaaminen tulisi tapahtua joko sairausvakuutuksen äitiyspäivärahan tai muun vastaavan työnantajilta yhteisvastuullisesti kerättävän rahaston avulla.

### **SAK:n hallituksen lausunto esitykseen n:o 18**

Hotelli- ja Ravintolahenkilökunnan Liitto HRHL r.y. ehdottaa, että pieni- ja keskituloisille palkansaajille maksettaisi täysi korvaus ansionmenetyksestä äitiys- ja vanhempainloman ajalta, mieluiten sairausvakuutuksen kautta tai muutoin rahastoituna.

SAK:n hallitus viittaa edustajakokoukselle esitettyyn SAK:n tavoitteet 80-luvulla ohjelmaluonnokseen. Luonnoksen mukaan vanhempainloman aikainen taloudellinen turva on nostettava mahdollisimman hyvin vastamaan ansionmenetystä. Kevään työmarkkinasopimuksen ja eduskunnan päätösten mukaisesti äitiysrahan suhteessa ansionmenetykseen nousee vuoden 1983 samaksi kuin sairauspäiväraha.

SAK on aina pääsääntöisesti pyrkinyt siihen, että työnantajien pitäisi yhteisvastuullisesti sairausvakuutusjärjestelmän tavoin korvata sairausajan ja äitiysloman ansionmenetys.

## **Esitys n:o 19**

*Kunto Kaski (SAK:n tavoitteet 80-luvulla valiokunta):* Sitten on esitys 19, jossa valiokunta ehdottaa hallituksen lausunnon hyväksymistä.

*Puheenjohtaja Esko Rantamäki:* Valiokunnan esityksestä keskustelua. Keskustelu alkaa. Keskustelu päättyy.

Edustajakokous hyväksyy yksimielisesti valiokunnan tekemän esityksen.

### **Esitys n:o 19**

#### **Työsuhteen kestoon sidotuista etuuksista**

Rakennustyöläisten Liitto r.y.

Eri alojen työehtosopimuksissa on lukuisia säännöksiä, joiden perusteella erilaisia etuuksia saavutetaan vasta kun työsuhde samaan työnantajaan on kestänyt määrääjän. Tämän seurauksena on ollut havaittavissa aika ajoin työnantajapuolen mieltymys katkaista työsuhteita pidempään palveluksessa olleiden työntekijöiden osalta kun uuden etuuden saamiseksi tarvittava työsuhdeaika lähestyy lähestymistään. Järjestely aiheuttaa myös sen, että nuoret työntekijät joutuvat ammattitaidostaan huolimatta eriarvoiseen asemaan varttuneempien työntekijöiden kanssa. Lisäksi etuuksien sitominen työsuhteen kestoon antaa työnantajille tietyissä tapauksissa keinon painostaa yksittäistä työntekijää suostumaan jopa lainvastaisiinkin työnantajan vaatimuksiin. Kyseessä oleva säännöstelytapa kehottaa epäsuorasti myös vääriin solidaarisuuteen.

Edellä lausutun perusteella ehdotamme, että SAK suorittaisi asiasta tutkimuksen työsuhteen kestovaatimuksen muuttamisesta alallaolovaatimukseksi. Lisäksi ehdotamme, että seuraavan työehtosopimuskierroksen eräänä kamppailukohteena olisi keskusjärjestöjen välisten sopimusten ao. määräysten muuttaminen.

### **SAK:n hallituksen lausunto esitykseen n:o 19**

SAK:n hallitus toteaa, että tavoitteemme on sopimusetuuksien riippumattomuus työsuhteen pituudesta. Esim. vuosilomat pyrimme toteuttamaan kaikille samanmittaisina, samoin sairausajan palkanmaksujaksot ym. vastaavat etuudet. Sopimuspoliittisessa ohjelmassamme suhtaudumme varauksellisesti työsuhteen kestoon perustaviin palkkamääräyksiin kuten ikälisäjärjestelmään, sillä menettelytavat saattavat olla ristiriidassa SAK:n tavoitteen "samanarvoisesta työstä sama palkka" kanssa. Viimeaikaisissa sopimusratkaisuissa suhtautumisessa on kuitenkin havaittavissa muutosta, koska palvelussuhteen pituuteen sidotut lisäetuudet ovat yleistyneet. Alallaolovaatimus on lievempi edellytys verrattuna työsuhteen kestoon liittyvään vaatimukseen. On otettava huomioon, että tekninen kehitys johtaa yhä useamman työntekijän kohdalla paitsi ammatin ja työpaikan, myös alan vaihtamiseen.

SAK:n hallitus esittää, että:

SAK suorittaa selvityksen tarpeesta muuttaa työsuhteen kestovaatimukset alallaolovaatimukseksi ottaen huomioon sekä palkka- että muut lisäetuudet, jotka jo nyt eri sopimusaloilla on sidottu työsuhteen kestoon. Selvityksen valmistuttua tehdään johtopäätökset tarvittavista jatkotoimenpiteistä.

## **Esitys n:o 20**

*Kunto Kaski (SAK:n tavoitteet 80-luvulla valiokunta):* Esitys numero 20, siinäkin ehdotetaan hallituksen lausunnon hyväksymistä.

*Puheenjohtaja Esko Rantamäki:* Ja valiokunnan esitys keskusteluun. Keskustelu alkaa. Keskustelu päättyy.

Edustajakokous hyväksyy yksimielisesti valiokunnan tekemän esityksen.

## **Esitys n:o 20**

### **Viivästyneiden työpalkkasaatavien korko**

Kumi- ja Nahkatyöväen Liitto r.y.

Tällä hetkellä työntekijän oikeus korkoon palkanmaksun viivästyessä perustuu vuoden 1734 kauppakaaren säännöksiin, joiden mukaan saatavalle lasketaan kuuden prosentin vuotuinen korko eräpäivästä lukien. Työehtosopimusmääräyksen nojalla työnantaja voidaan lisäksi tuomita mitättömään muutaman sadan markan hyvityssakkoon, mikäli tahallaan viivästyttää palkanmaksua. Keskimääräisen inflaation vallitessa työnantajien kannattaa lykätä palkanmaksua.

Palkkasaatavien viivästyminen on jossakin määrin tehokkaasti sanktioitu ainoastaan työsuhteen päättyessä, jolloin selväpiirteinen ja käytännössä toimivaksi osoittautunut säännös odotusajan palkasta on työntekijän turvana.

Nykyisen tilanteen kestättömyys on käytännössä tullut selväksi erityisesti ns. voimalaitoslakkosaatavien viivästyttyä vuosikautia.

Edellä lausutun perusteella esitämme, että keskusjärjestö ryhtyisi toimenpiteisiin, joiden seurauksena palkkasaataville säädettäisiin erityinen riittävän korkea viivästyskorko. Tässä yhteydessä ei kuitenkaan tule sallia nykyisen työsopimuslain odotusajan palkkasäännöksen huonontamista.

## **SAK:n hallituksen lausunto esitykseen n:o 20**

SAK:n hallitus toteaa, että voimassa olevat korkosäännökset ovat pahoin vanhentuneet. Korkotason alhaisuus on aiheuttanut sen, että jäsenistömme on palkkasaatavaa tai vahingonkorvausta koskevan oikeusriidan pitkittymisen myötä menettänyt huomattavan osan saatavansa todellisesta arvosta. Vastapuoli on niinikään käyttänyt nykyistä alhaista korkotasoa hyväkseen siten, että selvässäkin asiassa haetaan muutosta ylemmissä oikeusistuimissa.

Keskusjärjestö on edellä todetuista syistä ottanut korkokysymyksen alhaisuuden esille keskusjärjestöjen välisissä työehtosopimusneuvotteluissa, joissa ei kuitenkaan ole saavutettu keskusjärjestöä tyydyttävää ratkaisua. Keskusjärjestö on myös samanaikaisesti seurannut ja kiirehtinyt oikeusministeriössä tapahtunutta korkolainsäädännön valmistelutyötä.

**Esitys n:o 21**

*Kunto Kaski (SAK:n tavoitteet 80-luvulla valiokunta):* Esityksen numero 21, valiokunta ehdottaa pientä lisäystä: ensimmäisen kappaleen neljännelle riville lisätään: "ja yhteiskunnan laitosten osatoimintoja".

*Puheenjohtaja Esko Rantamäki:* Kuultu valiokunnan esitys liittojen esitykseen 21, keskustelua. Keskustelu alkaa. Keskustelu päättyy.

Edustajakokous hyväksyy yksimielisesti valiokunnan tekemän esityksen.

**Esitys n:o 21**

**Yksityistäminen — uhka työväenliikkeen yhteiskunnalliselle uudistustyölle**

Kunnallisten työntekijäin ja viranhaltijain Liitto KTV r.y.

Työväenliikkeen perinteisenä tavoitteena on ollut yhteiskunnan vastuunoton lisääminen kansalaisten sosiaalisesta turvallisuudesta ja henkisestä sekä aineellisesta hyvinvoinnista. Erityisen nopea tämänsuuntainen kehitys on ollut 1970-luvulla, kun vasemmisto saavutti 1966 pidetyissä eduskuntavaaleissa eduskuntaenemmistön ja ohjelmallisella tasolla olleet uudistustavoitteet siirtyivät lainsäädännön kautta toteutuviksi toimintaohjelmiksi. Uudistukset kansanterveystyössä, sosiaalilainsäädännössä, peruskoulu-uudistuksen luomisessa, kuntainliittohallinnon kehittämisessä — muutamia mainitaksemme — johtivat kunnallishallinnon ja kunnallispalvelun voimakkaaseen kehittymiseen 1970-luvulla.

Tätä sinänsä myönteistä kehitystä uhkaa kuitenkin oikeistolaisuuden aalto, joka ravistelee lähes kaikkia läntisiä teollisuusmaita. Sen yhteisenä ohjelmallisena piirteenä on haluttomuus yhteiskunnallisten palvelujen kehittämiseen. Joskus se pukeutuu säästäväisyyden kaapuun ja käyttää automaation ja rationalisoinnin tarjoamia mahdollisuuksia henkilökunnan vähentämiseksi. Oikeus työhön ja toimeentuloon saa siirtyä tärkeämmäksi katsotun taloudellisuuden ja tuottavuuden tieltä. Porvarillistumiskehitys näkyy myös kapinointina verotusta vastaan, mikä johtaa yhteiskunnan palvelujen ja koko julkisen sektorin näivettymiseen. Aktiivisimpia ja yhteiskunnallisesti haavoittavimpia muotoja tämä kehitys saa kuitenkin yksityistämisessä, yhteiskunnan tehtävien johdonmukaisessa siirtämisessä yksityisten yritysten suoritettavaksi.

Malliesimerkinä tälle kehitykselle on USA, jossa tärkeimpiä sosiaalisia ja terveydenhoitoon liittyviä palveluja tuotetaan kaupallisella periaatteella. Hinnaltaan ne ovat uskomattoman kalliita eivätkä luonnollisestikaan ole vähävaraisemman väestönosan tavoitettavissa. Myös pohjoismaissa ja läntisessä Euroopassa yksityistäminen on nousemassa todelliseksi uhaksi työväenliikkeelle. Julkisen hallinnon omat toiminnat jätetään porvarillisen ajatustavan mukaan toimiessa kehittämättä ja annetaan nopeasti nousseille siivous-, jätehuolto- ym. palvelufirmoille. Lyhyellä tähtäimellä tehtävät ratkaisut näyttävät edullisilta, mutta muodostuvat pidemmällä ajanjaksolla kalliimmiksi kuin esim. kunnan tai valtion laitoksen oman toiminnan

kehittäminen. Lopulta yksityistäminen johtaa vaivalla kerättyjen verovarojen käyttämiseen paitsi itse palvelujen tuottamiseen myös tämän lisäksi yritysten voittojen, investointien ja riskipääomien kattamiseen.

#### Vaikutukset työntekijään

Seuraukset tehtäviä hoitavan henkilöstön kannalta ovat huolestuttavia. Yksityisen palvelusfirman alaisuuteen joutuvalle tämä merkitsee sopimusturvan ja palvelussuhteen ehtojen selvää heikkenemistä. Työpaikkademokratian toteuttaminen hallintoyksikköjen sisällä heikkenee tai jopa romuttuu, palkka saattaa vaihdella työkohteesta toiseen siirryttäessä ja yhteiskunnan palveluksella oleville hankitut muutkin edut (mm. eläkeoikeudet) menettävät merkityksensä. Voittoa tavoittelevan yrityksen intresseihin kuuluu myös työtahdin kiristäminen, minkä lisäksi kokemukset osoittavat myös palvelujen tason huononevan yksityistämisen seurauksena.

Kunnallisten työntekijäin ja viranhaltijain liitto KTV ry haluaa kiinnittää SAK:n XII edustajakokouksen huomiota tähän työväenliikkeen arvopäämäärin kannalta huolestuttavaan tendenssiin. SAK:laisen ammattiyhdistysliikkeen tulisi nähdä vahva, palveluhenkinen ja kansanvaltaisesti toteutettu yhteiskunnallinen palvelutoiminta saavutuksena, jota ei uhrata yksityisten pyyteitten alttarille.

KTV on jo joutunut kokemaan muutaman vastakkaisasettelun, jossa kunnan tai kuntainliiton toimesta on ryhdytty kunnallisen henkilöstön palvelujen yksityistämiseen. Haasteet tästä eteenpäin ovat mittavia. Kunnallishallinnon porvarillistuminen entisestään 1980 kunnallisvaaleissa luo lisäpainetta yksityistämisen suuntaan. Ennenkaikkea kuntien tehtäväksi osoitetut uudet toiminta-alueet (esim. jätehuolto, vapaa-aikatoiminta, sosiaalisen toiminnan laajentaminen jne.) ovat joutumassa helposti yksityistämisen kohteeksi. Selvitäkseen tästä haasteesta liittomme on käytettävä kaikkea kotimaista ja kansainvälistä kokemusta yksityistämisen suunnalta tulevan uhan eliminoimiseksi.

Julkisen sektorin piirissä toimivien henkilöiden omien ponnistusten lisäksi tässä tehtävässä tarvitaan myös ymmärtämystä, solidaarisuutta ja aktiivista tukea koko työväenhenkiseltä ammattiyhdistysliikkeeltä. Tästä syystä liittomme esittää, että SAK:n XII edustajakokous:

- näkee yksityistämisen uhkana kansanvaltaisesti toteutetulle, yhteiskunnan välittömään vastuuseen kuuluvalla toiminnalla ja tukee julkisen sektorin jäsenliittojaan niiden toimissa yksityistämisen pyrkimyksiä vastaan.
- toteaa yksityistämisen murentavan mahdollisuuksia käyttää julkista sektoria työllistämiselementtinä,
- kehottaa yhteiskunnallisissa luottamustehtävissä toimivia SAK:n eri liittojen jäseniä johdonmukaisesti tukemaan yhteiskunnalle osoitetujen tehtävien hoitamista sen oman hallinnon ja organisaation toimesta,
- kehottaa ammatillisia paikallisjärjestöjään, jäsenliittojaan ennen kaikkea julkisen sektorin jäsenjärjestöjään käyttämään kaikkea kotimaista ja kansainvälistä kokemusta tehokkaiden toimenpiteiden kehit-

tämistä yksityispyrkimyksiä vastaan ja  
— rohkaisee yhteiskunnan palveluksessa olevaa, SAK:n ja työväenliikkeen yhteiskunnallisille pyrkimyksille myötämielistä henkilöstöä antamaan omalta työpaikaltaan tukensa vahvan, turvallisen ja aktiivisesti toimivan julkisen sektorin kehittämiseksi.

### **SAK:n hallituksen lausunto esitykseen nro 21**

Kansainvälisen oikeistolaisuuden aallon vaikutuksesta myös Suomessa on esiintynyt haluttomuutta yhteiskunnallisten palvelujen kehittämiseen ja myös pyrkimyksiä siirtää yhteiskunnan tehtäviä ja yhteiskunnan laitosten osatoimintoja yksityisten yritysten hoidettavaksi, kuten aloitteessa todetaan.

Esityksessä korostettujen tavoitteiden osalta SAK:n hallitus viittaa edustajakokoukselle valmisteltuun ohjelmaluonnokseen "SAK:n tavoitteet 1980-luvulla", missä on mm. otettu kielteinen kanta aloitteessa todettuun yhteiskunnan vastaaman peruspalvelutuotannon vaarantavaan kehitykseen.

Yksityistämisyhtymien sijasta kansalaisten turvallisuuden ja hyvinvoinnin lisääminen sekä yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden toteuttaminen edellyttää päinvastoin julkisen sektorin ja sen palvelutoiminnan jatkuvaa määrällistä laajentamista ja laadullista kehittämistä. Myös muiden sektoreiden kehitys riippuu olennaisesti tehokkaasti toimivasta ja monipuolisesta julkisesta sektorista. SAK:n hallitus toteaa, että ammattiyhdistysliikkeen tulee kaikilla yhteiskunnan tasoilla toimia aktiivisen, vahvan ja turvallisen julkisen sektorin kehittämisen puolesta.

### **Esitys n:o 22**

*Kunto Kaski (SAK:n tavoitteet 80-luvulla valiokunta):* Esitys numero 22, siinä ehdotetaan yhdyttäväksi hallituksen lausuntoon.

*Puheenjohtaja Esko Rantamäki:* Kohta 22 keskustelua. Keskustelu alkaa. Keskustelu päättyy.

Edustajakokous hyväksyy yksimielisesti valiokunnan tekemän esityksen.

### **Esitys n:o 22**

#### **Uuden teknologian seuraukset**

Suomen Elintarviketöläisten Liitto SEL r.y.

Tuotantoelämän jatkuvan keskittymisen sekä mikroelektroniikkaan perustuvan uuden teknologian seurauksena tarvitaan työelämässä yhä vähemmän inhimillisen työvoiman työpanosta. Tämä on johtamassa työttömyyden vääjäämättömään lisääntymiseen ja kasvaviin sosiaalisiin ongelmiin 80-luvulla.

Voidaan riittävän tehokkaasti turvata jäsenistölleen sekä taloudellisen että henkisen hyvinvoinnin kannalta välttämättömän työn tulee ay-liikkeen ryhtyä toimiin nykyistä kokonaisvaltaisempien uudistusten toteutta-

miseksi työelämässä. Lähivuosien nopea tekninen kehitys kaikilla työelämän alueilla edellyttää ay-liikkeen tiukempaa otetta työsuhteturvaan, työntekijöiden osallistumista päätöksentekoon yrityksen taloudellisissa ratkaisuissa sekä olemassaolevan työn oikeudenmukaista jakamista olemassaolevan työvoiman kesken.

Liittomme esittääkin, että SAK ryhtyy tulevilla edustajakokouskaudella määrätietoisesti ajamaan tehokasta työsuhteturvaa rationalisoinnin ja automaation aiheuttamia irtisanomisia vastaan. Samalla tulee ay-liikkeen mielestämme ottaa pikaisesti tavoitteeksi sopimusta tulkintaetuoikeuden turvaaminen ay-liikkeelle sekä yt-lain uudittaminen siten, että laki velvoittaa työnantajat ei vain neuvottelemaan asioista työntekijäpuolen kanssa vaan ottamaan myös työntekijäpuolen kannat huomioon päätöksiä tehtäessä.

Jatkuvasti vähenevä inhimillisen työpanoksen tarve edellyttää mielestämme myös, että SAK sopimustoiminnassaan ja painostusjärjestönä valtiiovallan suuntaan toimii mm. viikkotyöajan lyhentämiseksi 35 tuntiin sekä vuosilomien pidentämiseksi ja eläkeiän alentamisen toteuttamiseksi. Teknolgisien kehityksen jatkuessa tarvitaan myös pitemmälle aikavälille tehtävää työajan lyhennysohjelmaa.

Koulutukselle tulee uusi teknologia asettamaan haasteita, joihin myös ay-liikkeen on suhtauduttava kaikella vakavuudella. Ammatillisen peruskoulutuksen ajanmukaistamisen ohella tarvitaan laaja-alaisia järjestelyjä jatko- ja uudelleen koulutuksen ulottamiseksi jo työllistettyyn työvoimaan etenkin niillä aloilla, jotka ovat voimakkaimmin rationalisoinnin ja automatisoinnin kohteina ja joilta tiedetään lähivuosina vapautuvan työvoimaa.

Eräiden jäsenliittojen jäsenrakenteessa tapahtumassa olevat muutokset osoittavat jo selvästi, että eniten meneillään olevassa teknologisesta murroskaudesta joutuvat kärsimään naisvaltaiset alat. Tätä silmälläpitäen SAK:n tulee kiinnittää erityistä huomiota naisten aseman turvaamiseen ja syrjinnän lopettamiseen työmarkkinoille pääsyssä, työsuhteen ylläpitämisessä, uralla etenemisessä sekä koulutus- ja jatkokoulutusmahdollisuuksien hyväksikäytössä.

## **SAK:n hallituksen lausunto esitykseen n:o 22**

Uusi teknologia ja automaation lisääntyminen tulevat aiheuttamaan sekä tuotantotoiminnassa että yhteiskunnassa muutoksia, kuten Suomen Elin-tarviketöyläisten Liiton tekemässä esityksessä todetaan. Näiden muutosten ja häittatekijöiden hallitseminen on tärkeitä erityisesti työntekijöiden hyvinvoinnin ja työllisyyden turvaamisen kannalta. Uuden teknologian käytöstä aiheutuvien haitallisten vaikutusten mahdollisimman tehokas torjuminen kuuluukin keskeisenä osana ammattiyhdistysliikkeen tehtäviin 1980-luvun aikana.

SAK:n toimesta on ryhdytty toimenpiteisiin esityksessä mainittujen tavoitteiden, työsuhteturvan parantamisen, työntekijöiden tulkintaetuoikeuden saavuttamisen, vuosiloman pidentämisen, ammatillisen perus- ja lisäkoulutuksen kehittämisen sekä naisten aseman turvaamisen ja syrjinnän

lopettamisen, puolesta. SAK:n hallitus viittaa edustajakokoukselle jättämäänsä esitykseen SAK:n tavoitteet 1980-luvulla ohjelmaksi, sekä erityisesti työajan lyhentämisen osalta aloitteisiin 15, 38, 39 antamaansa lausuntoon.

Esitys nro 23

*Kunto Kaski (SAK:n tavoitteet 80-luvulla -valiokunta):* Aloite numero 23, siinäkin on pieniä tekstimuutoksia. Kolmannen kappaleen neljännelle riville pannaan tämän sanan supistumista jälkeen piste ja sitten poistetaan sanat 'ja jo nyt' ja sitten jatketaan monin paikoin ylimitoitetun suurmyymälätyyppisen myymälärakenteen muodostumista tulee rajoittaa mm. kaavoituspolitiikalla.

*Puheenjohtaja Esko Rantamäki:* Valiokunnan esitys kohtaan 23, keskustelua. Keskustelu alkaa. Keskustelu päättyy.

Edustajakokous hyväksyy yksimielisesti valiokunnan tekemän esityksen.

**Esitys nro 23**

**Kauppapaikkapolitiikka mukaan yhteiskuntasuunnitteluun**

Liiketoimintajäsen Liitto r.y.

Viimeksi kuluneen 20 vuoden aikana ovat muutokset väestön alueellisessa ja ammatillisessa rakenteessa, koulutuskäytössä ja -käyttäytymisessä johtaneet muutoksiin kaupan toimintamuodoissa. Toiselta puolen myymäläkoon, myymälätyyppien, sijaintipaikan ja ennenkaikkea myös myymälämäärien kehitystä säätelee edellämainittujen yleisten tekijöiden ohella kaupan yleisluonteisissa edellytyksissä tapahtuneet muutokset.

Työvaltaiseen ja tuottavuudeltaan kansantalouden keskimäärää hitaammin kehittyvään jakelutoimintaan nopeasti noussut kustannustaso on synnyttänyt rationalisointipaineita ja vauhdittanut myymälärakenteen muuttumista. Pyrkimykset kannattavuuden ylläpitämiseksi ja parantamiseksi ovat johtaneet ylhäältä myymälöiden yksikkökoon kasvuun ja itsepalveluun. Toisaalta keskittymisen kautta on pyritty saavuttamaan suurtuotannon etuja jakelutoiminnassa. Nämä pyrkimykset ovat edenneet rinnan ja vuorovaikutuksessa toisiinsa siten, että suurmyymälöistyminen on tapahtunut kaupan ryhmittymien puitteissa ja toimesta. Ryhmittymien ja niiden suuryksiköiden välinen kilpailu markkinaosuuksista on johtanut jakelutoiminnassa kehitykseen, jonka haittavaikutukset ovat erityisesti taloudellisen toiminnan heikennettyä tulleet selvästi esille.

Ryhmittymien toimesta tapahtuva myymälöiden uusperustana on suurelta osalta luonut vallitsevan kilpailutilanteen, jota ne myös johtavat keskitetyillä markkinointikampanjoillaan. Parhaiten kilpailussa menestyvät suuryksiköt, jotka muita tehokkaampina ja kannattavimpina voivat lisäksi hyödyntää ryhmittymäetuja. Niiden kohdalla osa resursseista kuluu kilpailussa johtaen myös tarpeettomiin rationalisointeihin. Kilpailutilanne edistää siis suurmyymälöistymistä. Aikaa myöten yhä suuremmat myymälät

tulevat kannattamattomiksi tuottojen vähetessä ja kustannusten noustessa. Toisaalta myös uuden perustettavan myymälän vähimmäispinta-ala jatkuvasti kohoaa.

Kulutuksen ja vähittäiskaupan myynnin kasvaessa voimakkaasti 70-luvun alkupuoliskolla ei sen myötä syntynyttä ylikapasiteettia ja siitä johtuvaa kilpailutilannetta kovin laajasti koettu ongelmallisena. Laman seurauksena, mynnin ja tuottojen vähetessä on ongelma vasta tullut esiin.

Ensinnäkin suuryksikköjen johtama markkinaosuuskilpailu on vaikuttanut seitsemänkymmentäluvun alkupuoliskolta lähtien jakeluverkon kehitykseen. Kilpailu on heikentänyt suurmyymälöiden välittömässä vaikutuspiirissä olevien pienmyymälöiden toimintaedellytyksiä ja johtanut toiminnan lopettamiseen. Toisaalta kilpailu rasittaa ryhmittymien piiriin kuuluvia yrityksiä heikentäen niiden sekä koko ryhmittymän kannattavuutta. Tämä on johtanut myymälä verkon rationalisointiin ryhmittymien puitteissa ja aiheuttanut heikoimmin kannattavien yksiköiden toiminnan lopettamista.

Ongelmana kaupassa yhteiskunnan kannalta on yhtäältä harveneva jakeluverkko, joka aiheuttaa palvelusten saavutettavuusongelmia eritoten haja-asutusalueiden asukkaille. Toiselta puolen kaupan piirissä on vallitsevien kilpailuolosuhteiden seurauksena myös ylikapasiteettia, mikä johtaa viinoutumiin kilpailukeinoissa sekä tarpeettomiin rationalisointeihin.

Kaupan rakennemuutoksen ensivaiheen aiheuttamista ongelmista palvelusten saavutettavuus oli keskeisellä sijalla. Muuttoliikkeen ollessa voimakkaimmillaan 60-luvun lopussa ja vielä 70-luvun alussa maaseudun pienkaupat menettivät asiakaspohjansa myötä toimintaedellytyksensä. Runsaat kauppakuolemat kärjistikivät tällöin palvelusten saavutettavuusongelman ennenkaikkea haja-asutusalueilla.

Muuttoliikkeen tyrehdyttävä ja päivittäistavarakaupan keskittytyä säätelee maan myymälärakenteen ja -verkon kehitystä se kuinka kauppa sopeuttaa toimintansa vallitseviin markkina-, kustannus- ja kilpailuolosuhteisiin. Kun kaupan ryhmittymien toimintaa johdetaan yhä keskitetympin ja ketjuvaltaisemmin, on lähinnä asutuskeskuksissa ilmenneellä kaupan ylikapasiteettiongelmallä vaikutuksensa myös haja-asutusalueiden myymälätoiminnan kehitykseen.

Sekä ylikapasiteettiongelma monine haitallisine seurauksineen että palvelusten saavutettavuuden heikkeneminen ovat seurausta jakelutoiminnan kehityksestä markkinavoimien ohjaamana. Pyrittäessä löytämään ratkaisuja näihin ongelmiin on erityistoimenpiteiden ohella itse asiassa kysyttävä millaisen jakelujärjestelmän maahan haluamme. Kaupalle on siis asetettava kehittämistavoitteet kokonaisvaltaisesti. Tällöin on samanaikaisesti otettava kantaa niin myymälärakenteen ja -tiheyden kuin kaupan työllisyyden ja työolosuhteiden kehittymisenkin osalta tavoitteita asetettaessa. Niinkään on löydettävä keinot ja politiikka, mikä toteuttaa asetetut tavoitteet parhaalla mahdollisella tavalla.

Tähänastiset kokemukset osoittavat, että kauppa ei keskinäisestä kilpailustaan johtuen pysty huolehtimaan kaupan palvelujen saavutettavuuden takaamisesta kaikille kansalaisille, mitä kuitenkin olisi pidettävä keskeise-